

MILJØKRIM

Samarbeidsaktører, bilde tatt i anledning fagdag om sørsamisk reindrift på Snåsa 9. september 2025.
Foto: Halvor Kongsmo

Alvorlig miljøkriminalitet

Økokrim har lansert en trusselvurdering om miljøkriminalitet. Trusselbildet om miljøkriminalitet i Norge er alvorlig.

Jaktkontroll på 1-2-3

Infoartikkel om sentrale oppgaver ved jaktkontroll

Tilbakeførsel av mynter

Mynter solgt på auksjon fra tyveri tilbakeført til opprinnelsesland

Miljøkrim 2, 2025

Miljøkrim er et fagblad som inneholder aktuelle artikler om miljøkriminalitet. Hovedområdene er natur, forurensning, arbeidsmiljø, kunst, kulturminner og dyrevelferd. Det distribueres til politiet, påtalemyndigheten, domstolene, kommunene, naturoppsyn, miljø- og kulturminneforvaltningen med flere. Bladet utgis to ganger i året.

Ansvarlig utgiver:

Miljøkrimenheten ved Økokrim

Utgitt: desember 2025

Ansvarlig redaktør:

førstestatsadvokat Hans Tore Høviskeland

Redaksjon:

spesialletterforsker Eva Landsem – *redaktør*
grafisk designer Mona Lisa Iversen – *grafisk ansvarlig*
politioverbetjent Kenneth Didriksen
spes.etterforsker/biolog Joachim Schjolden

Språkvask:

Språktjenesten ved Kripos

Opplag og trykk:

3000, Aksell

Adresse:

Postboks 2096 Vika, NO-0125 Oslo

Besøksadresse:

C.J. Hambros plass 2 C, 0164 Oslo

Telefon: 23 29 10 00

Telefaks: 23 29 10 01

E-post: miljøkrim.okokrim@politiet.no

Nettside: miljøkrim.no / okokrim.no

Abonnement på bladet:

Ønsker du å bestille bladet, endre mottakerinformasjon eller avslutte abonnementet, send en e-post til miljøkrim.okokrim@politiet.no.

Miljøkrimenheten ser positivt på bidrag fra leserne, både artikler, bilder, innspill og forslag til tema.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere innsendte bidrag. Stoff kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og skal krediteres fagbladet Miljøkrim.

Meninger og ytringer fra eksterne som fremkommer i artikler gjengitt i Miljøkrim, representerer ikke nødvendigvis Økokrims holdning til det omtalte temaet.

Innhold

Nummer 2, 2025

Leder & intervju

4

Leder

6

Miljøjuristene i politiet

6 Forventning om faglighet

8 – Vi er allsidige i vår spesialisering

12 Miljø saker i industriregionen Rogaland og Sunnhordland

17 – Aldri to saker som er like

21

Samarbeid over landegrenser i rovdyrforvaltningen, særlig rettet mot ulovlig jakt

Natur & fauna

25

Jaktkontroll på 1–2–3

30

Småviltjakt og forbud mot blyhagl

32

Ulovleg jakt på rovvilt truar naturmangfaldet

Arbeidsmiljø**34**

Etterforskning i utlandet felte arbeidslivs-kriminelle

42

Bedre rustet mot kriminelle og useriøse bedrifter

Kunst & kultur**44**

Tilbakeført

47

Utførsle av kulturgjenstandar

49

Kulturminnekriminalitet og strafferettslig inndragning

Dyrevelferd**56**

Felles fagseminar om dyrevelferds-kriminalitet: Samarbeid i fokus

58

Fagdag om sakkunnig forklaring i retten: Veterinærfagleg kompetanse i miljøkrimsaker

Smånytt**60**

Smånytt

Juss**62**

Økokrim har lansert en trusselvurdering om miljøkriminalitet

65

Ulovlig handel med truede arter – Hva kan Norge lære av The Lacey Act?

70

Svekket beskyttelse av ulv i Europa

Regler & dommer**73**

Nye Veier AS – vedtatt foretaksstraff på én million for brudd på naturmangfoldloven

74

Nytt om regelverk

76

Nye dommer og forelegg (rettskraftige avgjørelser)

81

Nye dommer og forelegg (Dyrevelferd)

Fokus**85**

Anbefaler meir deling av informasjon

88

Stor interesse for det første miljøkrimstudiet i ny modell

Økokrims trusselvurdering 2025 – om miljøkriminalitet

For første gang har Økokrim laget en trusselvurdering som utelukkende omhandler miljøkriminalitet. Trusselvurderingen viser klart at miljøkriminalitet er omfattende og alvorlig. Kriminaliteten kan gi betydelig økonomisk vinning, være organisert og gi konkurransefortrinn. I tillegg svekkes forvaltningens mulighet til å treffe riktige avgjørelser i miljøspørsmål fordi miljøkriminalitet er vanskelig å oppdage.

Ansvar for den strafferettslige oppfølgingen av miljøkriminalitet ligger ikke bare hos politiet, men i stor grad hos forvaltningen. Det er et ønske at denne før-

ste trusselvurderingen som utelukkende handler om miljøkriminalitet, skal være et bidrag til et beslutningsgrunnlag som kan føre til økt satsning på kriminalitet som rammer våre felles verdier.

At miljøkriminalitet nå løftes frem som samfunnstruende kriminalitet, er et viktig signal. Det gir håp om økt prioritering, bedre samarbeid mellom etater og sterkere virkemidler. Vår ambisjon er at denne trusselvurderingen ikke bare blir et dokument, men et vendepunkt.

Trusselvurderingen er tilgjengelig på Økokrims hjemmeside, og den omtales også i dette nummeret av Miljøkrim.

Oslofjorden – en truet perle i norsk natur

Oslofjorden glitrer i solskinnet, men under overflaten og mange steder langs kysten skjuler det seg en økologisk krise. Miljøet i Oslofjorden er alvorlig svekket.

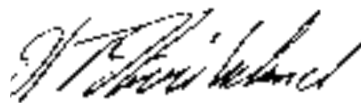
De ulovlige forholdene kommer i tillegg til belastningen som lovlig virksomhet utgjør, og de kan svekke utredningsgrunnlaget og undergrave en bærekraftig forvaltning.

Miljøkriminaliteten i Oslofjorden tar mange former, eksempelvis ulovlig forurensning, dumping av avfall, senking av fritidsbåter, anleggelse av sandstrender uten tillatelse, ulovlig fiske av for eksempel laks, torsk og hummer, ulovlig ferdsel i verneområder, forstyrning av hekkende fugl, ødeleggelse av fugleegg og spredning av fremmede arter. Miljøtilstanden i Oslofjorden illustrerer hvordan summen av mange, tilsynelatende små lovbrudd kan utvikle seg til en alvorlig

trussel mot natur og miljø.

Økokrim arrangerer 11. mars 2026 ved Thon Hotell Vika Atrium i Oslo, et dagsseminar om miljøkriminalitet i Oslofjorden for politiet, påtalemyndigheten og forvaltningen. Dette er et område som må få mer fokus. Kontroll, etterforskning, forebygging og samarbeid må styrkes, og man må også vurdere om straffesakene kan håndteres bedre, og om straffnivået ved brudd på miljølovgivningen i Oslofjorden bør skjerpes.

Å ta tak i miljøkriminaliteten i Oslofjorden er å ta ansvar for naturen, for rettsstaten og for kommende generasjoner.

Hans Tore Høviskeland

Leder

Ansvarlig redaktør

**Hans Tore
Høviskeland**

Foto: Joachim Schjolden

Foto: Helene Michaelsen

Tekst: politioverbetjent **Kenneth Didriksen**, Økokrim
// kenneth.didriksen@politiet.no

Miljøjuristene i politiet

Forventning om faglighet

Hvert politidistrikt skal ha særskilt påtalekompetanse på miljøkriminalitet (miljøkrimjurister) for å ivareta kvalitet, effektivitet, rettssikkerhet og resultatoppnåelse på arbeidet med denne kriminalitetstypen.

I forrige utgave av Miljøkrim redegjorde miljøkrimkoordinatorene i tre ulike politidistrikt for hvordan arbeidshverdagen deres fortoner seg. I denne utgaven settes fokus på politijuristene som har miljøkriminalitet som spesialfelt. Begge disse funksjonene, både koordinatoren og juristen skal være etablert i alle politidistrikter og er forankret i miljøinstruksen fra Politidirektoratet av 7. oktober 2020.

Miljøkriminalitet er et svært vidt begrep. Det finnes over 45 straffebestemmelser som helt eller delvis har som formål å verne miljøet, og disse er hovedsakelig fordelt på ulike spesiallover som ellers er utpregede forvaltningslover.

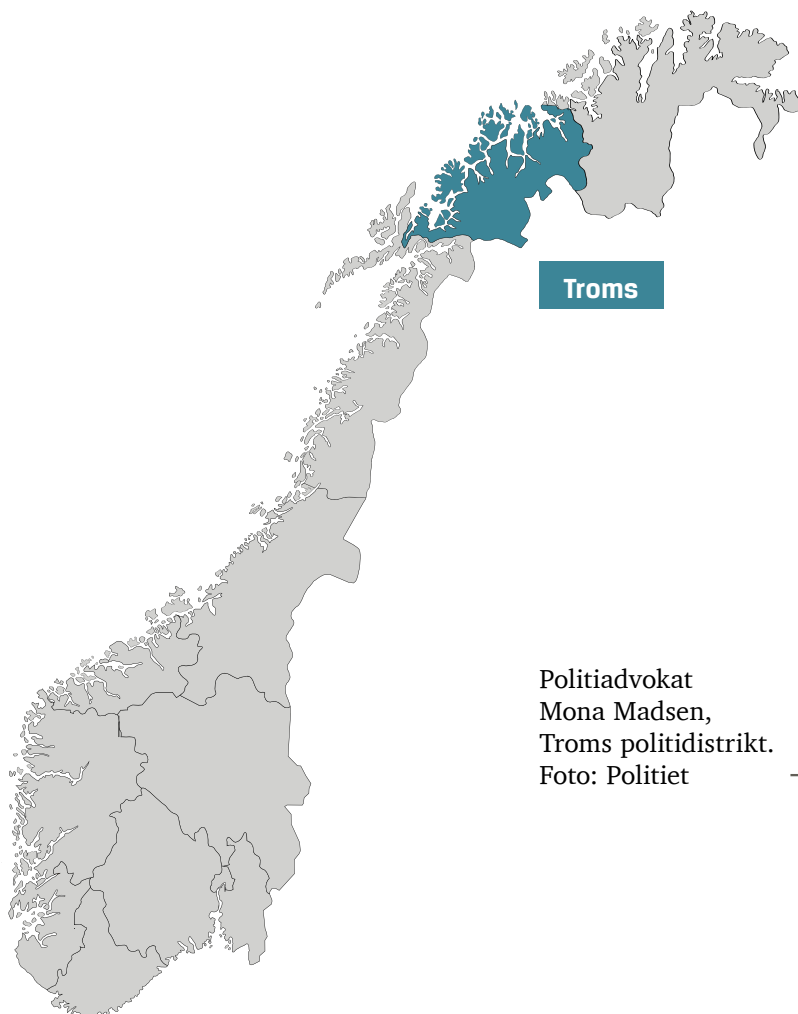
I tillegg har Norge gjennom ratifikasjon av en rekke internasjonale avtaler forplik-

tet seg til å ivareta biologisk mangfold og andre kultur- og naturverdier på en tilstrekkelig effektiv måte.

En tilfredsstillende bekjempelse av miljøkriminalitet er nødvendig for å sikre ivaretagelse av disse verdiene og leve opp til forpliktelsene.

I denne sammenhengen har miljøjuristene en sentral rolle, og det innebærer også en forventning om nødvendig oppdatert faglig kompetanse innenfor miljørett.

Miljøjuristene fra Troms politidistrikt, Sør-Vest politidistrikt og Øst politidistrikt forteller på de neste sidene om ulike utfordringer og suksesskriterier for det viktige miljøkrimarbeidet i sine respektive geografiske ansvarsområder.

Politiadvokat
Mona Madsen,
Troms politidistrikt.
Foto: Politiet →

– Vi er allsidige i vår spesialisering

Det spesielle med miljøkriminal saker er at de favner et utrolig vidt spekter av fagområder, understreker politiadvokat Mona Madsen i Troms politidistrikt i dette intervjuet. Det medfører at man får en vid spesialisering. Blant sentrale suksessfaktorer i hennes virke trekker hun særlig frem det tverrfaglige samarbeidet med tilsynsmyndigheter og andre eksterne aktører.

I denne intervjuuserien har vi ønsket å belyse miljøjuristenes arbeid med miljøkriminal saker i enkelte av våre tolv politidistrikter, og politiadvokat Mona Madsen i Troms politidistrikt er en av dem. Hun forteller om en lang og innholdsrik karriere i politiet som startet allerede i 1988 i Hammerfest.

– Jeg har jobbet i Troms politidistrikt

siden 2017, men i Harstad fra ca. 1998. I 2016 ble Midtre Hålogaland politidistrikt nedlagt, og etter en overgang i Nordland politidistrikt var Troms politidistrikt min nye arbeidsplass. Jeg har jo hatt spredte øko- og miljø saker i allmennporteføljen oppover årene, men spesialiseringen med økosaker begynte jeg med i 2012 på Øko-teamet på gamle Midtre

Hålogaland politidistrikt. Etter omorganiseringen, da vi ble Troms politidistrikt, fikk jeg miljøsakene i tillegg. Dyrevelferds-sakene er nå også del av porteføljen.

Er du eneste jurist i Troms som jobber med øko- og miljøkrimportefølje?

– Nei, jeg har kolleger som jobber med samme spesialfelt. Vi er vel to til tre om dette fagfeltet nå.

Betydelige geografiske avstander

Hvordan er politidistriktet organisert geografisk?

Vi jobber fra tre lokasjoner. Vi har jurister i Tromsø, Finnsnes og Harstad. Her i Harstad, hvor jeg har kontorplass, er vi to av totalt tre jurister som jobber med øko- og miljøkrimsaker. Rent praktisk har vi hatt en tredje kollega i Tromsø som hovedsakelig har hatt fiskeri som arbeidsfelt, sier Madsen oppklarende. – Men der pågår det noe opplæring og kompetanseoppbygging, så derfor sier jeg «to til tre jurister».

Har du noen kontakt med politidistriktets miljøkrimkoordinator i det daglige arbeidet ditt?

– Ja, absolutt, men miljøkrimkoordinatoren jobber fra Tromsø, så det er litt avstand. Men alle vi som jobber med miljøkrimsaker, har tett faglig samarbeid.

Hvordan opplever du samarbeidet med Økokrim?

– Jeg synes det er ganske enkelt å få konsultativ bistand fra dere. Der møter jeg veldig mye velvillighet og setter pris på det. Dersom vi derimot mener å ha behov for at Økokrim skal overta en sak, så sitter nok det litt lenger inne, tenker jeg.

Og i hvilke tilfeller ønsker dere slik involvering?

– Det kan være i saker som etter vår oppfatning har prinsipiell betydning, eller saker med tema der det hadde vært formålstjenlig av flere hensyn at en sentral enhet med større ressurser hadde banet vei. Det ligger på flere måter litt mer tyngde i både etterforskningen og påtaleavgjørelsen når Økokrim etterforsker og påtaleavgjør en straffesak.

« **Alle vi som jobber med miljøkrimsaker har tett faglig samarbeid.**

Fiskeri og turister

Hvordan er det med saksbelastning og ressurser når det gjelder øko- og miljøkrimsaker i Troms politidistrikt?

– Som bakteppe her vil jeg trekke frem en større aksjon mot et fiskebruk i Nord-Troms der både politiet, Kystvakten, fiskeridirektoratet og skatteetaten jobbet sammen. Den saken, der også Økokrim var involvert, har nå blitt jobbet med i over to år, og har bundet opp store ressurser på både øko- og miljøkrimfeltet i Troms politidistrikt. Det får naturlig nok konsekvenser for arbeidet med andre mindre saker som vi også har ansvar for å behandle forsvarlig.

Er det slik at fiskerisakene er de tyngste for dere med tanke på ressursuttak, eller er det andre sakstyper som også på denne måten er krevende?

– Vi har jo andre sakstyper også, men den nevnte straffesaken mot fiskebruket har vært den største saksbelastningen i over to år nå. I tillegg har vi jo andre typer forhold som også trekker ressurser, og av de så er det vel kanskje dyrevelferd som har fått mest oppmerksomhet de siste årene. Vi har hatt mange, både små og store, dyrevelferdssaker her i Troms.

Hvordan er tilfanget av saker som angår naturen, f.eks. ulovlig kjøring i utmark, illegal jakt og brudd på viltloven og naturmangfoldloven? Troms har jo rike naturressurser som kan gi grunnlag for slike hendelser også?

– Ja, vi har absolutt også denne typen saker til behandling. Sakene kommer jo inn til Felles straffesaksinntak (FSI) og

« Disse overtredelsene reguleres av lov om inn- og utførsel av varer, og da ligger hjemmelen til å sanksjonere hos oss i politiet.

så fordeles de til de respektive enhetene. Noen av de mindre sakene som gjelder ATV-kjøring eller brudd på lakse- og innlandsfiskeloven, blir direkte avgjort med forelegg av juristene på FSI. De sier at de har flest saker som gjelder utførsel av fisk, såkalt turistfiske. Dette er for oss i Troms en stor utfordring ettersom vi har mange turister som fisker, og vi har flere grenseoverganger mot Finland og også flyplass der det går mye turisttrafikk.

– Slik saker kommer jo inn til politiet til alle døgnets tider, derfor følges disse

mest praktisk opp av enten FSI eller jourhavende jurist, sier Mona Madsen, og forklarer at turistfiskesakene som regel kommer inn fra Tolletaten.

– Disse overtredelsene reguleres av lov om inn- og utførsel av varer, og da ligger hjemmelen til å sanksjonere hos oss i politiet.

Du nevner tolletaten, hvordan er kontakten med tilsynsetatene generelt? Har dere etablert faste kontaktpunkt?

– Arbeidstilsynet og Mattilsynet er tilsynsetater vi har god kontakt med, og vi har faste samarbeidsmøter. Miljøkoordinatoren har i tillegg jevnlige møter med sine naturlige samarbeidspartnere, blant annet Statens Naturoppsyn (SNO) og Fjelltjenesten. Utover det er det enkelte faglige tilsynsetater vi har mer sporadisk kontakt med.

Som erfaren påtalejurist, mener du det er vesentlige forskjeller mellom å jobbe med miljøkrimsaker og andre type saker, og i så fall hva skiller seg ut som det mest markante?

– Det jeg synes er spesielt med miljø-

← Politiet i Troms behandler flere saker om ulovlig scooter- og ATV-kjøring. Foto: Espen Strai, politiet

krimsaker, er at de favner et utrolig vidt spekter av fagområder. Innenfor dette spekteret er det igjen noen saker som er små overtredelser, mens andre er ganske omfattende sakskomplekser. Sånn sett er vi ganske allsidige i vår spesialisering, konkluderer Mona Madsen, og legger til at i praksis er sakene og fagområdene såpass ulike at både etterforskeren og påtalejuristen nesten må starte på nytt hver gang.

– Vi kan sjelden kopiere noe av prosessen fra forrige sak vi jobbet med.

Øko- og miljøkrimfagene er skjernet

– Jeg er som miljøjurist skjernet fra å jobbe med andre typer saker som faller utenfor øko- og miljøkriminalitet, forklarer Mona.

Er det en ønsket organisering fra politidistriktets ledelse?

– Ja, det er det. I utgangspunktet er påtale i Troms politidistrikt delt i to seksjoner; en gruppe med jurister som jobber med generell portefølje, og en som jobber med spesiell portefølje. Spesiell portefølje kan være øko- og miljøkrimsaker, vold og seksuelle overgrep eller metode. Det er en ønsket inndeling at de som jobber med generell portefølje, ikke skal være spesialister samtidig.

Hva mener du er suksesskriteriene for å jobbe med miljø saker i Troms politidistrikt? Hva er det som ligger til grunn for at det fungerer bra?

– Samarbeidet med eksterne etater, svarer Mona Madsen raskt. – Og jeg vil legge til at vi i tillegg til de faste møtene

med tilsynsetatene også fortløpende har mange saksmøter med de ulike etatene når det er formålstjenlig for etterforsknings- og påtaleprosessen. På denne måten mottar vi utfyllende faktaopplysninger i anmeldte saker, og vi diskuterer

« Vi kan sjelden kopiere noe av prosessen fra forrige sak vi jobbet med.

hvilke forhold som skal tas i straffesporet, og hvilke som skal behandles i forvaltningssporet.

Har avdelingen for øko- og miljøkrimsaker noe samarbeid med eller informasjonsoverføring fra kolleger i politidistriktet ditt som jobber med forebygging eller etterretning?

– Ja, gjennom miljøkrimkoordinatorens arbeid har vi samarbeid med både etterretning og forebyggende. Det gjelder for så vidt både internt i distriktet og eksternt med tilsynsetatene. Ett eksempel er samarbeidskontroller med fokus på utmarkskjøring. Da jobber vi både proaktivt og reaktivt for både å forebygge og reagere mot overtredelser.

Og internt i etaten, har du samarbeid med miljøjurister i andre politidistrikt?

– Ja, det har vi ved behov. Akkurat nå har vi vel ikke saker som genererer slikt distriktsovergripende samarbeid, men vi har flere eksempler på at vi jobber sammen, og det fungerer bra, avsluttet Mona Madsen.

Sør-Vest

Politiadvokat
Erik W. Rand,
Sør-Vest politidistrikt.
Foto: Privat →

Miljø saker i industriregionen Rogaland og Sunnhordland

– Det er jo et veldig bredt saksfelt med mange ulike fagretninger, men det er også et saksfelt med mye dybde. Det betyr at det til tider er behov for og ønske om tilførsel av faglig god kompetanse for å komme raskere til den sentrale problemstillingen i en sak.

– Det er vel omtrent det som er behovet vi har overfor Økokrim, oppsummerer Erik Rand, miljøjurist i Sør-Vest politidistrikt. Han konkretiserer ved å nevne ønsket om kontinuerlig oppdatering på rettspraksis og kommende lovendringer.

– På dette området er det absolutt nyttig med et sentralt organ som tar seg av de mest sentrale fagtemaene vi i distriktene jobber med, presiserer Rand.

Så dere benytter dere av fagekspertisen Økokrim kan bistå med i arbeid med lokale straffesaker?

– Ja, og akkurat nå bistås kollega Tove av Økokrim i en forurensningssak der tematikken er inndragning av vinning på majoritetsaksjonærs hånd. Riktignok en innfløkt, men like fullt ganske presis beskrivelse. Vi skal ha møte med Økokrim om ulike retts- og bevissspørsmål i denne

saken for å få en vurdering av grunnlaget for inndragning av vinning.

Erik Westfield Rand er miljøjurist i Sør-Vest politidistrikt, en funksjon som innebærer at han påtalebehandler straffesaker innenfor spesiallovgivningen som omfatter miljøkriminalitet.

Du nevner at du har jobbet i politiet i litt over 21 år. Har du vært i Sør-Vest hele tiden?

– Ja det har jeg, men det het jo Rogaland politidistrikt da jeg begynte. Det var en eller to uker etter Nokas-ranet i april 2004, husker jeg, for da jeg slo på PC-en på kontoret var det store bilder av David Toska og Metkel Betew.

Politiadvokat Rand forteller at han stort sett har jobbet ved politistasjonen i Sandnes, men også i Stavanger noen år. Han legger til at han i sin karriere har vært innom alle avdelingene i politiet utenom utlendingsavsnittet.

Og hvor lenge har du jobbet med miljø saker?

– Siden mai 2018, det blir vel litt over syv år.

Er du eneste jurist som jobber med miljø saker i ditt distrikt?

– Både ja og nei... Da jeg begynte var vi to, og så var jeg alene en stund, men nå er vi tre med ulike ansettelsesprosenter.

Industri og sokkel

Når vi er inne på samarbeid, hvordan opplever du at politiets samarbeid med de eksterne tilsynsetatene fungerer lokalt?

– Samarbeidet går litt i bølger. Det avhenger nok litt av hvor stor kapasitet både vi selv og tilsynsetatene har. Men vi har regelmessig kontakt med Arbeidstilsynet og Mattilsynet. Det er vel de to vi har mest samarbeid med. I tillegg har vi ved behov også kontakt med Havindustritilsynet, Sjøfartsdirektoratet og selvfølgelig Miljødirektoratet.

Sør-Vest politidistrikt har vel en rolle i oppfølging av hendelser på oljeplattformene?

– Ja, jeg og en kollega deler ansvaret for sokkelsaker. Alt som skjer på sokkelen sør for 62. breddegrad, havner her. Enten det er arbeidsulykke eller en ansatt som underslår midler, så havner det på vårt bord. Dette henger sammen med at statsadvokaten i Rogaland har påtalemyndighet i alle saker med tilknytning til kontinentalsokkelen.

Hvordan er sakstilfanget i Sør-Vest? Preges arbeidet av at det er en lang kystlinje? Er det f.eks. mange saker relatert til fiskeoppdrett?

– Nei, vi har ikke så mye fiskeoppdrett. Vi har vel bare hatt én eller to oppdrettssaker. Vi er mye mer et industriområde. Det er mye industri her hos oss, understreker Erik, og forklarer om betydelig verftsindustri i både Egersund, Stavanger, Stord, Ølen og

« **En periode hadde vi vel fire ti fem dødsulykker hvert år, og dette har bundet opp mange ressurser.**

Haugesund. – I tillegg har vi smelteverksindustri i Sauda. Så Rogaland og Sunnhordland er mye preget av industri, og leverandørindustri, poengterer miljøjuristen. – Og det oppstår jo mange arbeidsmiljø saker i kjølvannet av industrivirksomheten, oppsummerer han om sakstilfanget i distriktet.

Så dere jobber med mange arbeidsulykker?

– Ja, absolutt. En periode hadde vi vel fire til fem dødsulykker hvert år, og dette har bundet opp mange ressurser. Men det er jo viktige saker som skal behandles grundig. Når en person ikke kommer hjem fra jobb fordi han omkom i en arbeidsulykke, er mange av spørsmålene som skal avklares, noenlunde de samme som ved fortsettlig drap. De etterlatte har de samme forventningene til

oppklaring og oppfølging i en vanskelig tid etterpå. Ikke sjelden har avdøde tilhørighet et annet land enn Norge.

Sakkyndighet på mange fagfelt

Hva mener du er den vesentligste forskjellen mellom å jobbe med miljøkriminal saker og å jobbe med andre typer straffesaker?

– Jeg opplever nok at miljøsakene har betraktelig høyere grad av kompleksitet. Det er i slike saker behov for å kartlegge handlingsnormen, og så er det videre ofte en omfattende jobb å kartlegge aktsom handlemåte på virksomhetsområdet. Til slutt må man klarlegge aktuelle problem-

der fra sak til sak, gjør sakene komplekse og ressurskrevende.

– Og så har vi jo en del andre saker som ikke er så veldig komplekse, men de enkle sakene kan lett forsvinne i de mer komplekse, oppsummerer Erik.

– Vi har som målsetting å etterleve Riksadvokatens bud om at «intet kriminalitetsområde skal være politiet fremmed». Dermed prøver vi å være innom alt, men noen ganger må vi prioritere veldig hardt og velge bort saker som absolutt burde vært fulgt opp.

Har Sør-Vest politidistrikt miljøetterforskere i både Sandnes, Stavanger og Haugesund?

– Nei, bare i Sandnes og Haugesund. Jeg tror nok Sandnes-kontoret har litt med ledige kontorer å gjøre. Men det er jo også en fordelaktig plassering når hendelsene inntreffer i den sørlige delen av fylket. Haugesund dekker den nordlige delen av fylket: Haugalandet, Sunnhordland, Sauda og Ryfylke.

« Vi har som målsetting å etterleve Riksadvokatens bud om at «intet kriminalitetsområde skal være politiet fremmed».

stillinger som grunnlag for foretaksstraff. Disse tre hovedområdene, i tillegg til at det oftest er helt ulike virksomhetsområ-

Hvordan er behovet for og bruken av eksterne sakkyndige i straffesaksbehandlingen for å belyse hendelse og sammenhenger?

– Vi bruker sakkyndige til stadighet.

Senest i går snakket jeg med en sakkyndig i glassmesterfaget. Vi har en sak der en person gikk gjennom et glassgjerde. Det er i utgangspunktet ikke en miljøsak, men ettersom vi har spisset kompetanse på etterforskning av sammensatte årsaksforhold og handlingsnormer, så kan slike saker havne her fordi GDE-ene ikke har kapasitet til å komme på nivået som saken krever.

– Vi bruker mye eksterne, spissede sakkyndige i de ulike sakene. Min juristkollega Øyvind Bore har nylig innhentet sakkyndige vurderinger om fugleegg fra en ornitolog, og i en arbeidsmiljøsak har jeg brukt sakkyndig fra en produsent av en asfaltfresemaskin.

– Ja, vi har jo også helsesakene, skyter Rand inn. – Det glemte jeg å nevne. I sykehussaker bruker vi sakkyndige på sykehusutstyr. Når vi har ansvaret for særlovgivningsfeltet, blir det et veldig stort spenn mellom ulike fagfelt. Og det er jo spennende.

Greit prioritering

Hva mener du er suksesskriteriene for arbeid med miljøkrimsaker?

– Det er å videreutvikle kompetansen, ta vare på den og dele den med andre, svarer Erik raskt.

– Som en oppfølging av det kunne jeg godt tenkt meg mer undervisningsvirksomhet fra Økokrim eller andre relevant aktører. Tema kunne f.eks. vært plan- og

byggningsloven for nybegynnere eller tilsvarende innføringskurs om forurensningsloven og saksbehandling derav.

– Dersom en jurist eller politietterforsker får en sak på et fagfelt en ikke har erfaring fra, så går det mye tid på å komme i gang. Da hadde det vært både tidsbesparende og kvalitetssikrende å ha en mal å jobbe etter. Det er jo et ønske herfra, sier Erik, og fremholder at dette rent praktisk bør kunne gjøres digitalt på Teams-møter med profesjonell lyd- og

« Vi bruker mye eksterne, spissede sakkyndige i de ulike sakene.

bildekvalitet. – Vi vil jo ikke gå glipp av noe. En artikkel på Kilden nylig om foreldelse og oppdatert praksis om dyrevekting er gode eksempler på kunnskapsdeling fra Økokrim, som jeg setter pris på.

Hvordan opplever du at Sør-Vest politidistrikt prioriterer miljøkrimfeltet?

– Sånn som det er nå, er det jo bra. Feltet er godt prioritert og med det særansvaret vi har for sokkelen og sjøfart, tror jeg det er nødvendig. Prioriteringen vi har nå, har nok tvunget seg fram. Mitt inntrykk er at ledelsen møter behovene så godt de kan. Det er stor konkurranse om midlene, det er nok realiteten som treffer oss også.

– I tillegg til sokkelen har vi jo også eget særansvar for sjøfartsområdet, og der er vi jo heldige ettersom kollega Bore i Haugesund tidligere har jobbet i Sjøfartsdirektoratet.

– Vi har også mye fiskerisaker, fremhol-

«Sverd i fjell» er et monument av kunstneren Fritz Rød i Hafrsfjord i Stavanger. Det er til minne om slaget i Hafrsfjord i år 872 da Harald Hårfagre samlet Norge til ett rike
 ↓ Foto: Pixabay

der Erik, og forteller at politidistriktet har stor kontaktflate mot Kystvakten og får inn mange fiskerisaker der trålere har forsynt seg for grovt av havets ressurser i Norges økonomiske sone, med feil redskapsbruk eller i stengte havområder, eller at det er mangelfull rapportering i henhold til lovverket.

Har du tett samarbeid med politidistriktets miljøkoordinator?

– Ja, absolutt. Koordinator Sjur Stava er en faglig dyktig kollega, god til å bygge kompetanse og til å opprettholde kontakt med de ulike tilsynsetatene.

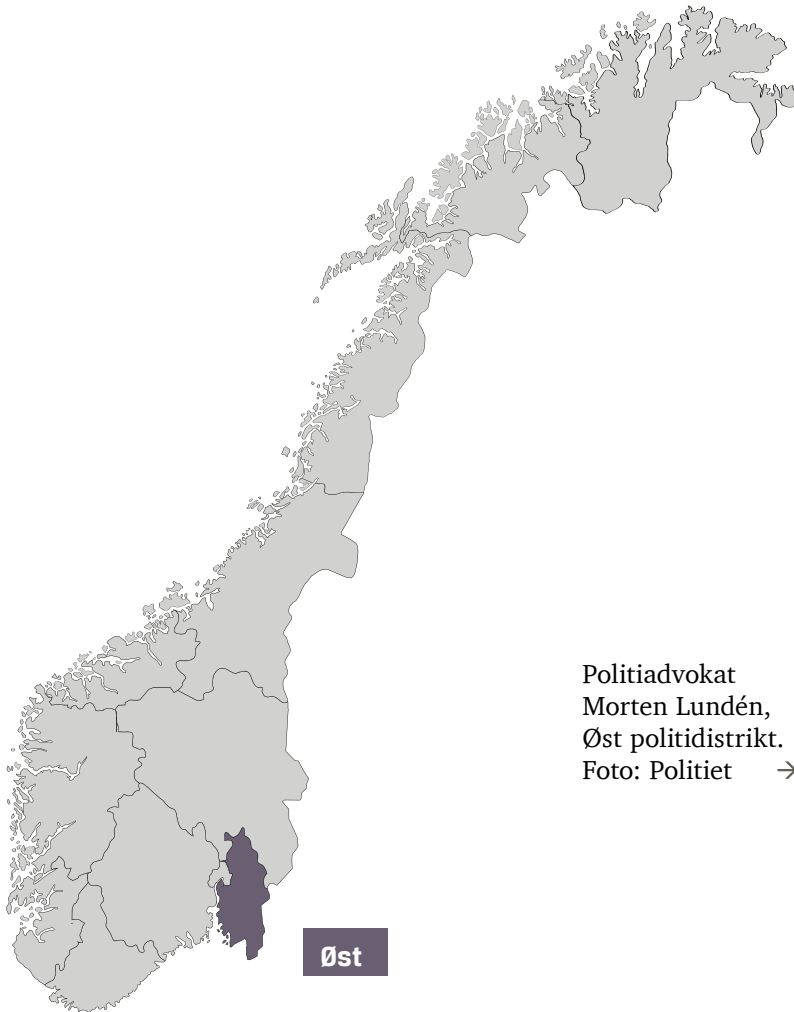
God forebygging i saksarbeid

Samarbeider dere på miljøkrimfeltet internt i distriktet med etterretning og forebyggende?

– Det er nok de områdene som kommer sist på listen vår. Vi arbeider stort sett reaktivt og har såpass mye å reagere på, så det å kunne ligge i forkant og velge ut områder eller saker fremstår pr. nå som utopisk, egentlig.

– Når vi ser at vi har behov for å styrke oss faglig, så jobber vi konsentrert og planmessig med et fagområde eller tema for å bli bedre. Vi har for eksempel jobbet litt med jaksaker for å treffe bedre på jussen der, blant annet innen reaksjonsfastsettelse. I den grad vi ligger i forkant, er det jo å forbedre oss på fagområder vi trenger å bli bedre på. Kontroll på f.eks. ulovlig eksport av søppel til Afrika, kulturminner som illegalt krysser grensene, og eventuelle profittmotiverte CITES-brudd oppleves nok litt lite relevant slik min hverdag er bygget opp. Grunnen er jo så enkel at kapasiteten er sprengt på prioriterte ting som hele tiden dukker opp. Men vi har likevel klart å prioritere et par saker som gjelder ulovlig innføring av kulturminner og tilbakeført godset til opphavslandet, sist en 5000 år gammel steinøks.

– Men når det er sagt, så skal vi huske at det er svært mye god forebygging i en etterforskning. Jeg vil helt klart slå et slag for etterforskningens forebyggende effekt. Og så må vi bli bedre på å formidle og dele resultat i de mange gode sakene vi påtalemessig har klart å lande. Blant annet må vi etterstrebe å få tingrettsdommer registrert på Lovdata. Tenker man ti år frem, kan det være nyttig at selv førsteinstansdommer er tilgjengelige som veiledning for påtalejuristen som strever litt med å finne vei i et villnis av regelverk.

Politiadvokat
Morten Lundén,
Øst politidistrikt.
Foto: Politiet →

– Aldri to saker som er like

De mange bygningssakene i Øst politidistrikt kan ofte knyttes til ulovligheter ved tiltak på hytter og ferieboliger. Miljøjuristen forteller om et betydelig innslag av hytter i området, og at det gjenspeiles i sakstilfanget. En utpreget hyttekommune som Hvaler, med ca. 3000 innbyggere, tidobler folketallet når sommerferien tar til. Slike forhold har innvirkning på straffesakene som behandles av lokalt politidistrikt.

– Vi har sett en liten oppblomstring på det feltet i år, sier politiadvokat Morten Lundén. – Vi fikk en domfellelse i en sak om ulovlighet på en hytte på Nordre Sandøy på Hvaler, og i kjølvannet av den har det kommet flere anmeldelser også fra andre kommuner. Det er for så vidt gledelig at kommunene følger opp strandsonen sin. Jeg mistenker også at man ser en liten

smitteeffekt etter at dommen i denne ene saken ble kjent.

Morten Lundén er miljøjurist i Øst politidistrikt. Han har jobbet der siden 2004, og siden 2012 har han hatt ansvar for straffesakene som internt i politiet karakteriseres som «kriminalitetstype miljø» og «kriminalitetstype arbeidsmiljø».

Er du eneste påtalejurist som jobber med miljøkriminaliteter i Øst politidistrikt?

– Ja, for øyeblikket er jeg den eneste med ren miljøportefølje. Min tidligere juristkollega Elisabeth og jeg hadde tidligere til sammen 1,8 stilling for å jobbe med miljø saker.

Var dere skjermet mot å jobbe med straffesaker på andre fagfelt?

– Ja, vi to hadde bare miljø saker. I tillegg hadde vi kollega Adeleid Haugen som var engasjert med dyrevelferdssaker i 100 prosents stilling.

« Ja, for øyeblikket er jeg den eneste med ren miljøportefølje.

Hvordan er det å utelukkende jobbe med miljøkriminaliteter, savner du andre typer saker i porteføljen for å få variasjon?

– Nei, jeg synes ordningen nå fungerer bra. Men nå er det kun meg som har 100 prosent stilling med miljø, og så har jeg en kollega som hver fjerde uke trekker enkelte miljø saker.

De fire store

Hvilke typer miljø saker er det Øst politidistrikt har flest av gjennom året, også når det ikke er sesong for hytter og plan- og bygnings saker?

– Jeg kan her nevne fire kategorier, forklarer Morten, og nevner først arbeidsmiljø, dernest at det er mange dyrevelferdssaker, selv om antallet har gått litt ned, så en liten økning i plan- og bygnings saker, og til slutt de klassiske forurensningssakene.

Er det forhold innenfor Øst politidistrikts geografiske ansvarsområde som gjør at nettopp disse sakstypene er fremtredende?

– Her vil jeg trekke frem at tidligere Øst-

fold politidistrikt, der jeg jobbet før vi ble slått sammen til Øst pd, fortsatt har en betydelig industrivirksomhet. Den tunge industrien er nok ikke på samme nivå som før, men det er fortsatt virksomheter og en del industri i nærheten av Glomma. I all hovedsak er virksomheten uproblematisk, men potensielt kan slik aktivitet forårsake både forurensning og arbeidsulykker. Arbeidsmiljø saker er derfor fortsatt en høyst aktuell saks kategori hos oss, sier politiadvokaten.

Samarbeid på flere fronter

Hvordan opplever du det faglige samarbeidet med Økokrim?

– Jeg synes det fungerer bra. Jeg opplever at vi har en god dialog, og at terskelen er lav for å ta kontakt dersom man ønsker å drøfte problemstillinger. Jeg har god kontakt med både jurister og også hele miljøkriminaliteten ved relevante saker som trenger en avklaring.

Har dere internt i politidistriktet et faglig miljø for dere som jobber med miljøkriminaliteter, både jurister og etterforskere?

– Ja, det har vi. Jeg jobber sammen med en gruppe av dedikerte etterforskere. Vi har jo en miljøkriminalitetskoordinator, og de fleste etterforskningsressursene sitter jo samlokalisert i samme bygg her på Grålum i Sarpsborg.

– Vi har ukentlige møter der jeg sammen med etterforskningslederne ser gjennom de sakene som har kommet inn den siste uken. Dette følger vi opp med felles ukentlig møte på onsdag hvor også miljøkriminalitetskoordinator og etterforskningslederne altså PEL-ene og PÅL-ene, er tilstede. Jeg har også samarbeid med miljøkriminalitetskoordinator i enkeltsaker, blant annet om møter med eksterne etater.

Fredrikstad. →
Foto: iStock

Samlokalisering er viktig

- Ja. Vi har en PEL som har kontor plass på Lillestrøm, men ellers jobber alle på politihuset her på Grålum, sier Morten på spørsmål om samlokalisering, og nevner at han og kollegene tidligere var spredt rundt i hele distriktet.
- Det fungerte ikke helt optimalt. Nå sitter vi samlet, det fungerer mye bedre på denne måten. Arbeidet flyter bedre i det daglige når man har en slik nærhet til kolleger.

Er ditt arbeid med miljøkriminal saker godt forankret og akseptert av distriktets ledelse?

- Ja, jeg opplever at jeg har støtte for arbeidet med fagområdet og også organiseringen vi har etablert.

Hvordan fungerer samarbeid med eksterne etater? Har dere etablert faste møter med tilsynsetater og kontrolletater?

- Mest formell kontakt har vi nok med Arbeidstilsynet, med minst fire samarbeidsmøter i løpet av året. Vi gjennomgår da alle relevante saker som er registrert hos hverandre, og samstemmer videre arbeid med disse, hva som er gjort, og hva som gjenstår av arbeid.
- Der har vi et veldig godt samarbeid, konkluderer miljøjuristen og legger til at de også har fire årlige møter med Mattilsynet, men at han selv ikke deltar på disse mer enn inntil to ganger i året.
- Videre jobber vi med å få etablert et tettere samarbeid med miljøavdelingen hos Statsforvalteren. De er jo sentrale inn mot vårt arbeid, men der har vi hittil ikke hatt noen faste rutiner.

Ingen saker som er like

Hvilken type miljøkriminal saker binder opp flest ressurser hos Øst politidistrikt?

- De sakene som er mest ressurskrevende, er de fire store, altså arbeidsmiljø, dyrevelferd, plan og bygg og forurensning. Det kan være litt vanskelig å rangere hvilke av kategoriene som er mest ressurskrevende, det avhenger av saken og hvor i etterforskningen og påtaleprosessen vi befinner oss.

Hva mener du er den største forskjellen mellom miljøkriminal saker og andre typer saker? Krever arbeid med miljøkriminal saker noe som ikke er tilfelle med andre typer saker?

- For det første er det en veldig stor variasjon i hva du kommer i befatning med. Det gjør jo dette arbeidet veldig spennende, med stor faglig bredde. Det betinger jo at vi må tilegne oss kunnskap på nye felt.
- Med miljø saker er det ikke mange saker der overtredelsene er påfallende like, noe

som kan være tilfelle med andre typer straffesaker. Da jeg jobbet som påtalejurist på allmenavsnittet, kunne jeg for eksempel avgjøre 10 ATK-saker de siste tre kvarterene før jeg gikk jeg hjem. Da hadde jeg jo 10 positive påtaleavgjørelser, og det eneste som var forskjellen var målt hastighet og størrelsen på forelegget. Det skjer ikke på miljøkrimfeltet.

I hvilken grad bruker dere eksterne sakkyndige i straffesakene for å klarlegge hendelser og tekniske virkemåter?

– Ofte er man jo til en viss grad avhengig av sakkyndige fra de ulike fagetatene, alt fra Statens jernbanetilsyn (SJT), Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA). Mange forskjellige fagtema må avklares med sakkyndighet. Vi sender jo også sakene til tilsynsetatene for uttalelser, noe som også gjør arbeidet faglig spennende og utfordrende.

Du nevnte strålevern. Har dere sak som involverer Halden-reaktoren?

– Ja, vi har en sak derfra som vi trengte uttalelse på, sier Morten. – Nå må vi som ikke er atomfysikere, sette oss inn i det som kommer fra direktoratet på best mulig måte.

« Flere andre som er spesialister på ulike fagfelt i politiet, forholder seg kanskje bare til en liten del av straffeloven.

En struktur som fungerer

Hva mener du er suksesskriteriene for en miljøkrimjurist?

– Nå er jo vi en gruppe som jobber utelukkende med det fagfeltet, og det å være skjermet mot å bli involvert i andre saks typer er en veldig viktig faktor. Det å være dedikert helt til miljøkrimfeltet, og også være interessert i det en jobber med, er

nok viktig for optimalt resultat.

Miljøkrimfeltet favner ganske mange ulike lover og bestemmelser. Flere andre som er spesialister på ulike fagfelt i politiet, forholder seg kanskje bare til en liten del av straffeloven.

Og så handler det om i dette fagfellesskapet å finne en struktur som fungerer for seg selv. Vi har jo prioritert å ha noen faste poster, blant annet samtaler med de to PEL-ene på tirsdager og fellesmøtene på onsdager. Slike jevnlig møteplasser, og at vi jobber i samme bygg, tenker jeg er sentrale faktorer for at ting skal fungere bra.

Har du faglig kontakt med miljøjurister i andre politidistrikt slik alle miljøkoordinatorene har gjennom faste Teams-samlinger?

– Nei, det har jeg nok ikke. Det er godt mulig at det hadde vært fornuftig, men foreløpig har vi ikke noe slik fast samarbeid blant miljøjuristene. Når det er sagt, så kjenner jeg etter mange år i denne funksjonen flere av miljøjuristene, og det hender jo at jeg ringer for å drøfte ulike saker og forhold. Det fungerer bra, det også.

Avslutningsvis, har du noen tanker om straffenivået på miljøkrimsaker generelt? Er vi på rett nivå, eller burde det kanskje vært et par knepp høyere?

– Det kommer nok veldig an på hvilket spesifikt fagtema en snakker om. Det hender jo at straffenivået av og til løftes opp ganske mye som følge av en dom. Det skjedde for eksempel i den såkalte «Lucas-saken» der en hund ble druknet. Da Høyesterett endelig fastsatte straffen, var den på en helt annet nivå enn det som var gjengs fra tidligere praksis.

På andre områder som kulturminner og plan og bygg er det nok mer å gå på før vi treffer rett nivå. På disse områdene burde vi nok hatt et høyere straffenivå.

Tekst: **Madeleine Nyman**

// madeleine.nyman@luke.fi

Samarbeid over landegrensener i rovdyrforvaltningen, særlig rettet mot ulovlig jakt

Store rovdyr i grenseområder beveger seg daglig over landegrensene – samarbeid er avgjørende for vern og forvaltning.

«Transfrontier collaboration in wildlife management with a special focus on wildlife crime» var et samarbeidsprosjekt mellom Finland, Sverige og Norge som

ble gjennomført i 2024 som et pilotprosjekt finansiert av Nordisk ministerråd. Formålet var å utvikle et samarbeid mellom landene om rovdyrforvaltning og forebygging av faunakriminalitet i Norden. Prosjektet samlet myndigheter, forskere og fagfolk fra ulike land for å løse felles utfordringer.

De store rovdyrene i Norden (ulv, bjørn, gaupe og jerv) streifer over store områder som strekker seg over landegrensene. Dyrenes naturlige vandringer følger ikke administrative grenser, noe som skaper utfordringer for den praktiske gjennomføringen av bevaring, jakt,

← Forsiden av rapporten.

Illustrasjonsfoto. Foto: Pixabay

tilsyn og kriminalitetsbekjempelse. Dette har skapt behov for å utvikle nye former for samarbeid basert på gjensidig forståelse, åpen informasjonsutveksling og samordning av virksomhetsmodeller.

Prosjektet analyserte status for forvaltning og bevaring av store rovdyr, undersøkte juridiske og administrative forskjeller mellom landene og identifiserte praktiske hindringer for effektivt

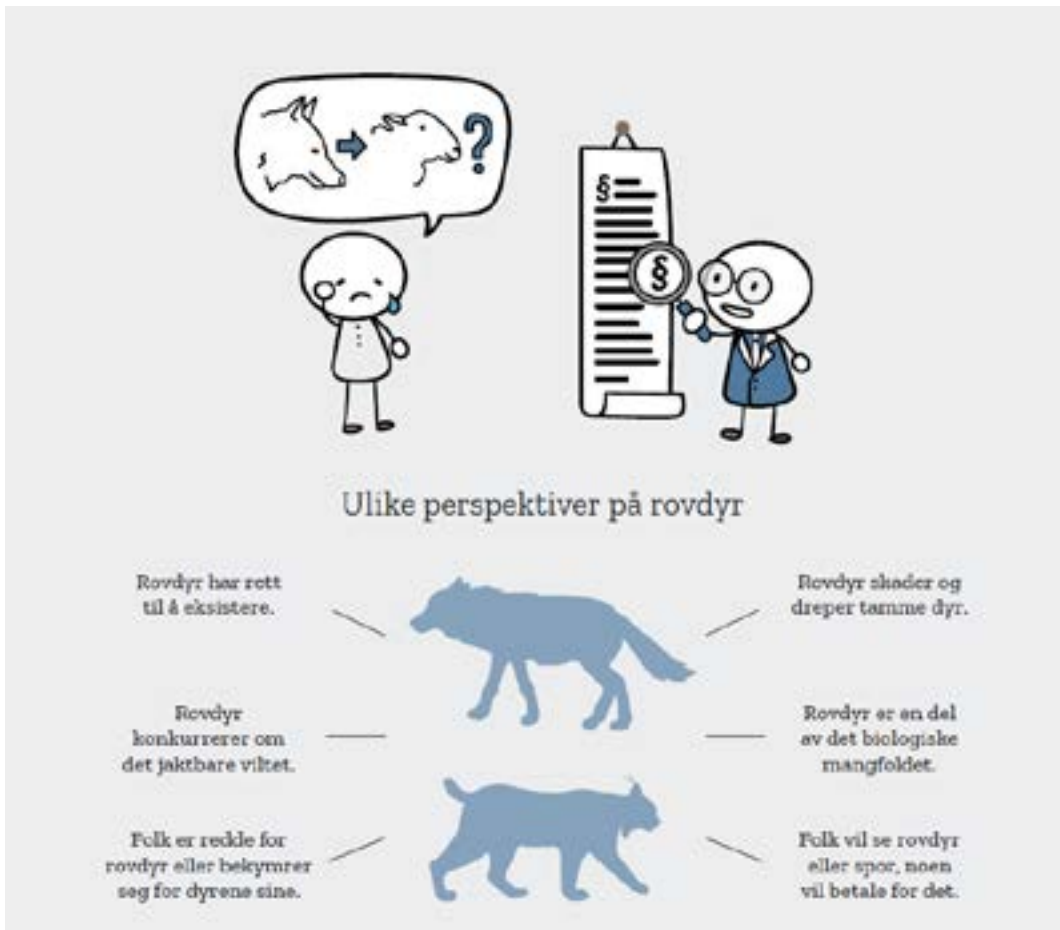
« **Prosjektet analyserte status for forvaltning og bevaring av store rovdyr, undersøkte juridiske og administrative forskjeller mellom landene og identifiserte praktiske hindringer for effektivt samarbeid mellom fagfolkene.**

samarbeid mellom fagfolkene. Én viktig konklusjon var at selv om de overordnede målene for rovdyrforvaltningen på mange måter er like, er landenes lovverk, forvaltningsstrukturer og virksomhetskultur forskjellig. Samarbeidet fungerer godt på beslutningsnivå, men det fins

ennå rom for forbedringer når det gjelder utveksling av informasjon og samordning for gjennomføring av felles virksomhet.

Bekjempelse av ulovlig jakt krever en felles vilje

Prosjektet har også løftet fram behovet for samarbeid for å bekjempe faunakriminalitet, der ulovlig jakt på store rovdyr er blant de største utfordringene. Fauna- og florakriminalitet kjenner ingen grenser, og bekjempelse krever smidig informasjonsutveksling, felles etterforskningsmetoder og tillit mellom myndighetene. Myndigheter i ulike land har støtt på juridiske og praktiske hindringer med hensyn til deling av informasjon og etterforskning av lovbrudd. Prosjektet har undersøkt hvordan strafferettslige prosesser fungerer i ulike land, og hvilke flaskehalsen som oppstår i felles etterforskning. Særlig opplysningsvern mellom myndigheter, språkbarrierer og begrensede ressurser framstod som hinder for samarbeid.

Viktige resultater

Ett konkret resultat av prosjektet er en statusrapport med tittelen «Förvaltning av stora rovdjur i Sverige, Norge och Finland – med fokus på bekämpning av illegal jakt», som omhandler forvaltning av store rovdyr, bekjempelse av faunakriminalitet og muligheter for samarbeid. Prosjektets sluttrapport, «Transboundary collaboration models: suggestions for enhancing collaboration in large carnivore management and combatting wildlife crime», inneholder flere forslag til tiltak, blant annet en administrativ modell på tvers av landegrensene som vil fremme nettverks-

bygging og samarbeid, særlig mellom fagfolk. Andre utviklingsforslag omfatter bedre kompatibilitet mellom nasjonale informasjonssystemer, organisering av

« Ett konkret resultat av prosjektet er en statusrapport med tittelen «Förvaltning av stora rovdjur i Sverige, Norge och Finland – med fokus på bekämpning av illegal jakt.

felles undervisning, harmonisering av virksomhetsmodeller og opprettelse av permanente kontaktnettverk mellom myndighetene.

I praksis har prosjektet også bygget

« Samarbeid er den eneste måten for å lykkes med vern og forvaltning av store rovdyr når det gjelder arter som beveger seg over store områder, og der forvaltning skjer på flere nivåer.

– prosjektleder Madeleine Nyman

broer mellom myndigheter og aktører i ulike land. Prosjektets workshops, seminarer og verktøy for felles utvikling har økt forståelsen for nabolandenes arbeidsmetoder og lagt grunnlag for framtidig samarbeid. Å skape tillit har vært en viktig del av prosjektet – uten det kan ikke informasjonsutveksling og felles tiltak lykkes.

Betydningen av samarbeid i rovdyrforvaltningen

Rovdyrenes grenseløse vandringer krever at landene samarbeider om vern og forvaltning. Prosjektet har fungert som en plattform for å føre beslutningstakere

« Rovdyrenes grenseløse vandringer krever at landene samarbeider om vern og forvaltning.

sammen, utarbeide forslag til virksomhetsmodeller på tvers av landegrensene og øke forståelsen for likheter og ulikheter mellom naboland.

Blikk mot framtiden

I prosjektets sluttrapport understrekes det at selv om prosjektet er avsluttet, vil resultatet og anbefalingene danne grunnlag for et langsiktig samarbeid i framtiden. Behovet for felles forvaltning av naturressurser og kriminalitetsforebyggende tiltak øker ytterligere på grunn av klimaforandringer, artenes spredning og samfunnsendringer. Naturen som strekker seg over grensene, krever grenseløst samarbeid – og prosjektet har vært et skritt i riktig retning.

Referanser:

- Rapportene: <https://www.suurpedot.fi/suojelu-ja-metsastys/valvonta.html>
- Nordisk ministerråds nettside: <https://pub.norden.org/nord2025-006/>
- Prosjektets nettside: [Gränsöverskridande rovdjursförvaltning - med fokus illegal jakt](#)

Tekst: miljøkoordinator **Halvor Kongsmo**, Trøndelag politidistrikt

Foto: **politiet**

// halvor.kongsmo@politiet.no

Jaktkontroll på 1-2-3

Det er stor jaktaktivitet i hele politidistriktet om høsten. Her får du info om de mest sentrale oppgavene ved en jaktkontroll.

I Trøndelag fylke og Bindal kommune i Nordland, som vi også dekker, er det stor jaktaktivitet hver høst. Det kommer et stort antall jegere med våpen fra andre steder til Trøndelag, mange skal jakte her, andre skal bare gjennom på tur nord- eller sørover. I jakt sesongen 2023–2024 var det 18 330 aktive jegere i Trøndelag.

Politiet har ansvar for håndhevelse av lovverk på mange områder. Jaktkontroll er ett av disse områdene. Nedenfor har jeg listet opp de mest sentrale oppgavene ved en jaktkontroll. Jeg vet at mange er usikre på dette, så jeg håper listen kan være til hjelp.

Jaktkontroll kan utføres langs bilveg slik at man ikke trenger å dra langt til fjells. Man møter typisk på mange jegere langs kommunale bygdeveier og utfartsveier mot turområder og avsidesliggende parkeringsplasser ute i distriktene.

Kontroll av jeger med våpen (rifler eller hagle):

- Personalialia. Søk på personnummer i systemet Agent. Registrerte våpen på person listes opp med våpennummer i dette systemet.
- Våpenkort utstedt av politiet skal fremvises. Sammenlign personalialia og

↑ Formøte før jaktkontroll i Røyrvik, Røyrvik kommune, Trøndelag pd.

våpennummer på våpenet med våpenkortet.

- Utenlandsk statsborger med våpen skal ha med europeisk våpenpass eller godkjent søknad fra politiet på innførsel av aktuelt våpen.
- Betalt jegeravgift skal fremvises i ap-pen «Min jegerdokumentasjon» eller på utskrift. Innlogging med BankID.
- Ved jakt på storvilt skal bestått storviltprøve fremvises i «Min jegerdokumentasjon» eller på utskrift. Som storvilt regnes hjort, elg, villrein og rådyr. Det er unntak for rådyr om det jaktes med hagle.
- Jaktkort eller annet bevis på jaktrett (grunneiere og/eller elgjaktlag på privat grunn trenger ikke fremvise bevis, men skal opplyse om eierforhold).
- Obs! - Det er tillatt å bære ladd våpen på jakt, så be jegeren tømme og kontrollere våpen for ammunisjon før kontrollen!

For mer informasjon se forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst § 36.

Utlån av våpen:

- Person som har våpenkort, kan låne tilsvarende våpen fra person eller bedrift. Har en person våpenkort for rifle, kan han altså låne en rifle fra en annen person med våpenkort.
- Ved lånt våpen skal det medbringes «utlånserklæring». Dette er en skriftlig kontrakt signert både låner og utlåner. Sammenlign våpennummer. Søk på utlåner i Agent, aktuelt våpen skal stå oppført der.

« Kommunens skal varsles i løpet av første dag om dyret ikke blir funnet.

Sporio

Sporio er en app hvor godkjente ettersøksekvipasjer kan registrere seg. Disse blir da synlige i et live-kart.

Storviltjegere kan også registrere seg og betaler da en årlig avgift mot å få en elektronisk kontrakt med godkjente ettersøksekvipasjer.

Ved skadeskyting registrerer man dette i appen, ettersøksekvipasje får da varsel og utfører ettersøk fra skuddplassen innen 4 timer.

Ettersøk skal føre til funn av dødt storvilt eller storvilt som blir avlivet eller besluttet friskmeldt av kommunen.

For mer informasjon se våpenloven § 18 og våpenforskriften § 6-9.

Avtale om ettersøk

Det er krav om avtale om ettersøk med hund ved jakt på storvilt. Godkjent ettersøksekvipasje skal være på skuddplassen senest 4 timer etter at skudd er avfyrt mot et dyr. For å sikre god dyrevelferd kreves det at storvilt som er skutt mot, enten avlives eller friskmeldes. På et jaktlag holder det at én person kan fremvise dokumentasjon på ettersøksavtale. Følgende skal framvises ved en jaktkontroll:

- Kontrakt med godkjent ettersøksekvipasje ved jakt på storvilt (unntak for villrein). Kontrakten kan fremvises fysisk eller i form av digitalt bilde.

Eller

- Fysisk eller digitalt dokument på godkjent ettersøksprøve om jaktlaget har med egen ettersøkshund. Godkjeningsprøven gjelder kun for perso-

nen og hunden som godkjenningen er utstedt på (sjekk personalia). Begge to må altså være tilstede under jakten.

Eller

- Digital ettersøkskontrakt inne på Sporio-appen. Man kan også fremvise en papirutskrift eller et digitalt bilde av kontrakten.

For mer informasjon se forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst § 23.

Syndes mye mot krav til ettersøk

Vi ser at det syndes mye mot kravene til ettersøk ved påskutt storvilt (unntak for villrein). Dette er blant de alvorligste jaktlovbruddene, ettersom det går direkte på dyrets velferd og eventuelle unødige lidelser. Ved storvilt som er skutt på, skal det iverksettes ettersøk som normalt skal

◀◀ **Man kan altså ikke kjøre i utmark med tanke på framtidig jaktutbytte.**

← Statens Naturoppsyns Toppskarv 2, har hjemmehavn like ved Namsos. Anna Skulstad i SNO og Halvor Kongsmo, juli 2025.

↑ Fjelloppsynet i Namsskogan/Røyrvik Isak Bruvoll Valfridsson og miljøkrimkoordinator Halvor Kongsmo. Foto: Politiet

vare ut dagen, og kommunen skal varsles i løpet av første dag om dyret ikke blir funnet. Kommunen skal motta sannferdig informasjon der informasjon ikke er blitt tilbakeholdt. I Trøndelag politidistrikt er praksisen at det kun er kommunen som kan friskmelde et påskutt dyr som ikke blir funnet. Alle kommuner har enten selv en vakttelefon eller avtale med noen som leverer denne tjenesten. Det er strenge krav til grundig undersøkelse av skuddplass, og man skal ha gjennomført minimum ett samvittighetsfullt ettersøk.

◀ EU-direktiv har satt en stopper for bruk av blyhagl til småviltjakt.

Det syndes blant annet ved at kommunen ikke blir varslet om påskutt dyr som ikke blir funnet, jeger eller jaktlag ikke har tilgang til godkjent ettersøkekvipasje eller samme jaktlag skyter på et nytt stortvilt før første påskutte dyr er avklart.

Transport av skytevåpen i kjøretøy:

- Våpenkort skal medbringes, eventuelt en utlånserklæring.
- Våpen skal oppbevares slik at de ikke er synlig eller lett tilgjengelige. Det er f.eks. ikke tillatt å ha våpenet på ryggen ved kjøring med ATV, med mindre det er pakket ned i futteral. Ved kjøring med bil er det ikke tillatt at våpen ligger i passasjersele eller lignende.
- Våpen og ammunisjon skal oppbevares adskilt.
- Komplette våpen kan transporteres under forsvarlig tilsyn, men ikke lett tilgjengelig.
- Våpen kan forlates uten forsvarlig tilsyn hvis våpen og ammunisjon er pakket ned, skjult og bilen er låst, eller når vital del av våpenet er fjernet fra bilen.
- Ikke tillatt å løse skudd fra bil, ATV, motorbåt eller lignende.
- Ikke tillatt å løse skudd fra eller over offentlig vei eller jernbane.

Personell med begrenset politimyndighet

I Trøndelag politidistrikt er vi heldigvis ikke alene om ansvaret med å drive kontrollvirksomhet opp mot blant annet jakt.

Enkelte ansatte hos Statens naturoppsyn, Fjelloppsynet, Statskog fjelltjenesten, Oppdal bygdeallmenning og Trondheim kommune er tildelt «begrenset politimyndighet» av politimesteren i Trøndelag.

Det vil si at de har full politimyndig-

het innenfor noen utvalgte lover.

I dag har vi i overkant av 30 personer med begrenset politimyndighet i Trøndelag som blant annet jobber med kontrollvirksomhet i naturen, til fjells og til sjøs.

Det er i tillegg i overkant av 20 personer med begrenset politimyndighet som jobber i tilgrensende politidistrikt og som tidvis utfører blant annet kontrollvirksomhet i Trøndelag politidistrikt.

For mer informasjon se våpenloven § 19, 20 og 21 og våpenforskrifta § 6-7.

Utkjøring av jaktutbytte fra utmark

Motorferdsel i utmark ved jakt har vi jevnlig saker på. Dette handler ofte om at jegere kjører i utmark til jaktpost eller til hytte. Kjøring i utmark ved jakt er kun tillatt for å hente ut jaktutbytte av elg og hjort etter at dyret er avlivet, med grunneiers tillatelse. Man kan altså ikke kjøre i utmark med tanke på framtidig jaktutbytte. Kjøring i utmark kan likevel være tillatt om man har en dispensasjon utstedt av kommunen for det aktuelle formålet, f.eks. for transport av utstyr til hytte eller annet.

I forbindelse med kjøring under jakt er politiet klar over at enkelte nyter alkohol. Promillegrensen er 0,2 enten du kjører bil, ATV, snøscooter eller lignende, og regelen gjelder både etter vei og i utmarka.

Det er heller ikke adgang til å benytte kjøretøyets motorlyd som kamuflasje ved jaktutøvelse.

Første forelegg for ulovlig bruk av blyhagl ved jakt

EU-direktiv har satt en stopper for bruk av blyhagl til småviltjakt. Forbudet, som er tatt inn i forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst, trådte i kraft 15. februar

2023, og gjelder i og nær våtmark, slik våtmark er definert i Ramsar-konvensjonen. Definisjonen er omfattende og betyr i praksis et totalforbud mot blyhagl ved jakt i Norge, altså at det ikke er tillatt å verken bære med seg eller benytte blyhagl ved jakt. I tillegg forbyr produktforskriften § 2-2 bruk av blyhagl på alle landets skytebaner.

Politiet har sammen med andre naturoppsynsmyndigheter vært opptatt

« Trøndelag politidistrikt var først ut med en reaksjon.

av en smidig overgang, og fram til høsten 2025 har vi drevet med rådgivning og veiledning til jegere man har møtt som har båret blyhagl. Fra oppstart av høstjakta i år forutsettes det at jegere er kjent med forbudet. Overtredelser ved bruk av blyhagl blir anmeldt.

Trøndelag politidistrikt var først ut med en reaksjon på overtredelse av dette forbudet. Statens naturoppsyn kontrollerte den 26. september 2025 en småviltjeger i Steinkjer kommune som ble anmeldt til politiet for bruk av blyhagl. Politiadvokat Amund Sand utstedte et forelegg på 8000 kroner for overtredelsen, som jegeren vedtok.

Tekst: politioverbetjent/miljøkoordinator **Henrik Jortveit**, Agder politidistrikt

Foto: **iStock**

// henrik.jortveit@politiet.no

Småviltjakt og forbud mot blyhagl

Småviltjakta har lange tradisjoner i Norge, og for mange jegere er dette årets høydepunkt. Med hagla over skulderen og hunden springende foran har tusenvis av jegere hvert år tatt turen ut i skog og fjell for å jakte småvilt.

Småviltjakta foregår over store deler av landet, fra kystnære områder til høyfjell og skogsterreng. Jaktseasonen starter vanligvis i september og varer utover høsten, avhengig av art og område. Haglgevær er det vanligste våpenet i småviltjakt, og blyhagl har historisk vært den mest brukte ammunisjonen. Bly er tungt og gir god anslagskraft, noe som har gjort det effektivt til jakt på mindre dyr – men bly er også giftig.

« **Bly er tungt og gir god anslagskraft, noe som har gjort det effektivt til jakt på mindre dyr – men bly er også giftig.**

Fra 15. februar 2023 ble det innført et forbud mot bruk av blyhagl i og nær våtmark. Dette er hjemlet i forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst § 17, som sier:

§ 17. Krav til hagleammunisjon
Det er forbudt å skyte med og bære blyhagl i forbindelse med jakt i våtmark,

slik det fremgår i REACH-forordningen vedlegg XVII post 63 nr. 11, jf. forskrift 30. mai 2008 nr. 516 om registrering, vurdering, godkjenning og begrensnings av kjemikalier (REACH-forskriften) § 1. Norsk oversettelse kan finnes som vedlegg til REACH-forskriften.

Det er tillatt å bruke fyllingskule/slugs til jakt på rådyr. Til jakt på villsvin med hagle er det kun tillatt å benytte fyllingskule/slugs.

Bakgrunnen for forbudet er et EU-direktiv som ble innført i hele EU/EØS-området, og som Norge har forpliktet seg til å følge.

Definisjonen av våtmark finner vi i Ramsar-konvensjonen som sier at «våtmark er et område med myr, torvmyr eller vann, naturlig og kunstig, permanent og midlertidig, og med stillestående eller strømmende ferskvann, saltvann eller brakkvann. Også maritime områder med

vann med en dybde som ikke overstiger seks meter ved lavvann, anses som våtmark.»

Med en slik definisjon av våtmark stilles det høye krav til jegeren. Jegeren må vite om området det jaktes i, er å regne som våtmark, og om det dermed er forbud mot å bære eller bruke blyhagl.

Bøtelagt for bruk av blyhagl

I slutten av oktober fikk politiet i Agder informasjon om at flere italienske jegere jaktet i enkelte områder i distriktet. Politiet har tidligere hatt straffesaker på italienske jegere, blant annet en sak hvor jegerne jaktet fredet trost og forsøkte å ta med disse ut av landet.

Denne gangen mottok politiet opplysninger om at jegerne hadde med seg blyhagl, noe som nå er ulovlig å benytte i våtmarksområder. Politiet påtraff jeger-

ne og kontrollerte dem. De opplyste å ha brukt blyhagl i jakta, og bar også flere blyhaglpatroner med seg. Politiet opprettet en straffesak på forholdene hvor alle fire jegerne ble anmeldt for å ha brukt blyhagl i forbindelse med jakt i våtmark.

↑ Blyhagl.

« **Våtmark er et område med myr, torvmyr eller vann, naturlig og kunstig, permanent og midlertidig, og med stillestående eller strømmende ferskvann, saltvann eller brakkvann. Også maritime områder med vann med en dybde som ikke overstiger seks meter ved lavvann, anses som våtmark.**

De fire jegerne ble ilagt et forelegg på 8 000 kroner hver, og resterende blyhaglpatroner ble inndratt. Foreleggene ble vedtatt samme kveld før jegerne reiste ut av landet morgenen etter.

Tekst: rådgiver **Marthe Laurendz Jensen**, Økokrim

// E-post: marthe.laurendz.jensen@politiet.no

Foto: Pixabay

↑ Gaupa er eit av dei fire store rovdyra i Noreg. Det er krevjande å vurdere omfanget av ulovleg jakt på ho.

Ulovleg jakt på rovvilt truar naturmangfaldet

Ein ny etterretningsrapport frå Økokrim viser at ulovleg jakt er utbreitt i Noreg.

Det er opp til myndigheitene å regulere rovviltbestanden og opp til staten å forvalte rovviltet. Staten bruker store ressursar på å ivareta eit forsvarleg biologisk mangfald. Dei store rovdyra i Noreg er trua av utrydding og derfor freda.

– Du kan ikkje ta lova i eigne hender og skyte rovvilt, berre fordi du sjølv meiner det er rett. Ulovleg jakt på desse dyra er alvorleg miljøkriminalitet, seier førstestatsadvokat i Økokrim, Hans Tore Høviskeland.

Politiet mottek ei rekke tips om ulovleg jakt på rovvilt og samarbeider med miljøforvaltninga. Det er likevel krevjande å vurdere det reelle omfanget og etterforske sakene, ettersom lovbrota ofte skjer i utmark med lite kontrollverksemd.

– Den ulovlege jakta involverer ofte brutale fellingsmetodar og utsette dyra for store lidningar, seier Høviskeland.

Trua av utrydding

Dei fire store rovdyra i Noreg, ulv, jerv,

↓ Forsiden på rapporten.

Foto: Espen Strai

↑ I Sverige er fem nordmenn tiltalt for ulovleg jakt på bjørn.

bjørn og gaupe, er alle kategorisert som trua artar på den norske raudlista. Det betyr at det er høg til ekstremt høg risiko for at arten blir utrydda frå norsk natur. Konsekvensane av ulovleg jakt kan derfor vere svært alvorlege.

– Rovvilt er ein del av det biologiske mangfaldet, som det er viktig å bevare. Det er ein grunn til at desse dyra er freda, seier Høviskeland.

Fleire store saker i Noreg, Sverige og Finland

Økokrim-rapporten viser at ulovleg jakt er eit utbreitt problem både i Noreg, Sverige og Finland. Berre det siste året har det vore fleire store straffesaker i Norden:

- I Noreg er ti menn sikta av Økokrim for ulovleg, organisert jakt på ulv.
- I Sverige er fem nordmenn og ein svenske tiltalt for ulovleg jakt på bjørn.
- I Finland er 26 personar, mellom anna

ein lokalpolitikar, dømde for eit stort omfang av ulovleg og organisert jakt på fleire dyr, mellom anna ulv og gaupe.

« **Dei fire store rovdyra i Noreg, ulv, jerv, bjørn og gaupe, er alle kategorisert som trua artar på den norske raudlista**

Det er viktig å ta saker som gjeld ulovleg felling, alvorleg.

– Desse sakene viser at ulovleg jakt på freda dyr er eit problem, både i Noreg og internasjonalt. Dei viser òg at slik miljøkriminalitet blir teken på alvor og prioritert, seier Høviskeland.

Rapporten er utarbeidd av etterretningseininga ved Økokrim og har som formål å auke kunnskapen om ulovleg jakt på rovvilt i politiet og i befolkninga.

Tekst: statsadvokat **Maria Bache Dahl**, Økokrim
// maria.bache.dahl@politiet.no

LE-2024-136516

Etterforskning i utlandet felte arbeidslivskriminelle

Innledning

I april 2025 dømte Eidsivating lagmannsrett to menn for grov hvitvasking av utbytte av svart arbeid i byggebransjen.¹ Lagmannsretten anså at hvitvaskingen hadde skjedd som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe, og straffeskjerpelsen i straffeloven § 79 c kom til anvendelse. De to domfelte er begge litauiske borgere. Den ene er bosatt i Norge, mens den andre hadde flyttet fra Norge til Litauen mens de straffbare handlingene pågikk. Han befant seg i Litauen under store deler av etterforsknings- og iretteføringsfasen.

Det er ikke helt uvanlig at utenlandske borgere kommer til Norge, bryter loven og så reiser ut av landet igjen. I mange aktuelle kriminalsaker vil både sporsteder, mistenkte og vitner befinne seg utenfor Norges grenser. I bekjempelsen av denne kriminaliteten er det veldig viktig å sende et tydelig signal om at man risikerer straff i Norge dersom man bryter loven her – og det selv om man har forlatt landet i etterkant.

Nedenfor redegjør vi for hvordan

utenlandsetterforskning ga resultater i straffesaken, som ble etterforsket hos Økokrim.

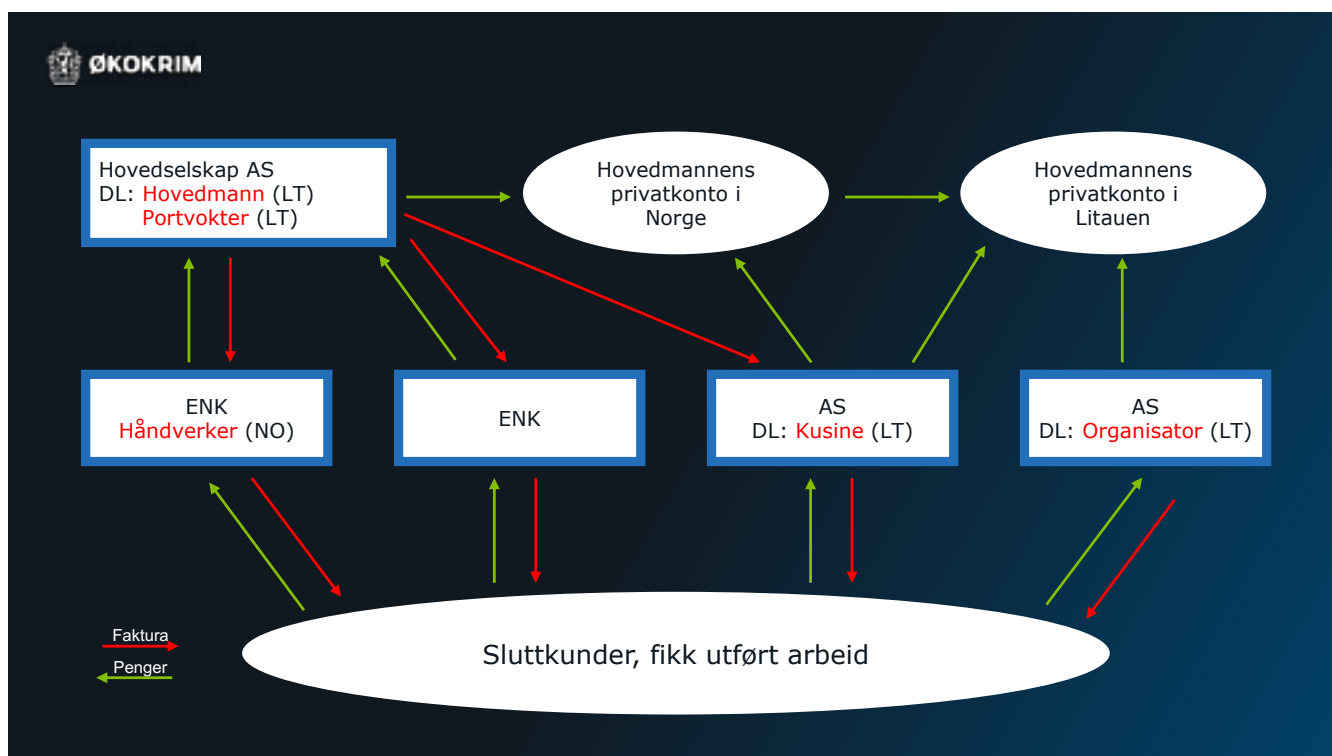
En klassisk arbeidslivskriminalitets-sak

Saken er en klassisk arbeidslivskriminalitets-sak. Små og litt større byggeoppdrag i Oslo-området ble løst ved hjelp av svart arbeid. Kundene mottok faktura fra forskjellige foretak. Kundenes innbetalinger ble sluset videre i et systematisk hvitvaskingsopplegg, som inkluderte både fiktive fakturaer, kontantuttak og overføringer til utlandet. Til sammen ble det på denne måten hvitvasket ca. 15 millioner kroner over en periode på knappe tre år.

Etterforskningen i Økokrim avdekket at flere foretak var involvert i pengeoverføringer og fakturautstedelser. Dette er

« I bekjempelsen av denne kriminaliteten er det veldig viktig å sende et tydelig signal om at man risikerer straff i Norge dersom man bryter loven her – og det selv om man har forlatt landet i etterkant

1. LE-2024-136516.

fremstilt grafisk i figuren over. I figuren har hver juridisk enhet fått en blå firkant, mens de røde pilene illustrerer at det såkalte «hovedselskapet» utstedte fiktive fakturaer. Røde piler til sluttkundene viser også at disse mottok fakturaer for utført arbeid. De grønne pilene viser hvordan penger ble overført fra slutt kunder via flere foretak til hovedselskapet, og så videre til private kontoer.

Tiltalte nr. 1, som vi i denne sammenheng har kalt «hovedmannen», var daglig leder i hovedselskapet. Hovedselskapet utstedte fiktive fakturaer til andre foretak, og mottok penger som samsvarte med fakturaene. Det var imidlertid klart at det ikke ble utført noe arbeid i hovedselskapets regi – selskapet hadde for eksempel ingen ansatte.

Tiltalte nr. 2 har vi her kalt «håndverkeren». Han hadde et enkeltpersonforetak og utførte selv arbeid for slutt kunder. Han utstedte også fakturaer og mottok betaling fra slutt kunder, men fakturering og betaling oversteg i betydelig grad den kapasiteten han selv hadde i sitt foretak. Han mottok også fakturaer fra hovedselskapet og betalte disse.

Videre var det flere andre enkeltpersonforetak og aksjeselskaper som utstedte fakturaer til slutt kunder og mottok betaling, samtidig som de selv mottok fakturaer fra hovedselskapet og overførte pengene videre.

Som figuren indikerer var flere andre personer involvert i hvitvaskingen. For det første var hovedmannens «kusine» daglig leder i ett av foretakene som fakturerte slutt kunder. I ett av de andre foretakene dukket en fjerde implisert person opp, «organisatoren». I tillegg ble det satt inn en såkalt «portvokter» som daglig leder i hovedselskapet noen måneder før selskapet mottok varsel om

« Primærforbrytelsene besto i organisering av svart arbeid. Det innebar lovbrudd hovedsakelig i form av skatteunndragelser, både av arbeidernes inntektsskatt og arbeidsgiveravgift.

tvangsoppløsning. Portvokteren uttalte i retten at han var ukjent med rollen han hadde fått i selskapet.

Primærforbrytelsene

Primærforbrytelsene besto i organisering av svart arbeid. Det innebar lovbrudd hovedsakelig i form av skatteunndragelser, både av arbeidernes inntektsskatt og arbeidsgiveravgift. På figuren er primærforbrytelsene plassert i den nederste pilrekka, mellom slutt kunder og foretak.

Det var uklart hvem som egentlig var gjerningsperson for primærforbrytelsene. Det ble bevist at slutt kundene hadde fått utført arbeid på forskjellige prosjekter, men det var svært uklart hvem som var slutt kundenes kontraktspartner, hvilke mennesker som hadde arbeidet på prosjektene, og hvilket foretak som var arbeidsgiver. Det var ikke nødvendigvis slik at selskapet som sendte sluttkunden faktura, også var ansvarlig for arbeidene.

Tiltale for grov hvitvasking som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe

Denne klarheten medførte at Økokrim tok ut tiltale for hvitvasking av utbyttet av det svarte arbeidet. Hvitvaskingshandlingene er illustrert i det mellomste pillaget – utstedelse av fiktive fakturaer i hovedselskapet og betaling av disse. Videre mente vi også at overføring av penger ut av hovedselskapet til hovedmannens private bankkontoer i Norge og Litauen, i figuren illustrert med horisontale piler, utgjorde hvitvasking.

Tiltalen mot hovedmannen og håndverkeren lød på grov hvitvasking som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe. Denne straffeskjerpene bestemmelsen i straffeloven § 79 c krever at tre eller flere personer har deltatt i de kriminelle aktivitetene. Tiltalen bygget altså på at andre personer i tillegg til hovedmannen og håndverkeren deltok i den kriminelle gruppa. I tiltalen var det organisatoren, helt ute til høyre i figu-

ren, som eksplisitt var navngitt. Vi anså det bevist at han hadde bidratt i hvitvaskingsaktivitetene som organisator, blant annet i forbindelse med opprettelsen og driften av hovedselskapet.

Et naturlig spørsmål i forlengelsen av dette er hvorfor organisatoren ikke ble tiltalt av Økokrim? Skatteetatens anmeldelse omfattet ikke bare hovedmannen og håndverkeren, men også portvokteren, kusinen og organisatoren. Økokrim åpnet imidlertid kun etterforskning mot de to første. Anmeldelsen mot de øvrige ble sendt til lokalt distrikt, der sakene ble henlagt ganske raskt. Pedagogisk var det litt oppoverbakke å argumentere for at hovedmannen og håndverkeren skulle dømmes for deltakelse i en organisert kriminell gruppe, når deltaker nr. 3, organisatoren, hadde fått henlagt saken mot seg. Men prinsipielt sett er det klart at det må foretas selvstendige vurderinger for hver enkelt tiltalt. Det at nr. 3 i gruppa har fått henlagt sin sak, er ikke til hinder for tiltale og domfellelse av nr. 1 og nr. 2.

Behov for allmennprevensjon – lovbrudd vil forfølges overfor utlendinger som har forlatt Norge

De to tiltalte brukte henholdsvis et norsk aksjeselskap og et norsk enkeltpersonforetak som redskaper i hvitvasking. Aksjeselskapet var et rent hvitvaskingsforetak, i den forstand at det ikke drev annen virksomhet enn utsending av fiktive fakturaer, mottak og videreføring av penger, samt kontantuttak. Dette selskapet levde i drøyt to år før det ble tvangsoppløst på grunn av manglende innlevering av årsregnskap. De kriminelle aktivitetene ble deretter delvis drevet videre gjennom nye aksjeselskaper.

Det er kjente sårbarheter at de jevnlige rapporteringspliktene som påhviler norske foretak ikke nødvendigvis er utformet

med sikte på å hindre misbruk. En treg-
het i systemet gjør at det tar tid før nor-
ske myndigheter fatter mistanke og gjør
nærmere undersøkelser. Denne saken er
et eksempel på en sak der A-krimsen-
tet avdekket et fiktivt faktureringsnett-
verk, og skatteetaten gjennomførte
kontroller og anmeldte til politiet.

Når vi arbeider i straffesporet, kan det
gå lang tid fra lovbruddene ble begått
under dekke av reell næringsvirksom-
het, til vi i forlengelsen av politietterfors-
kningen oppnår rettskraftige avgjørelser.
Denne saken gikk over flere år, anmeldel-
sen er datert i mai 2019.

Det gjør at man kan stille spørsmål
ved om straff er et egnet virkemiddel til å
bekjempe slik kriminalitet, gitt tregheten
som ligger i myndighetenes avdekking,
kontroll og forfølgning. Her er allmennpre-
vensjon stikkordet. Vi ønsker å sende et
tydelig signal om at norsk politi vil et-
terforske denne typen kriminalitet selv
overfor utenlandske borgere. Man risi-
kerer straff i Norge når man bryter loven
her i landet. Det å forlate Norge skal ikke
gi straffrihet.

Utenlandsetterforskningen ga viktige beviser

Den samlede tidsbruken i saken er na-
turlig nok også påvirket av at det ble
gjennomført utenlandsetterforskning.
Gjennom utenlandsetterforskningen
fikk vi tilgang til sentrale deler av bevis-
grunnlaget i saken. Da utenlandsetter-
forskning ofte blir nødvendig i saker
hvor de siktede har forlatt Norge, bruker
vi litt spalteplass her på å diskutere våre
erfaringer med internasjonalt straffe-
sakssamarbeid.

Dette blir nødvendigvis en saksspe-
sifikk gjennomgang knyttet til hva vi
vurderte som hensiktsmessig i denne
konkrete saken. Det blir også en land-

Illustrasjonsfoto. Foto: Kenneth Didriksen

spesifikk gjennomgang, ettersom vi fikk
hjelp av myndighetene i Litauen. Sikte-
målet er likevel at presentasjonen her
skal ha overføringsverdi til andre sa-
ker, blant annet forsøker vi å adressere
tidsbruk og kvaliteten på de innhentede
bevisene.

« Vi ønsker å sende et tydelig signal om at
norsk politi vil etterforske denne typen
kriminalitet selv overfor utenlandske
borgere.

Bistand til gjennomføring av avhør i etterforskningsfasen

For det første fikk vi hjelp til å gjennom-
føre avhør i Litauen, nærmere bestemt et
siktetavhør av hovedmannen og vitne-

avhør av portvokteren, kusinen og organisatoren.

Fra rettsanmodningen ble utarbeidet til avhørene var gjennomført tok det ca. 5 måneder. Det meste av dette var inaktiv ventetid. Rettsanmodninger til Litauen kan oversendes direkte til litauisk påtalemyndighet, og de besørget at anmodningen ble fordelt til rette lokale embeter.

Vi deltok i avhørene via videolink, fra et møterom hos Økokrim koblet opp mot Litauen. Utspørringen ble utført av en litauisk dommer, med utgangspunkt i vår spørsmålsliste. Vi opplevde litt varierende engasjement fra de utspørrende dommerne, noen forholdt seg strengt til spørsmålslista, mens andre tok mer personlig initiativ i de tilfellene svarene fremsto lite troverdige.

Vi var avhengig av simultantolking, og det ble en begrensende faktor for oss. Det var ikke slik at dommeren i Litauen nødvendigvis tok hensyn til den forsinkelsen som tolkingen innebar for oss. Vi hadde også spurt om og fått tillatelse til å stille egne spørsmål i avhøret.

De norske forsvarerne var til stede under avhørene, i møterommet hos Økokrim, og var også gitt tillatelse til å stille spørsmål. Vi anså det viktig å sikre muligheten til kontradiksjon under avhørene i etterforskningsfasen, for det tilfellet at vi ikke ville klare å føre vitnet direkte for retten i Norge. Dette aktualiserte seg for ett av de tre vitnene, noe vi kommer tilbake til.

Det kan tenkes at kvaliteten på avhørene ville ha blitt bedre dersom vi selv hadde fått stilt alle spørsmål, med vår bakgrunnskunnskap om saken og med tolking i et roligere tempo. Organisatoren var for eksempel svært ordknapp og husket veldig lite, her hadde det vært mulig å borre dypere enn det den litauiske dommeren gjorde. Vi ville også ha

ønsket i større grad å følge opp når forklaringene var internt motstridende. For eksempel forklarte hovedmannen både at han mottok 25 000 kroner i måneden i lønn fra selskapet, over en periode på noen få måneder, samtidig som han forklarte at alle overføringer fra selskapets konto til ham selv, til sammen 2,3 millioner kroner, også var lønn.

Avhørsprotokollene ble skrevet av litauiske myndigheter. Her var det litt varierende hvor utfyllende protokollene var. Vi hadde en viss følelse av at noe meningsinnhold gikk tapt i knapp protokollering, uten at vi fant grunn til å få oversatt og nedtegnet lydopptakene fra avhørene.

Likevel ble disse avhørene avgjørende for at vi hadde tilstrekkelig bevisgrunnlag for tiltale og domfellelse. I avhørene forklarte hver enkelt seg om sine egne roller, men også om hva de andre im-

« **Vi anså det viktig å sikre muligheten til kontradiksjon under avhørene i etterforskningsfasen, for det tilfellet at vi ikke ville klare å føre vitnet direkte for retten i Norge.**

pliserte hadde gjort og hatt ansvar for. Hovedmannen forklarte seg til en viss grad inn i straffansvar, for eksempel forklarte han at han selv hadde hatt ansvar for fakturering i hovedselskapet. Det var en forklaring han gikk tilbake på senere, men den opprinnelige forklaringen ble naturligvis sikret gjennom den litauiske avhørsprotokollen.

Videre var forklaringene ganske samstemte om at portvokteren ikke hadde hatt noen reell rolle i hovedselskapet. Ingen kunne forklare hvorfor han var blitt registrert som ny daglig leder mot slut-

Illustrasjonsfoto. Foto Pixabay

ten av selskapets levetid, og portvok-
teren selv forklarte at han ikke kjente til
selskapet overhodet. Hovedmannen og
organisatoren forklarte også en del om
gjennomføringen av det svarte arbeidet,
altså primærforbrytelsene, men forklarin-
gene sprikte om hvem som hadde gjort
hva, og hvem som var ansvarlig.

Bistand til innhenting av bank- opplysninger

Underveis i etterforskningen ba vi også
litauiske myndigheter om bistand til å
innhente bankopplysninger, kontout-
skrifter og opplysninger fra eiendoms-
og strafferegistre.

Saksbehandlingstiden for denne
bistandsanmodningen var ca. tre måne-
der. Vi fikk da oversendt etterspurt do-
kumentasjon, herunder kontoutskrifter
og utskrifter fra offentlige registre. Dette
kom delvis digitalt, men også i omfatten-
de grad i papirformat.

Bankopplysningene fikk stor betyd-
ning for vurderingen av hovedmannens

delaktighet i hvitvaskingen. En bærebjel-
ke i hans forsvar var at han hadde over-
latt ansvaret for virksomheten til organi-
satoren og flyttet til Litauen ganske tidlig
i tiltaleperioden. Samtidig kunne vi på-
vise at en betydelig del av pengene som
hadde kommet inn til hovedselskapet,
hadde blitt overført til hovedmannens
litauiske konto, en konto som i all hoved-
sak fremsto som en privat brukskonto.
Til sammen mottok han 1 million kroner til
sin litauiske konto i løpet av 1½ år, delvis

« Vi fikk bistand fra litauiske myndigheter
til å innhente bankopplysninger,
kontoutskrifter og opplysninger fra
eiendoms- og strafferegistre.

i perioden etter at han forklarte at han
ikke lenger hadde noe med virksomheten
å gjøre. Dette ble en sterk indikasjon på
at hovedmannen rent faktisk var invol-
vert i den kriminelle aktiviteten også i

denne senere perioden, og et viktig moment i skyldvurderingen for hans del.

Kontoopplysningene ble også brukt til å lokalisere både siktede og vitnene. Hovedmannens kontoutskrift underbygget at det var korrekt at han hadde flyttet til-

« **Vi kunne påvise at en betydelig del av pengene som hadde kommet inn til hovedselskapet, hadde blitt overført til hovedmannens litauiske konto, en konto som i all hovedsak fremsto som en privat brukskonto.**

bake til Litauen i løpet av tiltaleperioden. Vår anførsel var altså at han hadde drevet hvitvaskingsaktiviteter fra sin base i Litauen.

Hovedmannens forsvarer brukte også kontoopplysningene for å underbygge anførsler om at andre personer, nærmere bestemt organisatoren og kusinen, var de reelle gjerningspersonene. Dette førte for så vidt ikke frem, men forsvarers argumentasjon bygget på kontoutskriftenes opplysninger om hvor kontoens innehaver befant seg, holdt opp mot andre beviser for hvor hvitvaskingshandlingene var begått. Vi hadde for eksempel informasjon om hvor hovedselskapets bankkort var brukt, og hvor det var tatt ut kontanter. Videre hadde vi IP-adresser knyttet til innlogging på bankkontoen til hovedselskapet og innlogging i faktureringsystemet som ble brukt til å utstede fiktive fakturaer. På denne måten hadde vi altså informasjon om hvor gjerningspersonene befant seg da det ble fakturert, og ved disponering av bank.

Bistand til rettslige avhør under hoved- og ankeforhandling

For det tredje fikk vi hjelp av litauiske myndigheter til å gjennomføre rettslige avhør av de litauiske vitnene under hovedforhandling i tingretten og i ankeforhandlingen i lagmannsretten.

Vitnene ble stevnet av den litauiske domstolen, som også gjennomførte de rettslige avhørene. En særlig utfordring i denne forbindelse knyttet seg til vitner som unndro seg oppmøte for domstolen i Litauen. Under tingrettsbehandlingen opplevde vi at to av tre vitner ikke møtte som stevnet. Dette fikk vi ikke noen form for varsel om før det avtalte tidspunktet for forklaringen, da retten var satt i Norge, med alle rettens aktører sittende klare. Det verktøyet den litauiske domstolen da hadde, var å koble inn litauisk politi og gjøre et nytt forsøk på å få avhørt vitnene på et senere tidspunkt. Så ble det opp til oss å tilpasse de nye avhørstidspunktene til tidsplanen i den norske hovedforhandlingen. Organisatoren lyktes det ikke litauiske myndigheter å lokalisere og stevne, og vi fikk dermed ikke høre hans forklaring direkte for tingretten i Norge.

I lagmannsretten forsøkte vi å ta høyde for nettopp denne problemstillingen, ved å spesifisere i rettsanmodningen at organisatoren hadde vært vanskelig å få tak i. Vi ba litauiske myndigheter om finne ut av om han befant seg i Litauen forut for ankeforhandlingen. Denne delen av rettsanmodningen ble imidlertid så vidt vi vet aldri adressert av litauiske myndigheter, formodentlig fordi domstolen som mottok rettsanmodningen, ikke selv hadde kapasitet til å gjøre undersøkelser for å finne vitnet. Dermed endte vi opp med ikke å få hørt organisatorens muntlige forklaring for lagmannsretten heller.

Hva var så betydningen av de rettslige avhørene? Vi hadde avhørsrapportene i bakhånd og hadde mulighet til å lese opp disse, noe som også ble gjort for organisatorens forklaring. På prinsipielt grunnlag er det imidlertid ikke tvil om at det er å foretrekke å høre vitnets muntlige forklaring direkte for den dømmende rett, selv om det er på videolenke fra Litauen. For eksempel kan man hevde at kusinens troverdighet ble langt bedre belyst enn hva som ville vært tilfelle dersom vi hadde blitt henvist til å lese opp avhørsrapporten fra hennes forklaring sikret under etterforskningen.

Det kan vel også være et spørsmål om hvor mange av vitnenes forklaring som ville blitt tillatt opplest under hovedforhandlingen i Norge. Hva ville situasjonen vært dersom flere enn organisatoren ikke var tilgjengelig direkte for den dømmende rett? Man kan vel tenke seg at man på et tidspunkt hadde beveget seg mot grensen for retten til en rettferdig rettergang, hovedforhandlingen sett under ett, hvis alle disses forklaringer skulle ha blitt lest opp.

« På prinsipielt grunnlag er det imidlertid ikke tvil om at det er å foretrekke å høre vitnets muntlige forklaring direkte for den dømmende rett, selv om det er på videolenke fra Litauen.

Konklusjon

I lagmannsretten ble hovedmannen dømt til fengsel i to år og ti måneder, mens håndverkeren fikk elleve måneders fengsel som tilleggsdom til en tidligere domfellelse. Begge ble også idømt inndragning, av henholdsvis 1 500 000 og 250 000 kroner. Videre ble begge

fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet eller inneha ledende posisjoner i en periode på fem år.

Det er ingen tvil om at hjelpen vi her fikk av litauiske myndigheter i straffesakssporet var viktig på flere stadier i saken. Det er kanskje tvilsomt om det overhodet hadde blitt tiltale mot hovedmannen uten bevisene sikret med litauiske myndigheters hjelp. Og ettersom håndverkerens sak i så stor grad hang sammen med hovedmannens, er det vel også tvilsomt om det hadde blitt tiltale mot ham.

Så kan man ha innvendinger til tidsbruken. Det tar tid å få rettsanmodningene utarbeidet, oversatt og effektivt, selv i tilfeller hvor avtaleverket åpner for direkte oversendelse til påtalemyndigheten i det aktuelle utlandet. En betydelig del av tidsbruken er naturligvis venting, ikke effektivt saksarbeid, slik at dette momentet kanskje har størst betydning for den samlede varigheten av etterforskningen.

I et forebyggende perspektiv er det viktig å formidle at lovbrudd utført i Norge vil straffeforfølges selv om lovbrøtteren kun oppholder seg i landet kortvarig og midlertidig. Dette antar vi har overføringsverdi til en rekke andre aktuelle typer lovbrudd, for eksempel identitetstyveri, hvitvaskingsnettverk og arbeidslivskriminalitet begått gjennom appbaserte tjenester.

Tekst: avdelingsdirektør **Torgeir Moholt**, Arbeidstilsynet

Foto: **Arbeidstilsynet**

// torgeir.moholt@arbeidstilsynet.no

Arbeidstilsynet har fått sterkere virkemidler

Bedre rustet mot kriminelle og useriøse bedrifter

Arbeidstilsynet har nå fått utvidet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr for flere typer regelbrudd. Vi kan blant annet ilegge gebyr direkte under tilsynet, til fysiske personer, og ved nektet adgang til virksomheter. Disse endringene er særlig rettet mot useriøse og kriminelle aktører og bygger blant annet på regjeringens handlingsplaner mot sosial dumping.

Foreløpig har Arbeidstilsynet ikke tatt i bruk de nye virkemidlene, da tekniske løsninger, opplæring og oppdatering av rutiner fortsatt er under utvikling.

Vi vil likevel understreke at våre eksisterende virkemidler har vært, og fortsatt er, tilstrekkelige i normale tilsynssituasjoner. Samtidig ser vi at muligheten til å

ilegge overtredelsesgebyr på stedet kan være mer effektivt ved klart konstaterbare brudd på arbeidsmiljøregelverket. Det er sannsynlig at dette vil ha større preventiv effekt enn gebyr som ilegges måneder etter tilsynet.

Det er viktig å merke seg at overtredelsesgebyr på stedet kun vil gjelde

Disse reaksjonene kan Arbeidstilsynet gi:

- . vedtak om pålegg
- . vedtak om stans
- . vedtak om tvangsmulkt
- . vedtak om tilbaketrekking av godkjenning
- . overtredelsesgebyr
- . anmeldelse til politiet

Kilde: <https://www.arbeidstilsynet.no/om-oss/tilsyn/#reaksjoner>

forhold som inspektørene kan avdekke direkte, som manglende HMS-kort, manglende godkjenninger og nektet adgang til virksomheten.

Muligheten til å ilegge fysiske personer gebyr ble også vurdert ved innføringen av § 18-10 i arbeidsmiljøloven i 2013, men ble da ikke videreført av departementet. I de fleste tilfeller vurderer Arbeidstilsynet fortsatt at det er tilstrekkelig å ilegge virksomheten gebyr. Men i enkelte tilfeller, for eksempel der en eier eller daglig leder driver flere selskaper, overfører midler mellom dem og spekulerer i konkurser, kan det være aktuelt å ilegge overtredelsesgebyr til enkeltpersoner.

Arbeidstilsynet opplever generelt god mottakelse ved tilsyn, men i noen tilfeller nektes vi adgang og får ikke gjennomført planlagt tilsyn. Tidligere har slike tilfeller blitt anmeldt. Det er foreløpig for tidlig å si hvilken effekt den nye gebyrhjemmel vil ha.

Ved vurdering av anmeldelse er det bruddets alvorlighet og skadepotensial som er avgjørende. Vi vurderer blant annet handlingens eller unnlattelsens karakter, bruddets alvorlighet og omfang, grad av skyld, fare- og skadepotensial og eventuell faktisk skade.

Arbeidstilsynet vil fortsatt anmelde alvorlige regelbrudd med omfattende skadepotensial. Som nevnt har vi ennå ikke tatt i bruk de nye gebyrmulighetene,

« Det er viktig å merke seg at overtredelsesgebyr på stedet kun vil gjelde forhold som inspektørene kan avdekke direkte, som manglende HMS-kort, manglende godkjenninger og nektet adgang til virksomheten.

og det er derfor for tidlig å si hvordan dette vil påvirke fremtidige vurderinger av anmeldelse i tilsynssaker. Det er også vanskelig å vurdere om de nye hjemlene får innvirkning på politiets utmåling av forelegg.

Overtredelsesgebyr direkte under tilsynet vil kunne redusere Arbeidstilsynets øvrige saksbehandlingstid noe når det gjelder overtredelsesgebyr. Samtidig vil overtredelsesgebyr til fysiske personer kreve annen form for dokumentasjon og vurderinger enn for overtredelsesgebyr til virksomheter.

Tekst: politioverbetjent **Kenneth Didriksen**, Økokrim
// kenneth.didriksen@politiet.no

Mynter fra Italia og Frankrike

Tilbakeført

Våren 2024 la en myntbutikk ut en liste med et stort antall mynter til salgs på en auksjon. Myntsamlere kunne gjøre seg kjent med utvalget og legge inn bud når auksjonen begynte. Listen, som lå tilgjengelig på auksjonshusets nettsider, ble grundig lest også av franske og italienske kulturmyndigheter, som fant mynter de mente var identiske med mynter som var etterlyst etter tyveri og ulovlig utførsel fra sitt opprinnelsesland.

Italia-mynten

Italienske kulturminnemyndigheter og etterforskere ved Carabinieri TPC fant en antikk mynt på listen fra Oslo som de gjenkjente fra et tyveri i 2009. Mynten,

i museets samling opp mot detaljfoto og informasjon som fulgte med den norske auksjonslisten. Små hakk i ytterkanten, myntens nøyaktige vekt og andre små, men vesentlige detaljer gjorde at de ikke var i tvil. Dette var én og samme mynt.

Det italienske Carabinieri TPC sendte derfor en melding til Norge i Europols kommunikasjonssystem Siena og anmodet om at myntene umiddelbart ble sikret for videre etterforskning.

I samarbeid mellom Økokrim og Oslo politidistrikt ble mynten tatt i beslag og lagt i forvaring ved Kulturhistorisk museum i Oslo.

« Listen, som lå tilgjengelig på auksjonshusets nettside, ble grundig lest også av franske og italienske kulturmyndigheter.

en aureus av den romerske keiseren Vitellius, preget i år 69 e.Kr., var stjålet fra arkeologisk museum i Parma.

Numismatikere hadde studert detaljfoto fra 1969 av mynten fra da den befant seg

Frankrike-mynten

Samtidig hadde også franske kulturmyndigheter funnet interessante ting i den nevnte auksjonslisten fra Oslo. Deres fokus var på en romersk gullmynt av keiser Quintillus fra år 270 e.Kr. som er del av den kjente «Lava-skatten».

Historien forteller at en romersk galei sank i Middelhavet utenfor kysten av Lava på Korsika med et stort antall gullmynter om bord – derav navnet. Noen mynter fra Lava-skatten ble funnet allerede på 1950-tallet, men det var først i 1985 store mengder gull ble funnet av et par hobbydykkere som var ute etter kråkeballer.

Den romerske keiseren Quintillos rakk i sin veldig korte regjeringstid på to måneder å prege mynter med sin profil før han ble byttet ut av sin etterfølger. Det finnes derfor få mynter fra keiser Quintillos, noe som gjør dem svært ettertraktet.

Før funnet i 1985 kjente man til kun to slike Quintillus-mynter. Senere har det blitt identifisert 19 nye eksemplarer, og den aktuelle mynten fra auksjonslisten i Oslo var ett av disse. Alle myntene fra Lava-skatten tilhører franske myndigheter og er ulovlig å føre ut av Frankrike.

Franske myndigheter gjorde en grundig identifikasjonsjobb med å sammenlikne den annonserte mynten med

informasjon de hadde om de ettersøkte Lava-myntene. Blant annet kunne de se at myntene hadde svært liten bruks slitasje og at de hadde påvirkning som var typisk for langvarig opphold i sjøvann.

Økokrim mottok i Europol-sporet nødvendig dokumentasjon og anmodning om beslag, og Oslo politidistrikt jobbet videre med etterforskning og påtalebehandling.

Mynter fra Lava-skatten var for øvrig allerede for flere år siden, i 2011, etterlyst av franske myndigheter via Interpol, og det var gjort kjent at disse var fransk eiendom.

Etter at disse to sakene var ferdigbehandlet, ble begge myntene tilbakeført til sitt opprinnelsesland rett etter sommeren 2025.

« Økokrim mottok i Europol-sporet nødvendig dokumentasjon og anmodning om beslag.

Mange beslag av mynter

Økokrim erfarer at mynter ofte blir beslaglagt både ved slike enkeltsaker og ved større koordinerte kulturminneaksjoner i regi av Europol. Tidvis kan beslagene bestå av omfattende samlinger med uavklart opphav, eller det kan være mange assorterte mynter uten noen kontekst.

↑ Detaljfoto av myntene som ble beslaglagt. Til venstre: Quintillus advers. Til høyre: Romersk Aureus Vitellius advers. Foto: Kulturhistorisk museum

Myntsamling, av alt fra rene amatører til seriøse numismatikere, genererer en naturlig etterspørsel i markedet. Denne etterspørselen utnyttes av både etablerte mynthandlere i et lovlig omsetningsmarked og kriminelle aktører som tilbyr både tyvegods og forfalskninger.

Det å kunne handle mynter på lovlig

måte kan kreve kompetanse for å skille ekte fra uekte og lovlig fra det som ikke er det. Det kan være grunn til å være ekstra oppmerksom på annonser på nettsider som tilbyr mynter som er «svært sjeldne» eller har en unaturlig høy pris, men kommer med et «ekthetssertifikat». Både kjøp og salg av falske eller stjålne mynter kan rammes av straffebestemmelser.

For å beskytte seg selv fra å komme

« Det kan være grunn til å være ekstra oppmerksom på annonser på nettside som tilbyr mynter som er «svært sjeldne» eller har en unaturlig høy pris.

i uheldige situasjoner bør man ofte få en fagkyndig numismatiker til å vurdere myntene og myntenens opphav i slike kjøpsituasjoner. Da kan man absolutt gjøre et lovlig røverkjøp.

← Illustrasjonsfoto fra Interpol.

Tekst og foto: politioverbetjent **Kenneth Didriksen**, Økokrim
// kenneth.didriksen@politiet.no

Kulturdirektoratet justerer retningslinjene

Utførsle av kulturgjenstandar

Dersom du ønsker å gje bondeantikviteter eller møblar som er eldre enn 100 år, som gåve eller arv til slektningar i utlandet, må du først søkje om utførsleløyve. Søknadsplikta gjeld òg Munch-maleriet du har i stua, den restaurerte tidlegutgåva av Volvo PV du overtok etter farfar, og andre kulturminne frå før 1950.

Hensikta er å minske ulovleg omsetjing av kulturgjenstandar og sikre dokumentasjon og kunnskap om norske kulturgjenstander som får løyve til å førast ut av landet.

Kulturdirektoratet har i haust lansert ein ny mal for vedtaksinstitusjonane som gjer greie for behandling av utførslesøknadar. Reglane kom i kraft 15. september 2025 og skal sikre einsarta og føreseieleg behandling av denne typen søknadar.

Det er ulike aldersgrenser for ulike typar kulturgjenstandar. For samisk materiale er årstalet sett til 1970, for foto og film er grensa 1950, og for gamle myntar er det 1537 som gjeld. Alle detaljane med definisjonar og aldersgrenser står i forskrifta om utførsle og innførsle av kulturgjenstandar § 2¹.

Søknadsplikt

Det er pålagt å søkje for kulturgjenstandar som skal førast ut av landet. Løyvet skal leggjast fram for tolletaten ved toll-ekspedering. Har du ikkje gyldig eksportsertifikat når du tek søknadspliktig

◀ Det er pålagt å søkje for kulturgjenstandar som skal førast ut av landet.

materiale ut av Norge, er dette eit brot på utførsleforbodet i § 3 i forskrifta. Straffeboda står i kulturminnelova § 27 og eventuelt òg i lov om toll og vareførsle.

Tolv institusjonar og fagmuseum med ulik ekspertise har ansvar for å ta imot søknadane og fatte vedtak om utførsel. Ved klage på vedtak skal klagen sendast

1. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2007-01-01-1>.

- Fotografi av maleriet
 ↓ Madonna av Edvard Munch.

Desse institusjonane kan gje utførsleløyve, kvar innanfor sitt fagområde:

- . Forsvarshistorisk museum
- . Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo
- . Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design
- . Nasjonalbiblioteket
- . Norsk Folkemuseum
- . Preus museum
- . Norsk Maritimt Museum
- . Norsk Teknisk Museum
- . Riksantikvaren
- . Riksarkivaren (Arkivverket)
- . Ringve musikkmuseum, Museene i Sør-Trøndelag
- . RiddoDuottarMusea

til den institusjonen som fatta vedtaket, som vidare sender klagen til Kulturdirektoratet, som er klageinstans. Unntaket er saker som er avgjorde av Riksantikvaren, der Kultur- og likestillingsdepartementet er klageinstans, og saker som er avgjorde av RiddoDuottarMuseat, der Sametinget er klageinstans.

Malen frå Kulturdirektoratet framhevar to hovudreglar for behandlinga av søknadar om utførsle.

Permanent utførsleløyve vil ein normalt gje om kulturgjenstanden ikkje har stor verdi for forskning eller bevaring og formidling av den norske kulturarven.

Førebels utførsleløyve vil ein normalt gje, òg om kulturminna har stor verdi for den norske kulturarven, dersom dei til dømes skal inngå i ei utstilling, eller skal til restaurering/konservering eller nyttast i forskning.

Sjølv om ein trur kulturminnet sannsynlegvis vil få utførsleløyve, skal ein alltid søkje om slikt løyve først.

På KO:DE kan polititilsette lese meir om kva rolle politiet og tolletaten har ved ut- og innførsle av kulturminne: [KO:DE - Ulovlig ut- og innførsel – kunst- og kulturminnekriminalitet](#).

Behandlingsreglane frå Kulturdirektoratet gjeld frå 15. september 2025. Kulturdirektoratet si side om utførsle og innførsle av kulturminne finn du her:

<https://www.kulturdirektoratet.no/fag/museum-og-kulturarv/museumsutvikling/import-og-eksport>

Tekst: professor **Johan Boucht**, Handelshøyskolen BI, spesialrådgiver Økokrim

Portrettfoto: **BI**

// johan.boucht@politiet.no

Kulturminnekriminalitet og strafferettslig inndragning¹

1. Innledning

Med kulturminner menes etter kulturminneloven (LOV-1978-06-09-50) § 2 1. ledd «alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til». Kulturminnebegrepet favner altså vidt. Kulturminner utgjør en viktig kilde til forståelsen av den egne

« Kulturminner utgjør en viktig kilde til forståelsen av den egne historien, av hvordan det egne folket levde i eldre tid, og av hvordan landet har utviklet seg gjennom århundrene.

historien, av hvordan det egne folket levde i eldre tid, og av hvordan landet har utviklet seg gjennom århundrene. De kan også bidra til å skape kulturell tilhørighet.¹ Kulturminnekriminalitet, særlig når den medfører at kulturminnet skades eller

ødelegges, er derfor særskilt beklagelig fra et historisk og kulturelt perspektiv.

Handelen med kulturminner kan betinge høye priser, og den internasjonale kriminaliteten relatert til kulturminner er derfor omfattende. Podesta legger til grunn at den illegale handelen med kulturminner («cultural property») er den tredje mest innbringende ulovlige handelen i verden etter handel med narkotika og våpen.² Ulovlig salg av kulturminner utgjør også en ikke ubetydelig kilde til terrorfinansiering.³ Europol peker i

« Ulovlig salg av kulturminner utgjør også en ikke ubetydelig kilde til terrorfinansiering.

sin Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA 2025) også på at økningen i digitale salgskanaler lik som krisene i Midtøsten og i østre Europas

1. J Ulph/I Smith, *The illicit Trade in Art and Antiquities*. International Recovery and Criminal and Civil Liability (2012, Hart Publishing), s. 13.

2. M Podesta, «Saving Culture, but Passing the Buck: How the 1970 UNESCO Convention Undermines Its Goals by Unduly Targeting Market Nations», (2008) *Cardozo Journal of International and Comparative Law*, s. 461.

3. Se f.eks. FNs Sikkerhetsråds resolusjon 2368 (2017) og 2199 (2015). Se også f.eks. <https://www.theguardian.com/world/2015/jul/03/antiquities-looted-by-isis-end-up-in-london-shops>.

flanke kan medføre økt salg av kulturminner. Det er dermed ikke uten grunn at kulturminnekriminalitet i årene 2022–2025 er en av EUs prioriteter i arbeidet mot organisert kriminalitet (EMPACT).⁴

Strafferettslig inndragning (jf. strl. §§ 67–70) er en viktig tilleggssanksjon også ved kulturminnekriminalitet. Inndragning kan foretas av vinningen som lovbruddet har generert, produktet av den straffbare handlingen eller hjelpemidlene som ble brukt ved den straffbare handlingen. I artikkel 14(3) av Europarådets konvensjon om kulturminnekriminalitet fra 2017 fremholdes nødvendigheten av inndragning på dette området:⁵

«Each Party shall take the necessary legislative and other measures, in accordance with domestic law, to permit the seizure and confiscation of the:

a. instrumentalities used to commit criminal offences referred to in this Convention;

b. proceeds derived from such offences, or property whose value corresponds to such proceeds.»

2. Kulturminnekriminalitet – hva er det?

Kulturminnekriminalitet er et vidt begrep, men sikter på et overordnet plan til kriminalitet som på en eller annen måte er rettet mot eller relatert til kulturminner. Selv om det fra et norsk perspektiv kan være naturlig å la kulturminner fra Norge tjene som utgangspunkt, kan den straffbare handlingen også rette seg mot

ulovlig ervervede gjenstander fra utlandet, f.eks. fra Irak eller Syria.

Kriminaliteten kan være rettet direkte mot kulturminnet. Etter kulturminneloven § 27 er forsettlig eller uaktsom overtredelse av forbud, påbud, vilkår eller bestemmelser gitt i eller i medhold av kulturminneloven straffbart. Det kan innbefatte f.eks. igangsettelse av tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredet kulturminne (jf. kulturminneloven § 3), unnlattelse fra å følge meldepplikten (kulturminneloven § 12 og § 14) eller forsømmelse av undersøkelsesplikten ved automatisk fredete kulturminner (kulturminneloven § 9).

Kulturminnet kan også være gjenstand for tyveri (strl. §§ 321–323) eller skadeverk (strl. §§ 351–353). Etter strl.

«**Etter kulturminneloven § 27 er forsettlig eller uaktsom overtredelse av forbud, påbud, vilkår eller bestemmelser gitt i eller i medhold av kulturminneloven straffbart.**

§ 352 2. ledd er bl.a. det at skadeverket innebærer ødeleggelse av gjenstand som har en betydelig historisk, nasjonal eller religiøs verdi, en kvalifiserende grunn. Heleri (strl. § 332) kan bli aktuelt dersom noen mottar eller skaffer seg eller andre del i utbytte eller gjenstand som er eller representerer ulovlig ervervede kulturminner, f.eks. mynter,

4. <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/eu-policy-cycle-empact>.

5. Council of Europe Convention on Offences relating to Cultural Property, 19.5.2017. Inndragning er derimot ikke eksplisitt nevnt i UNESCOs «Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property», 14.11.1970.

← Losjebygningen i Mo i Rana, som var fredet, ble revet. Verdien av tomten ble inndratt. Foto: Nordland fylkeskommune

smykker osv. Også hvitvasking (jf. strl. § 337) kan være relevant, f.eks. dersom en person bidrar til å skjule kulturminnets opprinnelse og derved tilslører hvor utbyttet stammer fra, eller gjennom å endre et stjålet kulturminnes ytre bidrar til at det ikke lenger er mulig å identifisere. Hvitvaskingsansvar kan også oppstå overfor den som bidrar til å transportere gjenstanden ut av landet, eller til å selge den på en auksjon slik at gjenstanden blir konvertert til penger. Selvasking kan bli aktuelt dersom den som begikk primærhandlingen, foretar disposisjoner for å tilsløre opprinnelsen av utbyttet.

Også korrupsjonsbestemmelsene i strl. §§ 387-388 kan bli relevante. For eksempel kan noen gi eller tilby en tjenestemann i utlandet, f.eks. en politimann eller tolltjenestemann, en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av hans stilling for å få tillatelse til å føre ut et kulturminne av landet. Etter strl. § 387 2. ledd menes med stilling, verv eller oppdrag også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.

I tillegg er forsøk på og medvirkning til slike handlinger straffbart etter de alminnelige reglene i strl. §§ 15 og 16.

3. Strafferettslig inndragning ved kulturminnekriminalitet⁶

3.1. Inndragning av økonomisk utbytte (jf. strl. § 67)

Inndragning av økonomisk utbytte som stammer fra kulturminnekriminalitet sikter til å nøytralisere den vinning som gjerningspersonen har oppnådd, f.eks. ved å selge løse gjenstander fra en bygning som er fredet, eller gamle mynter

« Med «utbytte» siktes det ifølge forarbeidene til «enhver fordel som er oppnådd ved den straffbare handling».

som staten egentlig er eier av, eller grus som han har tatt fra en ås og derved ødelagt et fornminne som deretter er solgt videre til tredjepart. Med «utbytte» siktes det ifølge forarbeidene til «enhver

6. Her drøftes bare strafferettslig inndragning. Inndragning kan også skje etter andre regelverk, f.eks. etter tollloven § 16-8.

← Eneget sverd av jern fra eldre vikingetid. Sverdet er ualminnelig godt bevart, i hvert fall for å være funnet på Vestlandet, fordi det har ligget i en myr. Foto: Arkeologisk museum, Stavanger

fordel som er oppnådd ved den straffbare handling».⁷

Utbytteinndragning kan også bli aktuelt dersom den straffbare handlingen har medført innsparing av utgifter. For eksempel etter kulturminneloven § 10 «bæres utgifter til særskilt gransking av automatisk fredete kulturminner eller særskilte tiltak for å verne dem på grunn av tiltak av tiltakshaveren.» Det vil da være naturlig å si at utbyttet består i den besparing gjerningspersonen har hatt for å ikke søke om tillatelse, eller for kostnader for arkeologisk utgraving i samband med at fornminne blir funnet.

Alternativt kan verdien av gjerningspersonens eiendom ha økt som følge av den straffbare handlingen. Utbyttet består da i økningen av eiendommens verdi. Et eksempel er avgjørelsen inn tatt i Rt. 2000 s. 2023. I denne saken hadde en losje tilhørende Karakterens prøve i Mo i Rana blitt revet i strid med en midlertidig beslutning om fredning av bygningen under kulturminneloven § 22 4. ledd. Verdien av tomten med bygget ble estimert til ca. 1 mill. kr, mens tomten uten bygningen ble vurdert til ca. 3 mill. kr. Høyesterett fant dermed at losjens utbytte som følge av handlingen var 2 mill. kr. I tråd med lagmannsretten ble imidlertid inndragning bestemt til 1 mill. kr ut fra en rimelighetsvurdering.

For å oppnå vinningsnøytralisering ved suksessive erverv, der eiendommen er blitt solgt videre for høyere beløp, bør inndragning av oppnådd utbytte skje i hvert relevante ledd. Samtidig må ikke dobbeltinndragning foretas, dvs. at verdien som stammer fra den samme handlingen, inndras flere ganger.

Hvis A selger ulovlig ervervet eiendom til B som deretter selger den til C med vinning, så bør vinningen fra de forskjellige transaksjonsleddene bli inndratt (dvs. fra A og B). Et eksempel er dommen inn tatt i Rt. 2010 s. 850. A hadde solgt inventar som hørte til en fredet bygning, til B for 290 000 kr i strid med kulturminneloven § 27. B, som var antikkhandler, solgte

7. Ot.prp. nr. 90 (2003-04), s. 460.

gjenstandene videre til C for 400 000 kr. Lagmannsretten besluttet inndragning fra B på 110 000 kr, men Høyesterett reduserte beløpet, ut fra domstolens syn på rekkevidden av fredningen, til 90 000 kr. Den solgte eiendommen ble i tillegg inndratt fra C med hjemmel i strl. 1902 § 35 (nåværende strl. § 69). As gevinst på 290 000 kr er derimot ikke nevnt i påtaleskriftet, og heller ikke i lagmannsrettens eller Høyesteretts dommer. Det er dermed uklart om denne vinningen ble inndratt; det fremstår imidlertid naturlig at også dette beløpet skulle måtte inndras etter reglene i strl. § 67.

Mens nettoprinsippet var utgangspunktet etter den gamle loven, er hovedregelen etter strl. § 67 at utgifter ikke kommer til fradrag, dvs. bruttoprinsippet.⁸ Gjerningspersonen har altså ikke krav på fradrag etter gjeldende rett. En viss mulighet for fradrag etter rimelighetsregelen i strl. § 67 1. ledd siste punktum finnes likevel. Reduksjon av inndragningsbeløpet kan i hovedsak skje enten for å oppnå nettoinndragning hvor det foreligger legitime fradrag, eller på grunn av sosioøkonomiske hensyn.⁹ Bestemmelsen er dermed en viktig «sikkerhetsventil». I f.eks. Rt. 2010 s. 850 ble det fra B inndratte beløpet begrenset til netto overskudd fra handelen ut fra partenes prosessopplegg, selv om Høyesterett

fremholder at lovens utgangspunkt er bruttoinndragning. I denne saken fremstår et slikt resultat rimelig.

Ved inndragning av utbytte fra kulturminnekriminalitet som har vært gjenstand for heleri eller hvitvasking, kan inndragningen foretas enten etter strl. § 67 som utbytteinndragning, eller etter strl. § 69 bokstav b som gjenstand for straffbar handling. Lovens systematikk tilsier at strl. § 69 vil være en mer egnet hjemmel i slike saker,¹⁰ men i praksis har Høyesterett lagt til grunn at § 67 også kan benyttes (jf. flertallets votum i Rt. 2015 s. 438).¹¹

« Reduksjon av inndragningsbeløpet kan i hovedsak skje enten for å oppnå nettoinndragning hvor det foreligger legitime fradrag, eller på grunn av sosioøkonomiske hensyn.

Regelen om utvidet inndragning i strl. § 68 kan bli aktualisert i noen tilfeller. Ettersom strafferammen i alternativ én (punktum a) er temmelig høy (6 år), vil det kunne være mer sannsynlig at alternativ 2 (punktum b) blir brukt. Utvidet inndragning kan da bli foretatt om gjerningsmannen finnes skyldig i minst én straffbar handling som kan medføre straff av fengsel i 2 år eller mer, og lov-

8. Se Johan Boucht, straffeloven, Karnov lovkommentar, § 67 note 2.

9. Se nærmere Johan Boucht, straffeloven, Karnov lovkommentar, § 67 note 7.

10. Se for diskusjon, Boucht § 67, note 4.

11. Denne tilnærmingen kan problematiseres. Se Boucht, § 67 note 2a.

bryteren de siste fem år før handlingen ble begått, er ilagt straff for en handling av en slik art at den kan gi betydelig utbytte. Inndragning kan da foretas overfor ett, flere eller samtlige av lovbrüterens formuesgoder hvis lovbrütereren ikke sannsynliggjør at formuesgodene er ervervet på lovlig måte.

3.2. Inndragning av hjelpemiddel, gjenstanden for eller produktet av en straffbar handling (strl. § 69)

Ved kulturminnekriminalitet kan inndragning også besluttes etter strl. § 69, som gir hjemmel for inndragning av hjelpemiddel, gjenstanden for eller produktet av en straffbar handling.¹² Formålet er da et annet enn etter § 67. Inndragning av produktet av kulturminnekriminaliteten vil nok ikke bli relevant så ofte, men både bokstav b og c fremstår praktiske.

Hvis staten allerede eier kulturminnet, f.eks. etter kulturminneloven § 12, kan inndragning derimot ikke bli aktuelt. Etersom ting fra oldtid og middelalder (inntil år 1537), som mynter fra før 1650, er statens eiendom når det synes klart at det ikke lenger finnes noen rimelig mulighet for å finne ut om det er noen eier, eller hvem som er eier til eiendommen (jf. kulturminneloven § 12), kan f.eks. nyere mynter eller innbo som likevel omfattes av kulturminnereguleringen, potensielt inndras etter strl. § 69 bokstav b. Fra praksis kan nevnes dommen Rt. 2010 s. 850 der eiendommen som ble solgt i strid med fredningen, ble inndratt fra C med hjemmel i daværende strl. 1902 § 35 (dagens § 69).

Inndragning etter strl. § 69 bokstav b

kan bli aktuelt også ved smugling av kulturminner over landegrensen. Etter § 23 i kulturminneloven er det «forbudt å føre inn til landet kulturgjenstander som er ulovlig utført fra en stat som er part i en avtale hvor også Norge er part om tilbakelevering av kulturgjenstander eller om tiltak mot illegal import, eksport og handel med kulturgjenstander.» Slike kulturminner, som utgjør gjenstanden for en straffbar handling, kan da inndras.

Inndragning kan også rettes mot hjelpemiddel som ble brukt da handlingen ble begått (strl. § 69 bokstav c). Eksempel kan være en metalldetektor som er blitt brukt for å finne gamle mynter, eller spader eller gravemaskiner som er blitt brukt for å plyndre graver, lik som kjøretøy som er blitt brukt til å frakte ulovlig ervervet eiendom. I LA-2016-149919 hadde A hadde over en periode på seks

« Etter § 23 i kulturminneloven er det «forbudt å føre inn til landet kulturgjenstander som er ulovlig utført fra en stat som er part i en avtale hvor også Norge er part om tilbakelevering av kulturgjenstander eller om tiltak mot illegal import, eksport og handel med kulturgjenstander.»

år ved hjelp av metalldetektor funnet og beholdt et antall løse kulturminner fra oldtid og middelalder.¹³ Funnene ble ikke meldt til kulturminnemyndighetene, selv om A var klar over plikten til å melde fra om slike funn. Forsvareren anførte at A måtte frifinnes fra inndragning av metall-

12. Dersom det ikke foreligger en straffbar handling som tingen kan kobles til, kan forebyggende (preventiv) inndragning etter § 70 også vurderes. Det forutsettes da at det er en nærliggende fare for at tingen vil bli gjort til gjenstand for eller brukt ved en straffbar handling.

13. Dommen ble anket til Høyesterett (HR-2017-1298-A) vedrørende straffeutmålingen.

detektorene fordi det ikke var straffbart å søke etter løse kulturminner og ta dem med seg. Ettersom det straffbare forhold skjer først ved at funn ikke meldes til rett myndighet, men beholdes av tiltalte, mente han at metallsøkerne dermed ikke hadde vært brukt til den straffbare handlingen som var å unnlate å melde fra til staten om at han hadde gjort et funn. Lagmannsretten var uenig i denne påstanden:

«Tiltalte søkte etter kulturminner i flere år uten å ha noen planer om å melde funn slik han er pliktig til etter kulturminneloven § 13 annet ledd. Bruken av metallsøkere var helt nødvendig for å kunne gjennomføre de straffbare handlinger han på tidspunktene for søkene hadde bestemt seg for å begå.»

Inndragning etter strl. § 69 sikter ikke til verdinøytralisering (på samme måte som strl. § 67), men ilegges i tillegg til den straff som blir utmålt for den straffbare handlingen. Verdien av den inndratte eendommen kan være høy (og mye høyere enn en eventuell bot, se Rt. 2010 s. 850). Inndragning etter § 69 vil kunne få pønale trekk (jf. HR-2025-2048-A, avsnitt 35).

Proporsjonalitetsvurderinger blir derfor viktige både ved avgjørelsen av om inndragning skal foretas, og, hvis så, av hvilket omfang inndragningen skal ha (særlig etter bokstav c). Ved denne vurderingen skal det etter strl. § 69 3. ledd særlig legges vekt på om inndragning er påkrevd av hensyn til en effektiv håndheving av straffebudet (dvs. prevensjon), og om den er forholdsmessig. Det dreier seg altså om to forskjellige vurderingsmaer som ikke nødvendigvis er forenlige

med hverandre. Særlig ved proporsjonalitetsvurderingen kan hensyn også tas til arten av de formuesgoder som vurderes inndratt: er de av absolutt eller relativ ulovlig natur.¹⁴ Det skal også legges vekt på andre reaksjoner som ilegges, og konsekvensene for den som inndragningen rettes mot.

« Inndragning etter strl. § 69 sikter ikke til verdinøytralisering (på samme måte som strl. § 67), men ilegges i tillegg til den straff som blir utmålt for den straffbare handlingen.

I tillegg til proporsjonalitetsvurderingen kommer også regelen i strl. § 29 2. ledd om at den samlede reaksjonen skal stå i et rimelig forhold til lovbruddet når det ved fastsetting av straff er aktuelt å ilegge flere strafferettslige reaksjoner.¹⁵ Dette er særlig relevant når inndragningen har pønalt natur. Inndragning kan dermed bli samordnet med både bot og fengsel.¹⁶ For eksempel i et tilfelle som Cs i Rt. 2010 s. 850 kunne en drøftelse etter strl. § 67 3. ledd om inndragningens forhold til den samlede reaksjon ha vært motivert.

14. Se Johan Boucht, Straffeloven, Karnov lovkommentar, § 69 note 11.

15. Om domstolspraksis, se Matningsdal 1987, s. 331–335, og Matningsdal 2016, s. 601.

16. Se Matningsdal 1987, s. 332–336.

Felles fagseminar om dyrevelferds- kriminalitet: Samarbeid i fokus

Over 100 fagpersonar frå politiet, påtalemakta og forvaltinga samla seg på Gardermoen for felles fagseminar om dyrevelferds-kriminalitet 25.–26. september 2025.

Seminaret, som vert arrangert annakvart år av Økokrim og Mattilsynet, har som mål å styrke det tverrfaglege samarbeidet og gje fagleg påfyll til dei som jobbar med brot på dyrevelferdslova.

Eit effektivt samarbeid mellom politiet og forvaltinga er avgjerande for å handtere dyrekrim på ein korrekt, heilskapleg og effektiv måte. Seminaret fungerer som ein viktig arena for kompetanseutvikling, erfaringsutveksling og nettverksbygging.

Politisk støtte og lovendringar på veg
Første seminardagen baud på fleire fag-

lege innlegg, mellom anna frå statssekretær Hanne-Berit Brekken i Landbruks- og matdepartementet. Ho presenterte kva forventningar departementet har til samarbeidet og informerte om pågåande lovarbeid etter stortingsmeldinga om dyrevelferd som kom i desember 2024. Blant forslaga er ei heving av strafferamma for grove brot på dyrevelferdslova frå tre til seks år, og eit forbod mot å produsere, sitje på eller dele materiale som viser seksuell omgang med dyr.

Sjef for Økokrim, Pål Lønseth, understreka kor viktig eit sterkt samarbeid

Tekst: politioverbetjent **Elise Guddal Flo**, Økokrim

Foto: **Økokrim**

// elise.guddal.flo@politiet.no

Frå venstre: sjef for Økokrim Pål Lønseth, statssekretær i Landbruks- og matdepartementet Hanne-Berit Brekken, divisjonsdirektør i Mattilsynet Marit Kolle. →

mellom politi og forvaltning er, medan divisjonsdirektør i Mattilsynet, Marit Kolle, orienterte om omorganiseringa deira og korleis dette kan styrke samarbeidet ytterlegare.

Sakseksempel og fenomenkunnskap

Eit anna sentralt tema var handtering av saker frå oppdrettsnæringa. Seniorrådgjevar Mona Holm-Ross frå Mattilsynet delte erfaringar frå arbeidet i tilsynet, og politiadvokat Kristian Johansen og spesialletterforskar Katrine Evensen frå Økokrim presenterte eit konkret eksempel på samarbeid i slike saker.

Eit nytt tiltakskort for handtering av saker der både menneske og dyr vert utsette for vald i nære relasjonar, vart òg lansert. Politioverbetjent Nadia Nørste-

næs Torper frå Oslo politidistrikt presenterte fenomenet og gav innsikt i korleis slike saker kan varslast om og handterast. Tiltakskortet er no tilgjengeleg for både Mattilsynet og politiet.

Praktisk samarbeid og diskusjonar

Den andre dagen vart vidd til praktisk arbeid. Deltakarane vart delte inn i grupper og fekk utdelt ulike scenarior for å diskutere korleis politiet og Mattilsynet best kan samarbeide i den første fasen av krevjande saker. Diskusjonane løfta fram fleire relevante problemstillingar og gav høve til verdifull erfaringsdeling.

Vi vil rette ein stor takk til deltakarane og arrangørane som gjorde dette til to interessante og produktive dagar. Vi ser allereie fram til neste samling i 2027.

Fagdag om sakkunnig forklaring i retten: Veterinærfagleg kompetanse i miljøkrimsaker

Fredag 29. september arrangerte miljøkrimeininga ved Økokrim ein fagdag for Veterinærinstituttet om å forklare seg som sakkunnig i rettssaker. Målet var å styrke kompetansen og tryggleiken blant veterinærarar som hjelper politiet og domstolane i saker om dyrevelferdskriminalitet og brot på viltlovgivinga.

I slike saker er veterinærfagleg sakkunne ofte avgjerande. Det kan dreie seg om obduksjonar og vurdering av funn, men også om faglege vurderingar av belastningar og påkjenningar dyr har vore utsette for. Den sakkunnige må kunne gjere vurderingar basert på objektiv vitenskapelig kunnskap og fagleg skjønn, og alltid med utgangspunkt i situasjonen til det enkelte dyret.

Veterinærinstituttet i Ås er ein sentral

aktør i dette arbeidet, og dei har uttrykt eit ønske om å lære meir om korleis ein forklarar seg som sakkunnig i retten. Dette ønsket deler dei med mange fagpersonar, og fagdagen vart difor eit viktig bidrag til kompetanseheving.

Frå teori til praksis

Totalt deltok 18 personar frå Veterinærinstituttet, med ulik erfaring – frå tilsette som aldri har vore sakkunnige i ei straffe-

Tekst: politioverbetjent **Elise Guddal Flo**, Økokrim

Foto: **Veterinærinstituttet**

// elise.guddal.flo@politiet.no

sak, til veterinærer med erfaring frå Høgsterett. Før lunsj fekk deltakarane fagleg påfyll gjennom presentasjonar i lokala til Økokrim, med særleg fokus på korleis ein sakkunnig best kan formidle fagkunnskapen i rettssalen på ein klår og forståeleg måte.

Fagdagen i sal 257 i Oslo tingrett heldt fram etter lunsj med at deltakarane fekk prøve seg i ei simulert rettssak. På førehand hadde dei fått utdelt to saksoppgåver, og tre deltakarar vart utpekte som sakkunnige vitne. Den fiktive saka omhandla Fredrik, som var tiltalt for brot på dyrevelferdslova. Økokrim sine tilsette stilte opp som dommar, tiltalt, aktor og forsvarar, og spelte rollene med stor innleving.

Fagleg trygg i rettssalen

Tilbakemeldingane frå deltakarane har

vore svært positive. Fagdagen viste tydeleg kor viktig formidlingsevne er i retten. Det handlar ikkje berre om fagleg kompetanse, men òg om å kunne uttrykke seg klart og forståeleg – både i språk, tone og kroppsspråk. Når ein skal formidle

« Det handlar ikkje berre om fagleg kompetanse, men òg om å kunne uttrykke seg klart og forståeleg – både i språk, tone og kroppsspråk.

komplekse vurderingar på ein forståeleg måte, styrker ein både rolla til den sakkunnige og avgjerdsgrunnlaget til retten.

Fagdagen vart ein verdifull arena for læring, refleksjon og erfaringsdeling. Takk til alle som var med og gjorde dagen til ein engasjerande og lærerik dag!

Skriftlig spørsmål fra Frøya Skjold Sjursæther (MDG) til klima- og miljøministeren

Spørsmål

Frøya Skjold Sjursæther (MDG):

Den skandinaviske ulvebestanden er hardt presset. I en ny rapport fra Økokrim opplyses det at politiet mistenker omfattende ulovlig ulvejakt. Flere ulverevirer har forsvunnet de siste årene og antall ulv faller. Samtidig planlegger Sverige å redusere sin bestand enda mer. Ulven er allerede kritisk truet på rødlisten, og preget av sterk innavl. Ulovlig jakt gjør det umulig å beskytte genetisk viktige dyr.

Vil regjeringen ta nye grep for å bevare ulven i lys av Økokrims rapport, og den planlagte bestandsreduksjonen i Sverige?

Svar

Andreas Bjelland Eriksen: Innavl og ulovlig jakt er direkte trusler mot overlevelsen til den sør-skandinaviske ulvebestanden. Dette er utfordringer forvaltningen har hatt oppmerksomhet på over mange år, og det skal fortsatt være et tydelig mål at ulovlig jakt begrenses mest mulig.

Den genetiske situasjonen for ulv er alvorlig, og ulvebestandens overlevelse avhenger av regelmessig innvandring av nye individer fra Finland/Rusland, som bidrar med økt genetisk diversitet. Dette er også en forutsetning lagt til grunn for gjeldende bestandsmål for ulv, noe som

er nærmere beskrevet i Meld. St. 21 (2015-2016) Ulv i norsk natur. Ved mistanke om eller påvist tilhold av nye innvandrere utenfor ulvesonen, blir det vurdert geografiske skjermingstiltak i forbindelse med lisensfelling og/eller innfangning og flytting av slike individer til ulvesonen. Dette for å unngå utilsiktet felling av genetisk verdifulle individer på vandring, og for å legge til rette for at de kan etablere seg innenfor ulvesona. Det er etablert et svært godt overvåkingsprogram for rovvilt, og DNA-materiale fra ulv blir innsamlet og analysert fortløpende, slik at nyankomne individer kan identifiseres.

Ulovlig jakt av rovvilt har dessverre vært en utfordring over tid. At det senest det siste året rapporteres om flere store saker i Norge og Norden understreker at utfordringen vedvarer. Ulovlig jakt er bekymringsfullt på flere måter. Det er en direkte trussel mot bestandenes overlevelse, det benyttes ofte metoder som medfører store dyrelidelser og det gjør det vanskelig for forvaltningen å ha kontroll på bestandsutviklingen. Å arbeide for både å forebygge og avsløre alvorlig miljøkriminalitet er en høyt prioritert oppgave. I miljøforvaltningen har Statens naturoppsyn (SNO) en sentral rolle i dette arbeidet, med både informasjon, tilstede-

værelse og kontrollvirksomhet. Jeg setter også pris på at Økokrim har fokus på utfordringen med alvorlig miljøkriminalitet rettet mot truede rovviltarter. Det er vanskelig både å forebygge, oppdage og etterforske ulovlig jakt i store utmarksområder, men flere saker de senere år viser at myndighetene avdekker og at folk blir tatt for ulovlig jakt på rovvilt.

Vi deler en felles sør-skandinavisk ulvebestand med Sverige, og våre to land har sammen et ansvar for å sikre bestanden også i tiden fremover. Det foreligger ingen avtale mellom Norge og Sverige om fordeling av ulvebestanden, men største delen av de sør-skandinaviske ulvene har tilhold på svensk side. Jeg legger i utgangspunktet til grunn at vår samlede politikk og forvaltning, inkludert bekjemping av ulovlig felling av ulv, fortsatt vil sikre ulvens overlevelse i våre områder, og dersom det skulle medføre behov for nye vurderinger også på norsk side så vil jeg komme tilbake til Stortinget med dette.

Regjeringen foreslår strengere straffer for miljøkriminalitet

Alvorlig miljøkriminalitet skal nå straffes strengere, og det skal bli enklere å følge opp også mindre alvorlige lovbrudd, hvis regjeringen får det som den vil.

Klima- og miljødepartementet har nylig sendt forslaget på høring¹.

Her foreslås det tydeligere rammer for straff og bedre verktøy for kontroll og oppfølging. Endringene følger opp tiltak fra stortingsmeldingen Miljøkriminalitet (Meld. St. 19 (2019–2020)) og er en del av regjeringens arbeid for å styrke retts håndhevelsen på området.

Departementet foreslår blant annet endringer i vilkårene for straff og strafferammene i generalklausulen i straffeloven § 242. Straffbarhetsvilkårene er foreslått endret for å utvide anvendelsesområdet og tilpasses kunnskap om kulturminne- og kulturmiljøkriminalitet og dens negative påvirkning på miljø og kulturminner. Strafferammen foreslås hevet fra fengsel i 6 år til 10 år for brudd på § 242 første ledd.

For å sikre konsistente strafferammer i miljøregelverket foreslås det at den alminnelige strafferammen i naturmangfoldloven § 75 første ledd, lakse- og innlandsfiskeloven § 49 første ledd, havvernloven § 30 og svalbardmiljøloven

§ 99 heves fra bøter og fengsel i 1 år til 2 år. Den skjerpede strafferammen for grove overtredelser på fengsel i 5 år beholdes. Strafferammene i kulturminneloven § 27 og viltressursloven § 60 foreslås hevet fra bøter og fengsel i 1 år til 2 år for alminnelige overtredelser, og fra fengsel i 2 år til 5 år når overtredelsen er grov.

Strafferammen i motorferdselloven § 12 er bøter. Departementet foreslår i tråd med Motorferdsellovutvalgets forslag å øke strafferammen til bøter eller fengsel i inntil 1 år for alminnelige overtredelser og bøter eller fengsel i 2 år for grove overtredelser. Departementet ber også om innspill på om politiet bør gis adgang til å illegge forenklet forelegg i visse

saker etter motorferdselloven.

I lakse- og innlandsfiskeloven foreslås innføring av nasjonalt nedsenkingspåbud for garn uansett maskevidde. I tillegg foreslås hjemmel for administrativ inndragning av merket fiskeredskap, som ikke er av vesentlig verdi, samt andre mindre endringer i lakse- og innlandsfiskeloven for å tette regelverkshull.

I høringsnotatet er det ikke foreslått endringer i straffeloven § 240 om alvorlig miljøkriminalitet, da departementet vurderer behovet for endringer i bestemmelsen i en egen prosess. Høringsfristen er 25. februar 2026.

*Tekst: førstestatsadvokat
Hans Tore Høviskeland, Økokrim*

Foto: SNO

1. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-endringer-i-regelverket-om-miljo-og-kulturmiljokriminalitet/id3118045/?expand=horingsnotater>

Foto: Unsplash

Økokrim har lansert en trusselvurdering om miljøkriminalitet

Den 29. oktober 2025 lanserte Økokrim den første trusselvurderingen som i sin helhet handler om miljøkriminalitet. Miljøkriminalitet er et vidt begrep men omfatter her utelukkende trusler mot natur og fauna. Dyrevelferds kriminalitet og kulturminnekriminalitet er derfor ikke omfattet av denne trusselvurderingen. Trusselbildet for miljøkriminalitet i Norge er alvorlig, med betydelige miljømessige og økonomiske konsekvenser.

Hvorfor en egen trusselvurdering om miljøkriminalitet?

Miljøkriminalitet undergraver fellesskaps verdier og tillit og lar noen få berike seg på bekostning av resten av samfunnet. Aktørene motiveres hovedsakelig av egen vinning, de utnytter bevisst tillitsbaserte ordninger og opererer ofte innenfor lovlige rammer. Oppdagelsesrisikoen er lav, og konsekvensene kan være svært alvorlige, både for natur, dyreliv og mennesker. Lokalt kan det

være tette bånd mellom ulike aktører i saker der miljøhensyn står i veien for økonomiske/politiske interesser. Dette kan føre til at beslutninger fattes på uriktig grunnlag og øke risikoen for korrupsjon, dokumentforfalskning eller uriktig forklaring til offentlig myndighet.

Politiets oppfølging av miljøkriminalitet er avgjørende for å avdekke og forebygge miljøkriminalitet, men ansvaret ligger ikke bare der. Forvaltningsmyndigheter spiller en sentral rolle gjennom blant an-

Tekst: seniorrådgiver **Lisa Øyen Fjøsna**, Økokrim
// lisa.oyen.fjosna@politiet.no

net tilsynsvirksomhet og oppfølging av regelverk og ved at de anmelder lovbrudd til politiet. Økokrim understreker at også næringslivet spiller en viktig rolle i forebygging av miljøkriminalitet. Næringer innen havbruk, fiskeri, avfall og transport har informasjon som kan styrke politiets etterretning og bidra til tidlig varsling av ulovlige forhold.

Denne trusselvurderingen er derfor ment som et grunnlag for å gi innsikt og bli et utgangspunkt for politiets videre samarbeid med både forvaltningen, næringslivet og andre aktører. Dette vil gi bedre muligheter til å forebygge lovbrudd og forhindre at miljøkriminalitet utnyttes som et urimelig konkurransefortrinn.

Hvilke trusler står naturen overfor?

Trusselvurderingen viser hvordan naturen er truet på en rekke områder, både til lands og til havs. På land ser vi for eksempel at ulovlige og uopprettelige inngrep i naturen som etablering av veier, uttak og deponering av masser, bygging i strandsonen, inngrep i våtmark og ulovlig hogst kan få store konsekvenser for naturen. Inngrepene kan både ødelegge leveområder for truede arter og ramme hele økosystemer. Selv små inngrep kan samlet ha stor negativ effekt på naturmangfoldet. Inngrepene kan også redusere naturens evne til å beskytte oss mot effekter av klimaendringer. For eksempel har skogen en viktig funksjon ved at den regulerer luftkvalitet og lokalklima. Den lagrer også karbon og beskytter mot klimaendringenes effekter ved å dempe risikoen for flom, erosjon og skred som følge av økt nedbør. Ulovlig hogst truer denne beskyttelsen.

Ulovlig motorferdsel i utmark kan også anses som et ulovlig naturinngrep. Den ulovlige ferdsele forsterker belastningen som den lovlige motorferdselen påfører naturen, og kan være mer belastende fordi

« Miljøkriminalitet undergraver fellesskapets verdier og lar noen få berike seg på bekostning av resten av samfunnet.

den skjer utenfor fastsatte rammer. Ulovlig motorferdsel skjer også i sammenheng med ulovlig jakt, blant annet på rovvilt.

Forurensning og forsøpling er en annen alvorlig trussel mot natur og fauna. Økokrim er kjent med en rekke tilfeller av ulovlig masse- og avfallsdeponering i Norge. De siste årene har politiet i Norge avdekket og etterforsket et ulovlig avfallsdeponi på Nord-Vestlandet, som var fylt med mer enn 1000 tonn avfall. Oppryddingsarbeidet er vurdert å koste mer enn 129 millioner kroner. Foretak som utfører ulovlig deponering av lovlige masser, opererer innenfor en rekke næringer, og tar blant annet på seg opp-

Foto: Politiet

drag for det offentlige. Økokrim har mottatt tips om grunneiere som lar foretak deponere forurensede masser og avfall på egen eiendom og slik sett samarbeider om å deponere massene ulovlig. En slik ordning kan gi betydelige besparelser for de som håndterer avfallet, og stor inntjening for de som stiller grunnen sin til disposisjon. Ulovlig deponering har lav oppdagelsesrisiko, og de store mengdene gjør at det også har et stort skadepotensial.

En vesentlig del av trusselvurderingen dreier seg om trusler mot det marine miljøet. Ulovlig utslipp av for eksempel olje, næringsstoffer, plast eller organisk materiale er alvorlig fordi de ofte kommer i tillegg til den regulerte og lovlige forurensningen fra eksempelvis landbruk, avløp og industri. Til sammen kan omfattende forurensning bidra til å ødelegge marine økosystemer.

Havbruk- og fiskerikriminalitet omfatter også miljøkriminalitet. Innenfor havbruk er rømt oppdrettslaks en av de aller største truslene mot villaksens overlevelse, og i

av fangst, overfiske og kvotejuks. I flere tilfeller ser myndighetene at fiskerikriminaliteten skjer i organiserte former ved at fiskere, mottak og transportører samarbeider systematisk for å omgå regelverket. Organisert og profittmotivert fiskerikriminalitet bidrar til å uthule kontrollsystemet og svekker både konkurransevilkår og fiskeriforvaltningens legitimitet.

Internasjonal miljøkriminalitet er en svært innbringende form for organisert kriminalitet. Også Norge er en del av et globalt marked der kriminelle aktører tjener store summer på blant annet ulovlig transport og omsetning av avfall, ville dyr og planter, ulovlige tømmerprodukter eller ikke-godkjente merkevarer. Aktørene skjuler kriminaliteten ved å benytte seg av profesjonelle tilretteleggere, korrupsjon og hvitvasking. Lovbruddene blir gjerne begått i tilknytning til ellers lovlig virksomhet, noe som reduserer oppdagelsesrisikoen.

Hva nå?

I trusselvurderingen anbefaler Økokrim noen tiltak for å styrke arbeidet mot miljøkriminalitet. Overordnet handler tiltakene om å styrke både tilsynsmyndighetenes kontrollvirksomhet og politiets kompetanse og ressursbruk. Det viktigste tiltaket som anbefales, er kanskje likevel å videreutvikle samarbeidet mellom tilsynsmyndighetene og politiet. Utvikling av systemer for gjensidig varsling og deling av opplysninger er viktig. Alvorlige tilsynsfunnsom ikke anmeldes, bør gjøres tilgjengelige for politiet, slik at de kan inngå i etterretning og bidra til et mer helhetlig bilde av kriminaliteten. Siden miljøkriminalitet også er en grensekryssende kriminalitet, er det i tillegg helt sentralt at norsk politi og miljøforvaltning videreutvikler det internasjonale samarbeidet innenfor bekjempelse av miljøkriminalitet.

Trusselvurdering 2025 Miljøkriminalitet er tilgjengelig på [Økokrims hjemmeside](#).

« I flere tilfeller ser myndighetene at fiskerikriminaliteten skjer i organiserte former ved at fiskere, mottak og transportører samarbeider systematisk for å omgå regelverket.

2024 var antallet rømte fisk det høyeste på fem år. Rømming skjer ofte som følge av teknisk svikt, slitasje, uvær eller menneskelige feil. Samtidig handler rømming også om manglende sikring og kontroll – og det er et rettslig ansvar. Når anlegg ikke sikres godt nok, eller rømming ikke rapporteres, kan det regnes som miljøkriminalitet. Innenfor fiskerikriminalitet har ulike former for ulovlig fiske betydelige konsekvenser for villfiskbestandene i norske havområder. Ulovlig fiske kan for eksempel være feil- og underrapportering

Tekst: politiadvokat **Ida Sletsjøe**, Økokrim
// ida.sletsjoe@politiet.no

Ulovlig handel med truede arter – Hva kan Norge lære av The Lacey Act?

CITES-konvensjonen¹ har som formål å sikre at internasjonal handel med ville dyr og planter ikke truer artenes overlevelse, og regulerer internasjonal handel av mer enn 40 000 dyre- og plantearter.² Tallet kan høres høyt ut, men omfatter faktisk bare en brøkdel av alle verdens arter. Øvrige arter står uten beskyttelse av et globalt rammeverk, selv om mange av disse også er truet av internasjonal handel.³ Ifølge internasjonale rapporter fatter kriminelle nettverk i økende grad interesse for arter som ikke omfattes av CITES⁴; herunder truede treslag, samlerobjekter som sommerfugler og fugleegg samt eksotiske kjæledyr som reptiler, frosker og edderkopper.

Internasjonal handel med truede arter

Ulovlig handel med truede arter anslås å ha en verdi på mellom 7 og 23 milliarder dollar per år.⁵ Mange ville dyr og planter trues av denne handelen. De artene som ikke er omfattet av CITES-konven-

sjonen, er ikke vernet av noe globalt regelverk, men er avhengig av beskyttelse fra nasjonalt lovverk. Og det får de i liten grad. Noen enkeltarter kan være beskyttet, men bare noen få land oppstiller et generelt forbud mot å importere, oppbevare og/eller selge ville dyr og

1. Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora.
2. <https://cites.org/eng/disc/species.php>.
3. Av artikkelen «Identifying species likely threatened by international trade on the IUCN Red List can inform CITES trade measures» skrevet av Daniel W. S. Challender m.fl. i 2023, fremgår det at av 2211 arter på IUCNs rødliste som sannsynligvis vil bli truet av internasjonal handel, var bare 59 % omfattet av CITES.
4. Europol, Serious and organized crime threat assessment 2025, s. 66. Se også IFAW, Quick scan of illegal wildlife trade from Latin America to Europe 2025, s. 4, der det fremgår av bare 25 % av beslaglagte arter var CITES-listet, mens resterende 75 % utelukkende var beskyttet av regler i opprinnelseslandet.
5. Interpol/UNEP, The rise of environmental crime, 2016.

planter som er høstet ulovlig i opprinnelseslandet.

Når kriminelle nettverk i økende grad fatter interesse for arter som ikke omfattes av CITES, skyldes dette at grense-

«**Når kriminelle nettverk i økende grad fatter interesse for arter som ikke omfattes av CITES, skyldes dette at grensekontrollen knyttet til disse artene gjennomgående er svakere, og straffenivået er lavere, samtidig som omsetningen gir høy fortjeneste.**

kontrollen knyttet til disse artene gjennomgående er svakere, og straffenivået er lavere, samtidig som omsetningen gir høy fortjeneste. Mangelen på et internasjonalt regelverk vanskeliggjør også samarbeid mellom myndigheter på tvers av jurisdiksjoner.⁶ Slike svakheter utnyttes av kriminelle.

Lacey-loven ble vedtatt i år 1900 og var USAs første føderale lov om vern av dyreliv. Loven har senere blitt endret flere ganger. Særlig viktig var endringen i 2008, da loven gjennom The Food, Conservation, and Energy Act (ofte kalt «Farm Bill») ble utvidet til også å omfatte planter og planteprodukter. Ved å inkludere ulovlig avvirket tømmer og produkter som papir og møbler ble Lacey-loven et sentralt verktøy mot internasjonal ulovlig avvirkning og handel med skogprodukter.

Nasjonalt fokus hjelper ikke når problemet er globalt og grensekryssende

En av utfordringene ved internasjonal handel med truede arter som ikke er omfattet av CITES, er at de aller fleste land har et nasjonalt fokus i bekjempelsen av noe som er et globalt og grensekryssende problem. Opprinnelseslandets regler er gjennomgående ikke relevante ved vurderingen av om det foreligger et straffbart forhold etter nasjonal rett. Kriminelle som fanger reptiler ulovlig i opprinnelsesland A, risikerer lite så lenge de klarer å føre reptilene ut av land A og inn i transittland B eller mottakerland C, da verken land B eller C som hovedregel vil ha rettslige mekanismer som hensyntar ulovligheten som fant sted i land A.

Når nasjonalt lovverk ikke tar hensyn til at et dyr eller en plante er ulovlig høstet i opprinnelseslandet, undergraver det opprinnelseslandenes arbeid med å beskytte egne dyr og planter, og bidrar til å opprettholde et marked for omsetning av artene.

The Lacey Act

The Lacey Act svarer imidlertid på denne utfordringen. Dette er en amerikansk føderal lov som forbyr innførsel, utførsel, transport og omsetning av ville dyr, fisk og planter som er *ulovlig høstet i opprinnelseslandet*.⁷ Etter Lacey-loven er det for eksempel forbudt å importere tømmer til USA hvis tømmeret er ulovlig hogget i opprinnelseslandet. Og det er forbudt

6. I UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) pågår for tiden drøftelser om hvorvidt UNTOC (United Nations Convention against Transnational Organized Crime) bør ha en fjerde protokoll om miljøkriminalitet. Formålet med en slik protokoll vil blant annet være å bedre det internasjonale samarbeidet på tvers av jurisdiksjoner, for eksempel med hensyn til krav om dobbel straffbarhet. Økokrim deltar i drøftelsene sammen med Klima- og miljødepartementet.

7. The Lacey Act, 16 U.S.C. §§ 3371–3378.

å omsette fugleegg i USA hvis eggene er ulovlig høstet i opprinnelseslandet. I begge tilfeller gjelder dette uavhengig av om arten er CITES-listet og også uavhengig av om arten er beskyttet etter amerikanske verneregler, som U.S. Endangered Species Act om truede arter.

Bevisførselen for at et eksemplar er høstet ulovlig i et annet land, kan bygge på dokumentkontroll og sporbarhet, DNA- og artsidentifikasjon, erklæringer fra eksperter og samarbeid med utenlandske myndigheter. Utover å kriminalisere den ulovlige høstingen i opprinnelseslandet bygger Lacey-loven på to viktige juridiske mekanismer; aktsomhetsplikt («duty of care») og krav om importdeklarasjoner.

Gibson Guitar-saken er en av de mest kjente sakene etter Lacey-loven (se boks). Men loven har også gitt grunnlag for domfellelser for blant annet ulovlig handel med sjimpanseunger, geparder, løver og tigre⁸, smugling og salg av sjeldne sommerfugler og insekter⁹ og innførsel av ulovlig fisket hummer.¹⁰

Loven anses som et viktig redskap for å bekjempe flora- og faunakriminalitet. Den bidrar til å hindre at USA blir et marked for ulovlig høstede ville dyr og planter, og innebærer også en anerkjennelse av og støtte til opprinnelsesstaters arbeid med å forvalte egne naturressurser.

Hva gjør EU?

EU er et viktig marked for handel med truede arter. Ville dyr og planter føres både inn i, ut av og gjennom unionen. Bare en liten andel av artene som selges

Gibson Guitar Corp. ble i 2011–2012 etterforsket for brudd på Lacey-loven. Bakgrunnen var kjøp av ibenholt fra Madagaskar og rosentre og ibenholt fra India. Fra 2006 hadde det vært forbudt å utføre ubearbeidet ibenholt fra Madagaskar. Til tross for dette mottok selskapet i 2008 og 2009 fire leveranser med ibenholt derfra, i form av gripebrett til gitarer. Saken ble avsluttet i 2012 med en såkalt «criminal enforcement agreement» mellom selskapet og det amerikanske justisdepartementet. Avtalen innebar at amerikanske myndigheter unnlot å straffeforfølge selskapet, mot at selskapet betalte en bot på 300 000 dollar, betalte 50 000 dollar til National Fish and Wildlife Foundation, implementerte rutiner for internkontroll og unnlot å bestride inndragning av treverk til en verdi av 261 844 dollar.

Kilde: <https://www.justice.gov/archives/opa/pr/gibson-guitar-corp-agrees-resolve-investigation-lacey-act-violations>

i EU, er imidlertid omfattet av EUs regelverk om handel med ville dyr og planter¹¹, og EU har ingen generell regulering som

« En av utfordringene ved internasjonal handel med truede arter som ikke er omfattet av CITES, er at de aller fleste land har et nasjonalt fokus i bekjempelsen av noe som er et globalt og grensekryssende problem.

ser hen til om eksemplarer av arter er ulovlig høstet i opprinnelseslandet. Handel med ville dyr og planter som er ulovlig anskaffet i opprinnelseslandet, er dermed i utgangspunktet lovlig, med mindre arten er CITES-listet.

Enkelte spor av tankegangen fra Lacey-loven finner man likevel i EU. EUs for-

8. <https://www.justice.gov/opa/pr/doc-antle-owner-myrtle-beach-safari-sentenced-federal-wildlife-trafficking-and-money>.

9. <https://www.fws.gov/story/2025-05/man-sentenced-import-and-sales-protected-butterflies>.

10. Se blant annet United States vs. Bengis og United States vs. McNab.

11. Se blant annet Pro Wildlife m.fl., Stolen Wildlife V, 2025.

↑ Magnificent tree frog (*Litoria splendida*) er en beskyttet art i Australia, men er ikke omfattet av CITES-konvensjonen. Foto: Benjamin T444 CC ASA 4.0

ordning om innførsel og utførsel av kulturgjenstander forbyr innførsel av nærmere angitte kulturgjenstander i strid med opprinnelseslandets regler.¹² Og EUs avskogingsforordning¹³ stiller krav om at virksomheter og forhandlere av storfe, kakao, kaffe, oljepalme, gummi, soya og tre oppfyller tre vilkår: råvarene/produktene må være avskogingsfrie, de må være fremstilt i samsvar med relevant lovgivning i produksjonslandet, og de må omfattes av en aktsomhetserklæring.¹⁴

Og i mai i år forelå en mulighetsstudie med tiltak for å bekjempe handel med

ulovlig anskaffede ville dyr og planter.¹⁵ Rapporten er skrevet på oppdrag fra Europakommisjonen. En av mulighetene rapporten trekker frem, er et nytt direktiv som forbyr og kriminaliserer handel med ulovlig høstede ville dyr og planter. EU-kommisjonen har uttalt at anbefalingene i mulighetsstudien nå vil utredes nærmere.

Hva kan Norge gjøre?¹⁶

Hvis EU skulle velge å følge opp mulighetsstudien med et nytt EU-direktiv som på mer generelt grunnlag forbyr og kriminaliserer handel med ulovlig høstede ville

12. Regulation (EU) 2019/880.

13. Regulation (EU) 2023/1115. Forordningen erstatter EUs tømmerforordning (EU 995/2010).

14. Reglene gjelder råvarene samt de fleste videreforedledede produkter fra slike råvarer.

15. Trinomics, Study on the need for, added value, and feasibility of (Lot 2) criminalising all trade in illegal wildlife across the EU, 30. mai 2025. Rapporten er en oppfølging av et mål i EUs Action Plan against Wildlife Trafficking fra 2022.

16. Det er mulig å anse kjøp av arter som er ulovlig høstet i utlandet, som tollheleri eller heleri. Altså uavhengig av om Norge har strafferettslig jurisdiksjon for høstingen (hvis primærhandlingen er straffbar i gjerningslandet og «i alle fall etter sin art også er straffbar i Norge», jf. Rt. 1997 s. 1637 på s. 1640). I praksis er dette imidlertid krevende, og det dekker heller ikke alle typer handlinger som det kan være behov for å ramme.

dyr og planter (jf. over), vil et slikt direktiv trolig ikke være EØS-relevant og dermed ikke implementeres i norsk rett.¹⁷ Norske myndigheter står imidlertid fritt til selv å utforme og vedta regler for bedre bekjempelse av handel med truede arter.

« **Hjemmelen for et forbud mot å importere, omsette, transportere eller oppbevare ville dyr og planter som er høstet i strid med regelverk i opprinnelseslandet, foreligger allerede.**

Hjemmelen for et forbud mot å importere, omsette, transportere eller oppbevare ville dyr og planter som er høstet i strid med regelverk i opprinnelseslandet, foreligger allerede. Etter naturmangfoldloven § 26 kan Kongen gi forskrift om inn- og utførsel, transport, omsetning og oppbevaring eller besittelse av levende eller døde eksemplarer eller deler av naturlig viltlevende arter, når dette gjøres for å gjennomføre CITES-konvensjonen eller andre internasjonale forpliktelser, eller for øvrig for å bevare slike arter.¹⁸

Så må nærmere utredninger gi svar på hvor omfattende et eventuelt forbud bør være – bør det begrenses til innførsel og utførsel eller også omfatte oppbevaring, distribusjon, transport og salg? Bør det begrenses til foretak eller også gjelde for privatpersoner? Bør det fastsettes en nedre grense for når reglene får anvendelse, for eksempel knyttet til

omsetningsverdi? Bør regelverket skille mellom innførsel fra land som anses som «risiko»-land, og land som ikke anses som dette? Og ikke minst, bør et forbud kombineres med en plikt til å forsikre seg om at eksemplarer eller produkter er lovlig høstet mv. i opprinnelseslandet og/eller et krav til registrering/tillatelse? Videre utredninger i EU vil kunne gi viktige bidrag til diskusjonen om regulering i norsk rett.

Klima- og miljødepartementet har tidligere veket tilbake for å løse problemet med nasjonal oppbevaring og omsetning av CITES-arter; et problem som oppstår når eksemplarer av arter føres ulovlig inn i Norge uten å bli avdekket ved innførsel. Bestemmelsen om eiersertifikat for visse CITES-arter skulle motvirke en slik omgåelse av CITES-konvensjonen, men ble opphevet i fjor.¹⁹ Vil departementet kjenne sin besøkelsestid nå? Krisen som verdens arter står overfor, krever at man

« **For så lenge det eksisterer et marked for omsetning av ville dyr og planter, vil markedet fungere som et insentiv for ulovlig høsting av disse.**

tenker nytt ved bekjempelse av ulovlig handel med truede arter, og at Norge bidrar ved å tette smutthullet som gjør oss til et marked for omsetning av arter som er ulovlig høstet i opprinnelseslandet. For så lenge det eksisterer et marked for omsetning av ville dyr og planter, vil markedet fungere som et insentiv for ulovlig høsting av disse.

17. Hjemmel for et slikt direktiv vil trolig være TFEU artikkel 83 (2).

18. Den 1. juli 2026 trer også viltressursloven i kraft, som i § 50 gir grunnlag for å regulere oppbevaring, omsetning og annet håndtering av vilt.

19. Forskrift 12. desember 2024 nr. 3136.

Tekst: politiadvokat **Ida Sletsjøe**, Økokrim
// ida.sletsjoe@politiet.no

Svekket beskyttelse av ulv i Europa

Fra 7. mars 2025 er ulv ikke lenger «strictly protected» under Bernkonvensjonen. Den er nå bare «protected».¹ Nedklassifiseringen skjedde etter forslag fra EU og med støtte fra Norge. Ulven har etter nedklassifiseringen under Bernkonvensjonen også fått endret status under EUs habitatdirektiv. Samlet innebærer endringene en svekket beskyttelse av ulv i Europa.

Bakgrunn for vedtaket

Ved ratifikasjon av Bernkonvensjonen, reserverte hele 12 land seg mot oppføring av ulv som «strictly protected»: Bulgaria, Tjekkia, Finland, Georgia, Latvia, Litauen, Nord-Makedonia, Polen, Slovakia, Slovenia, Spania og Tyrkia.² Sveits har tre ganger, i 2006, 2018 og 2022, foreslått ned-

klassifisering, men ikke vunnet frem.³

At det nå ble gjennomslag for et redusert beskyttelsesnivå for ulv, har trolig sammenheng med en betydelig vekst i den europeiske ulvebestanden. Bestanden i EU bestod i 2023 av 20 300 dyr, en økning på 35 % fra 2016.⁴ Økt ulvebestand har resultert i flere konflikter mellom mennesker og ulv, særlig i Spania, Frankrike, Italia og Polen.⁵

Den økende ulvebestanden og konflikten som følger med, har trolig økt presset på EU-kommisjonen om å endre habitatdirektivet. Ulv var tidligere beskyttet med «strict protection» (vedlegg IV) under EUs habitatdirektiv. Nå er beskyttelsen redusert til «regulated management» (vedlegg V).⁶ En nedklassifisering

Bernkonvensjonen

Konvensjon om vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder.

Vedtatt i 1979 og ratifisert av Norge i 1986.

50 medlemsland.

1. <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/-/modification-of-wolf-protection-under-the-bern-convention-enters-into-force>.
2. <https://rm.coe.int/qa-on-the-bern-convention-and-wolves-2770-3322-7018-v-1-copy/1680b1ef0e>.
3. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52023PC0799>.
4. https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/habitats-directive/large-carnivores/eu-large-carnivore-platform/facts-and-common-misconceptions_en.
5. Kritikere, bl.a. NOAH og WWF, hevder at nedklassifisering skjer i strid med faglige råd og som resultat av press fra interessegrupper innen landbruk og jakt.
6. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/05/habitats-directive-council-gives-final-approval-to-the-new-protection-status-of-wolves/>.

av ulv under Bernkonvensjonen var en forutsetning for at EU kunne endre habitatdirektivet.

Forskjellen på «strictly protected» og «protected» under Bernkonvensjonen

Arter som er «strictly protected» (vedlegg II), beskyttes av Bernkonvensjonen artikkel 6. Bestemmelsen forbyr blant annet all form for bevisst jakt, fangst eller besittelse av arten, bevisst skade på yngle- og hvileområder samt bevisst forstyrrelse. Konvensjonen artikkel 9 gir adgang til å fravike artikkel 6 i visse tilfeller,

«**Bernkonvensjonen har tidligere vært anført som en skranke for norsk rettsanvendelse og det juridiske handlingsrommet for å felle ulv. Denne skranken må nå sies å være svekket.**

men forutsetter at det ikke finnes andre tilfredsstillende løsninger, og at unntak fra bestemmelsen ikke vil være skadelig for bestandens overlevelse.

Arter som er «protected» (vedlegg III), reguleres av konvensjonens artikkel 7. Bestemmelsen tillater utnyttelse av artene, men krever at medlemsstatene

regulerer utnyttingen for å holde bestanden utenfor fare.

Hvilken betydning får nedklassifiseringen?

Nedklassifiseringen åpner for større ulikheter mellom landenes ulveforvaltning. Dette kan skape utfordringer for samarbeid mellom land som deler samme ulvebestand, slik tilfellet for eksempel er for de skandinaviske landene. Regjeringen har varslet at norske myndigheter vil ta initiativ overfor svenske myndigheter for å se på mulighetene for mer felles forvaltning av den skandinaviske ulvebestanden.⁷

Bernkonvensjonen har tidligere vært anført som en skranke for norsk rettsanvendelse og det juridiske handlingsrommet for å felle ulv.⁸ Denne skranken må nå sies å være svekket. Omfanget av svekkelsen må utredes nærmere (og vil nok også være gjenstand for uenig-

7. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ulvens-beskyttelsesniva-i-europa-er-vedtatt-endret/id3077914/>.

8. I Prop. 63 L (2016–2017) ble konvensjonen artikkel 9 vurdert opp mot felling av ulv av hensyn til jaktrettigheter og av hensyn til frykt, befolkningens velferd og lignende.

het mellom ulike «parter» i ulvesaken). Det man likevel må kunne slå fast, er at konsekvensene ikke er så store som daværende finansminister Trygve Slagsvold Vedum la til grunn, da han i desember 2024 feiret Bern-vedtaket med følgende uttalelser: «Dette er ein stor siger for norske lokalsamfunn. Nå har ulven same

«**Selv om beskyttelsen etter Bern-konvensjonen er svekket, er ulv fortsatt kategorisert som kritisk truet på rødlisten. Og norske myndigheter plikter å sikre artens overlevelse i Norge.**

vernestatus som spissmus. Det må vi sjølvsagt feire med ein liten fest og ete kake.»⁹ Selv om beskyttelsen etter Bern-konvensjonen er svekket, er ulv fortsatt kategorisert som kritisk truet på rødlisten.¹⁰ Og norske myndigheter plikter å sikre artens overlevelse i Norge.

Bernkonvensjonens stående komité åpnet i desember 2024 sak mot Norge for brudd på konvensjonen.¹¹ Den uttrykte «sterk bekymring» over Norges restriktive bestandsmål for ulv, som fører til at arten holdes på et kritisk truet nivå. Nedklassifiseringen under konvensjonen synes ikke å påvirke den pågående saken.

Strafferettslig er ulovlig felling av ulv en overtredelse av naturmangfoldloven § 15 første ledd eller straffeloven § 240 (alvorlig miljøkriminalitet). Etter straffeloven § 240 annet ledd bokstav a straffes den som «minsker en naturlig bestand av fredede organismer som nasjonalt eller internasjonalt er truet av utryddelse». Bestemmelsen forholder seg til en faglig vurdering av om arten er utrydnings-truet, og ved vurderingen av om en art nasjonalt er truet av utryddelse, skal Artsdatabankens rødliste normalt legges til grunn. Nedklassifisering av ulv under Bernkonvensjonen vil derfor ikke få betydning for vurderingen av om de objektive straffbarhetsvilkårene etter bestemmelsen er oppfylt. For straffutmålingen kan det imidlertid tenkes at det kan få betydning. Både umiddelbart, ved at man ikke kan bruke klassifiseringen «strictly protected» som et selvstendig argument for overtredelsens straffverdighet, og på sikt, ved at nedklassifiseringen under Bernkonvensjonen (og i EU) potensielt kan endre den offentlige oppfatningen av hvor viktig det er å ta vare på ulv, og dermed hvor straffverdig felling av ulv er.

9. <https://www.nrk.no/innlandet/ulvemotstandarar-jublar-etter-endring-i-bernkonvensjonen--inviterte-til-spontanfeiring-i-osterdalen-1.17153003>.

10. Norsk rødliste for arter 2021. Til sammenligning anses spissmus som livskraftig.

11. Complaint 2022/03 Wolf Culling policy in Norway ble oppgradert til «Open File».

Tekst: politiinspektør **Hans Egil Seljordslia**, Sør-Øst politidistrikt
// hans.egil.seljordslia@politiet.no

Bildet viser felte trær som ble avhendet utenfor dispensasjonsområdet for vernebestemmelsene. Området til høyre (vest) for merkepinne (rød) og målebånd (gul) er utenfor grensen til dispensasjonen. ←

Nye Veier AS – vedtatt foretaksstraff på én million for brudd på naturmangfoldloven

Miljøteamet i Sør-Øst politidistrikt har etterforsket Nye Veier AS for brudd på naturmangfoldloven i forbindelse med bygging av Grenlandbrua på nye E18 ved Brevik i Porsgrunn kommune. I anmeldelsen fra Statsforvalteren i Vestfold og Telemark fremgikk det at Nye Veier AS fikk dispensasjon fra vernebestemmelsene for Blekebakken og Frierflogene naturreservat, men etterforskningen har vist at inngrepene som ble foretatt, var i strid med dispensasjonen.

To deler av området i naturreservatet på til sammen ca. 200 m² ble påført konkrete skader på verneverdiene i en sterkt truet naturtype og skader på bestanden av truede arter i naturreservatet. Dette gjelder bl.a. vegetasjon hvor flere eike-

trær ble felt, samt at jordmasser, slam, stein og stubber ble tippet over deler av arealet, og at det på arealene befant seg mange rødlistede arter som blant annet

« Dette medførte at to deler av området i naturreservatet på til sammen ca. 200 m² ble påført konkrete skader på verneverdiene i en sterkt truet naturtype og skader på bestanden av truede arter i naturreservatet.

papegøyerørsopp som er kritisk truet, og flere sårbare truede arter som flueblom og grenmarasal.

Nye Veier AS har nå vedtatt en foretaksstraff på én million kroner for lovbruddet.

Tekst: politiadvokat **Ida Sletsjøe**, Økokrim
// ida.sletsjoe@politiet.no

Nytt om regelverk

Viltressurslova er vedteken

Lova om jakt, fangst og felling av vilt (viltressurslova) vart vedteken 20. juni og trer i kraft 1. juli 2026. Lova erstattar viltlova frå 1981, men vidarefører i stor grad den gjeldande retten. Før lova trer i kraft, skal det utarbeidast og vedtakast ny(e) forskrift(er). Lova har fått heimel for lovbrotsgebyr og administrativt rettstap. Førrebeles har ein halde på dagens straffeføresegn i viltlova, men ho skal vurderast i samband med eit større arbeid med oppfølging av Meld. St. 19 (2019-2020) om miljøkriminalitet.

Havvernlov

Lov om vern av marin natur utanfor territorialfarvatnet (havvernlova) vart vedteken 10. juni og trer i kraft 1. januar 2026. Lova gjer det no mogleg å opprette verneområde i alle norske havområde; i 200-milssonene ved fastlands-Noreg, Svalbard og Jan Mayen, og på den norske kontinentalsokkelen. Før har ein berre kunna verne havområde innanfor 12 nautiske mil. Brot på lova er straffesanksjonert, med ei strafferamme på eitt år for allmenne lovbrøt og fem år ved grove brøt. Lova har òg heimel for lovbrotsgebyr.

Lov for å gjennomføre plikter i avtalar under havrettskonvensjonen

Stortinget vedtok 27. mai 2025 lova om bevaring og berekraftig bruk av marint naturmangfald i område utanfor nasjonal jurisdiksjon. Lova gjennomfører plikter vi

har påteke oss gjennom ein gjennomføringsavtale under havrettskonvensjonen, og vil tre i kraft frå det tidspunktet avtalen trer i kraft for Noreg. Dette skjer 120 dagar etter at 60 statar har ratifisert avtalen. Lova har heimlar for straff og lovbrotsgebyr.

Ny lov om mineralverksemd og forvaltning av mineralressursar

Lova om mineralverksemd og forvaltning av mineralressursar (minerallova) vart vedteken 20. juni og trer i kraft 1. juli 2026. Lova erstattar minerallova av 2009 og skal leggje til rette for auka og berekraftig mineralutvinning i Noreg. Minerallova inneheld ikkje noka straffeføresegn, men ein heimel for lovbrotsgebyr.

Meir effektiv handtering av umerka fiskereiskap

Ei endring i havressurslova gjev Fiskeridirektoratet heimel til å beslagleggje, destruere og avhende umerka fiskereiskap når eigaren ikkje kan identifiserast. Fiskeridirektoratet finn store mengder garn, teiner, liner, snurrevad, nøter, tauverk, trålvaierar, anker og dreggar. Før måtte ein levere alt slikt utstyr til politiet for vidare handtering. Endringa vart vedteken 6. juni 2025 og trer i kraft 1. januar 2026.

Arbeidsmiljølova gjeld ved fornybar energiproduksjon til havs

Stortinget vedtok 20. juni 2025 at arbeidsmiljølova gjeld for verksemd innan-

for fornybar energiproduksjon og omforming og overføring av elektrisk energi til havs. Før stod det ikkje klart at lova omfatta energiproduksjon til havs utover petroleumsnæringa. Endringa trer i kraft 1. januar 2026.

Ny heimel for reglar om sending av avfall over landegrensar

Forureiningslova fekk 6. juni 2025 ein ny § 32 b, med heimel for forskrift om sending av avfall over landegrensar. Føresegna skal mellom anna sikre gjennomføring av EU si nye grensekryssforordning, og tredde i kraft straks.

Heimel i matlova for lovbrotsgebyr

Matlova fekk 20. juni 2025 heimel for lovbrotsgebyr (ny § 26 a). Føresegna trer i kraft 1. januar 2027.

Innskrenking av fiske i Oslofjorden

Frå 1. oktober 2025 gjeld nye reglar for fritidsfiske i Oslofjorden. Desse står i forskrift om regulering av fiske i Oslofjorden. Reglane inneber innskrenkingar i kor mange og kva type reiskap fritidsfiskarar kan bruke. Frå 1. januar 2026 innfører ein òg tre store nullfiskeområde, der alt fiske vert forbode, både yrkes- og fritidsfiske. Samstundes innfører ein reiskapsinnskrenkingar i yrkesfisket for å minske bifangst av mellom anna torsk ved fiske utanfor nullfiskeområda.

Skjerper reglane for utførsle av fisk

Forskrift om utførslereregulering av fisk og fiskevarer frå sportsfiske vart endra 2. juli 2025, og skal tre i kraft 1. januar 2026. Endringa inneber at maksgrensa for utførsle av fisk vert redusert frå

18 kilo inntil to gonger per år til 15 kilo inntil to gonger i året. Frå og med 2027 vert grensa redusert til 10 kilo inntil to gonger i året. Fiskeridirektoratet arbeider også vidare med andre tiltak for å sikre betre kontroll med turistfisket.

Internkontroll og feltryggleik på Svalbard

Delar av internkontrollforskrifta vart, ved forskriftsendring av 6. juni 2025, gjort gjeldande for Svalbard. Tilpassingar for Svalbard følgjer av ei ny feltryggleikforskrift. Endringane trer i kraft 1. januar 2026.

Høyring av forskrift om gjennomføring av avskogingsforordninga

Eit forslag til forskrift om gjennomføring av EU si avskogingsforordning har vore på høyring, med frist 30. september 2025. Avskogingsforordninga erstattar tømmerforordning deira (EU 995/2010) og stiller krav om at verksemder og forhandlarar av storfe, kakao, kaffi, oljepalme, gummi, soya og tre oppfyller tre vilkår: råvarene/produkta må vere avskogingsfrie, dei må vere framstilte i samsvar med relevant regelverk i produksjonslandet, og dei må ha ei aktsemdserklæring. Forordninga skal takast inn i EØS-avtalen så langt Noreg er forpliktet etter avtalen, og ho skal gjennomførast ved ei ny forskrift. Økokrim hadde innspel til føreslegne reglar om handheving og sanksjonar.

Tekst: politiadvokat **Ida Sletsjøe**, Økokrim
// ida.sletsjoe@politiet.no

Nye dommer og forelegg (rettskraftige avgjørelser)

Naturkriminalitet Frifinnelse for overtredelse av høstingsforskriften – klarhetskravet (HR-2025-1575-A)

En mann hadde oppbevart kamskjell i to krabbeteiner som ikke hadde forskriftsmessig fluktåpning og rømningshull. Han ble ilagt forelegg for overtredelse av havressursloven og høstingsforskriften, men nektet å vedta forelegget. Spørsmålet i saken var om høstingsforskriften § 29 rammer et tilfelle der teinene ikke var satt ut i sjøen for å fange krabbe, men for å oppbevare kamskjell. Høyesterett viste til tidligere praksis om klarhetskravet, herunder HR-2020-2019-A mobiltelefon. Ved vurderingen av den konkrete bestemmelsen i høstingsforskriften, mente Høyesterett at ordlyden «teiner som er satt ut til fangst av krabbe» ut fra en naturlig språklig forståelse tilsier at påbudet gjelder teiner som er satt ut med krabbefangst som formål. Når ordlyden så klart oppstiller et krav om fangstformål, vil en innskrenking eller bortfortolkning av innskuddet «som er satt ut til fangst av krabbe», utvide området for det straffbare. Formålsbetraktninger eller reelle hensyn kan ikke begrunne en tilsidesettelse av det som etter ordlyden er et vilkår for straffansvar. Mannen ble derfor frifunnet.

Havressursloven § 61 jf. § 16 andre ledd jf. høstingsforskriften § 29 første ledd.

Fengsel i 45 dager for å ha drept 16 måkeunger (LH-2025-51117)

En mann er i Hålogaland lagmannsrett domfelt for å ha tatt livet av minst 16 fiskemåke- eller gråmåkeunger ved å slå dem med en stein og/eller trække på dem. Lagmannsretten vurderte først om gjerningsbeskrivelsen representerte en overtredelse av dyrevelferdsloven § 14. Forsvarer anførte at dette ikke var tilfellet, da dyrene verken opplevde frykt eller smerte. Lagmannsretten fant at voldsbegrepet i dyrevelferdsloven retter seg mot handlingen i seg selv og ikke konsekvensene for dyret. Retten vurderte deretter om naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven kan benyttes i idealkonkurrens, og kom til at naturmangfoldloven § 75 tredje ledd ikke er til hinder for dette. Hålogaland lagmannsrett kom dermed til et annet resultat enn Borgarting lagmannsrett

Illustrasjonsfoto. Foto: Pixabay

i LB-2022-11106. Videre vurderte lagmannsretten om overtredelsen av naturmangfoldloven var grov. Fiskemåke og gråmåke er begge kategorisert som sårbar, noe som isolert sett taler for at overtredelsen er grov. Ved vurderingen av graden av skyld la retten vekt på at tiltalte hadde hatt betydelige problemer med måker på taket, og at han over år hadde forsøkt ulike metoder for å forhindre måkene fra å hekke på taket. Handlingen var ikke planmessig, men resultat av han mistet fatningen. Under tvil kom lagmannsretten på denne bakgrunn til at overtredelsen ikke var å anse som grov. Endelig tok retten stilling til straffutmålingen. Straffen ble satt til ubetinget fengsel i 45 dager. Domfelte anket til Høyesterett, og påtalemyndigheten erklærte motanke. Anken ble nektet fremmet (HR-2025-1992-U).

Naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 15 første ledd og dyrevelferdsloven § 37 annet ledd, jf. første ledd, jf. § 14 første ledd bokstav a.

Forelegg for forringelse i naturreservat

Nye Veier AS har vedtatt en foretaksstraff på én million kroner for å ha forringet verneverdiene i et naturreservat. Se nærmere omtale av saken på s. 73.

Naturmangfoldloven § 75 annet ledd, jf. første ledd, jf. § 37 tredje ledd, jf. forskrift om Frierflogene naturreservat av 4. mai 1990 punkt 4.

Dom for ulovlig oppbevaring og omsetning av fugleegg (25-078652MED-TTRO/TTRD)

En mann ble i Trøndelag tingrett dømt for å ha oppbevart 391 fugleegg uten tillatelse. Fra to ulike selgere kjøpte han også ved en rekke anledninger til sammen 130–140 egg for totalt 27 000 kroner. Ved straffutmålingen la retten vekt på at ho-

veddelen av de oppbevarte eggene var fra en eldre samling, og at tiltalte handlet med lav grad av skyld. På den annen side så retten hen til at saken gjaldt et høyt antall egg, og at kjøpene ble foretatt over en lengre periode. Isolert sett kvalifiserte forholdene til en straff på ca. 40 dager betinget fengsel. På grunn av erkjennelse og lang saksbehandlingstid, ble straffen satt til 21 dager betinget fengsel. Påtalemyndighetens påstand om bot på 20 000 kroner ble ikke tatt til følge. De 391 eggene tilfalt Viltfondet. Påtalemyndighetens påstand om inndragning av ytterligere 11 egg som ikke var omfattet av tiltalebeslutningen, førte ikke frem.

Viltloven § 56, jf. § 48 a.

Forelegg for oppbevaring av fugleegg uten tillatelse

En mann er ilagt forelegg på 5000 kroner for oppbevaring av 245 fugleegg uten tillatelse. Boten ble redusert med 3000 kroner på grunn av utholdt varetekt. Det ble også sett hen til lang saksbehandlingstid. Eggene tilfalt Viltfondet.

Viltloven § 56, jf. § 48 a.

Dom for ulovlig laksefiske (25-037953MED-THRD/TBER)

En mann ble i Hordaland tingrett dømt for å ha fanget to anadrome laksefiske i garn. Han ble også dømt for ikke å ha senket garnene tilstrekkelig og for å ha unnlatt å merke garnene med navn og adresse. Ved straffutmålingen ble det i formildende retning lagt vekt på at tiltalte erkjente straffskyld, og det ble lagt noe vekt på lang saksbehandlingstid. Retten så også hen til fraværet av skjerpende omstendigheter, ved at det ikke oppstod slik skade som forbudet skal forhindre; lakse som ble fanget, viste seg etter analyse å være oppdrettslaks. Straffen

ble satt til fengsel i 30 dager, som under en viss tvil ble gjort betinget. Han ble også idømt en bot på 10 000 kroner, fradømt retten til å fiske med garn i to år samt idømt inndragning av laks og garn. Påtalemyndighetens påstand om delvis inndragning av verdien av båten som ble brukt til utsetting og røkting av garnene, ble ikke tatt til følge.

Lakse- og innlandsfiskloven § 49 første ledd, jf. § 33, jf. forskrift om åpning for fiske etter anadrome laksefisk § 1 første ledd, lakse- og innlandsfiskloven § 49 første ledd, jf. § 33, jf. forskrift om nedsenking av garn, Vestland § 7 første ledd og havressursloven § 61, jf. § 16 annet ledd, jf. høstingsforskriften § 66.

Betinget fengsel for ulovlig garnfiske (LG-2025-5972)

En mann og en kvinne ble i Gulating lagmannsrett dømt for å ha satt ut fem garn i en munningsfredningszone og fanget fire sjørret. Behandlingen i lagmannsretten gjaldt straffutmåling og inndragning. Lagmannsretten var enig med aktor i at det er viktig å reagere på brudd på bestemmelsene i lakse- og innlandsfiskloven. Retten fant likevel at det ikke alltid er nødvendig med ubetinget fengsel for brudd på denne type lovgivning, og uttalte: «I nærværende sak er det tale om to pensjonister som aldri tidligere er straffet eller bøtelagt. Anmeldelsen, etterforskningen, avissskriveriene i lokalsamfunnet og domfellelsen i tingretten har vært opplevd som svært følbart for dem. De allmennpreventive hensyn kan ikke alltid være avgjørende.» I formildende retning ble det også lagt vekt på erkjennelse. Det var etter lagmannsrettens vurdering tilstrekkelig å dømme kvinnen til 26 dager betinget fengsel og mannen til 30 dager betinget fengsel og bot på 10 000 kroner. Påtalemyndigheten fikk ikke medhold i krav et-

ter straffeloven § 69 om inndragning av halvparten av verdien av båten som ble brukt under fisket (20 000 kroner). Retten viste til at det var tale om første gangs overtredelse, og at det ikke var fare for gjentakelse. Tingrettens avgjørelse om tap av rettigheten til å fiske med garn i 3 år for begge de domfelte, og avgjørelse om inndragning av 5 fiskegarn, var ikke omtvistet og ble stående.

Lakse- og innlandsfiskloven § 49 første avsnitt, jf. § 40, jf. forskrift av 23.06.1997 nr 734 om fiske ved utlaup av vassdrag med anadrome fiskearter, Hordaland § 1, jf. § 3, jf. straffeloven § 15, lakse- og innlandsfiskloven § 49 første ledd, jf. annet ledd, jf. § 47 første ledd, jf. straffeloven § 15, lakse- og innlandsfiskloven § 49 annet ledd, jf. § 40, jf. forskrift av 23.06.1997 nr 734 om fiske ved utlaup av vassdrag med anadrome fiskearter, Hordaland § 1, jf. straffeloven § 15, havressursloven § 61, jf. § 16 annet ledd, jf. forskrift om høsting av hummer § 12, jf. § 4 første ledd, jf. straffeloven § 15 og havressursloven § 61, jf. § 16 annet ledd avsnitt, jf. høstingsforskriften § 66, jf. straffeloven § 15.

Forelegg for unnlatt nedsenking av garn

En mann ble ilagt forelegg på 8 000 kroner for ved fiske i sjøen mindre enn 40 meter fra land å ha et 27 meter langt flytegarn, uten å treffe nødvendige tiltak for å sikre at garnet til enhver tid var senket minst 3 meter under havoverflaten. Garnet var heller ikke merket med eiers navn og adresse. Garnet ble inndratt.

Lakse- og innlandsfiskloven § 49 første ledd, jf. § 41, jf. forskrift om fredningssoner og nedsenking av garn i sjø, Rogaland nr. 649, § 6, jf. forskrift om nedsenking av garnredskap § 2 og havressursloven § 61, jf. § 16 annet ledd, jf. høstingsforskriften § 66 første ledd.

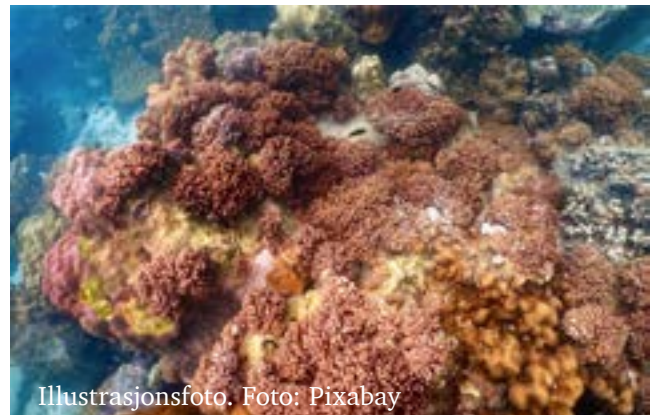
Dom og inndragning for fiske i stengt område (LH-2025-23124)

En skipper ble i Hålogaland lagmannsrett dømt til å betale 18 000 kroner i bot for å ha fisket med snurrevad i et stengt område. Fiskebåtredet ble idømt inndragning av 36 000 kroner, som utgjorde fangstens verdi. Lagmannsretten drøftet særlig om lovkravet var oppfylt. Det følger av forskriftsbestemmelsen at «det er forbudt å fiske med snurrevad». Skipperen forklarte at han begynte innhivingen av snurrevadnota ca. 800 meter fra grensen til det stengte området. Da han passerte grensen til det stengte området var nota ca. 800 meter bak fartøyet, og det ble anslått at den da var ca. 36 meter over havbunnen. I og med at redskapet er konstruert for å fiske etter bunnfisk, måtte fisket da anses som avsluttet. Dette reiste spørsmål om når man driver fiske med snurrevad, og når slikt fiske anses som avsluttet i forskriftens forstand. Aktor anførte at fisket først er avsluttet når redskapet/fangsten er tatt om bord. Lagmannsretten kom til forskriftens ordlyd etter en naturlig språklig forståelse samsvarte med aktors tolkning, og at denne forståelsen også ble støttet av øvrige rettskilder.

Havressursloven § 61, jf. § 16, jf. høstingsforskriften § 50 bokstav a, jf. J-77-2024: Forskrift om regulering av fiske med snurrevad - stenging av områder på kysten av Troms og Finnmark § 3.

Forelegg for fiske innenfor verneområde for korallrev

En skipper av et fiskefartøy ble ilagt 30 000 kroner i forelegg for å ha satt ut deler av line innenfor et verneområde for korallrev, og dermed ikke utvist særlig aktsomhet ved fiske i nærheten av en kjent forekomst av korallrev. Ved fastsetting av

Illustrasjonsfoto. Foto: Pixabay

botens størrelse ble det sett hen til det særlige vern sårbare korallrev må ha.

Havressursloven § 61, jf. § 19, jf. forskrift om beskyttelse av korallrev mot ødeleggelse som følge av fiskeriaktivitet § 4 bokstav a, jf. § 2, jf. § 6.

Kulturminnekriminalitet Frifunnet for overtredelse av kulturminneloven

Midtre Hålogaland tingrett frifant en bonde som var ilagt forelegg for å ha gravd og flyttet jordmasser på en automatisk fredet gårdshaug, innenfor et område på ca. 500 m². Retten fant at de objektive vilkårene for straff forelå, men at tiltalte ikke hadde handlet uaktsomt. Tiltalte hadde kontaktet kommunens landbrukskontor og fått beskjed om at han kunne utføre normale agronomiske tiltak slik som pløying. Tingretten mente at han måtte kunne legge denne informasjonen til grunn, selv om den kom fra feil offentlig etat. Særlig sett hen til at gården hadde vært driftet tidligere. Tiltalte måtte også kunne stole på personen han hadde ansatt til å utføre pløyingen.

Kulturminneloven § 27 første straffalternativ, jf. § 3 første ledd.

Arbeidsmiljøkriminalitet Forelegg til Oslo kommune etter vold mot ansatt

Oslo kommune er ilagt forelegg på 500 000 kroner etter at en ekstravakt/sommervikar ved en av kommunens boliger ble utsatt for vold fra en beboer og påført et knivstikk i magen som punkterte magesekken. Kommunen hadde unnlatt å kartlegge og risikovurdere de ansattes arbeidssituasjon knyttet til faren for vold og trusler om vold ved arbeid med beboere med alvorlige psykiske lidelser og/eller rusproblemer. Kommunen hadde som arbeidsgiver også unnlatt å gi de ansatte nødvendig og tilstrekkelig opplæring og øvelse i å forebygge og håndtere vold og trusler om vold fra beboerne.

Arbeidsmiljøloven § 19-1 annet ledd, jf. § 3-1 annet ledd bokstav c, jf. tredje ledd, jf. forskrift om utførelse av arbeid § 23A-1, jf. straffeloven § 27 og arbeidsmiljøloven § 19-1 annet ledd, jf. første ledd, jf. § 3-2 første ledd bokstav a, jf. fjerde ledd, jf. forskrift om utførelse av arbeid § 23A-2, jf. straffeloven § 27.

Utdanningsinstitusjon ilagt forelegg etter at student skadet seg på maskin

Kunsthøgskolen i Oslo er ilagt forelegg på 200 000 etter at en student pådro seg alvorlige håndskader og psykiske skader da hånden hennes ble sittende fast i en maskin for tilvirkning av papir. Utdanningsinstitusjonen hadde unnlatt å kartlegge og risikovurdere bruk av maskinen, herunder utarbeide planer med tiltak for å ivareta sikkerheten ved

bruk av maskinen. Studenten hadde heller ikke gjennomgått dokumentert sikkerhetsopplæring før bruk av maskinen. Endelig hadde institusjonen unnlatt å sørge for at maskinen var utstyrt med verneinnretninger for å forhindre at personer som brukte maskinen, kunne komme i kontakt med maskinens bevegelige deler.

Arbeidsmiljøloven § 19-1 annet ledd, jf. første ledd, jf. § 3-1, jf. straffeloven § 27, arbeidsmiljøloven § 19-1 annet ledd, jf. første ledd, jf. § 3-2 første ledd bokstav a, jf. forskrift om utførelse av arbeid § 10-4, jf. straffeloven § 27 og arbeidsmiljøloven § 19-1 første ledd, jf. annet ledd, jf. § 4-4 tredje ledd, jf. straffeloven § 27.

Andre avgjørelser av betydning for saker om miljøkriminalitet

Grovt tyveri av reinsdyr (TIOF-2025-85043)

En mann ble i Indre og Østre Finnmark tingrett dømt til fengsel i 45 dager for å ha skutt og borttatt fem reinsdyr. Han ble også dømt til å tåle inndragning av snøscooter og våpen, i tillegg til at han ble fradømt retten til å drive jakt og fangst i to år.

Straffeloven § 322, jf. § 321.

Tekst: politiadvokat og fagansvarlig for dyrevelferds kriminalitet **Tone Strømsnes Olsen**, Økokrim

Portrettfoto: **Alexander Sylte**

// tone.stromsnes.olsen@politiet.no

Nye dommer og forelegg (Dyrevelferd)

Vanskjøtsel av 17 katter (LB-2025-19540)

Domfelte, som hadde flyttet til ny leilighet 15. mars 2024, etterlot noen eien-deler og et større antall katter i tidligere leilighet. Hun førte tilsyn med kattene daglig frem til hun i slutten av mars fikk en psykisk knekk og ikke så til kattene på en uke. En venninne så til kattene i begynnelsen av april, og kom tilbake med fire katter som var i skrøpelig forfatning. Den 3. april 2024 tok politiet seg inn i leiligheten etter mistanke om innbrudd og fant 14 levende katter og tre døde kattunger. Kattene hadde ikke mulighet til å komme seg ut og hadde ikke tilgang til vann. Kattekassene var overfylte, de hadde gjort fra seg overalt i boligen og det luktet stramt av katteurin. Boligen var svært rotete og skitten, og kattene hadde ikke tilpassede tilholdssteder. Overtredelsene ble vurdert som grove, og det ble lagt til grunn at det gjaldt mange individer som var blitt utsatt for stor lidelse. Domfelte hadde ikke til hensikt å påføre lidelse, men opptrådte forsettlig og hadde flere handlingsalternativer. Utgangspunktet for straff ble satt til fem måneder fengsel, og redusert til 120 dager fengsel på grunn av domfeltes tilståelse. Hun ble også idømt aktivitets-

forbud. Domfeltes personlige forhold ble ikke vektlagt i straffutmålingen.

Dyrevelferdsloven § 37 annet ledd, jf. første ledd, jf. § 23 og § 24 og dyrevelferdsloven § 33.

Vold mot hund i oppdragelsesøyemed (LB-2025-42499)

Domfelte hadde ved ett tilfelle gitt hunden sin fire kraftige slag mot hodet. Lagmannsretten la til grunn at volden var utøvd som ledd i oppdragelse av hunden, for å korrigere uønsket atferd. Slagene gikk imidlertid klart ut over hva som kunne anses nødvendig eller legitimt i situasjonen. Straffen ble satt til bot på 12 000 kroner. Dissens 5-2 under skyldspørsmålet.

Dyrevelferdsloven § 37 første ledd, jf. § 14 bokstav a.

Illustrasjonsfoto. Foto: Pixabay

Vanskjøtsel av gris (KDD) – nedsatt straff i lagmannsretten (LF-2025-98175)

Tingretten dømte en grisebonde til ett år og fire måneder fengsel for grov vanskjøtsel av 1768 gris, herunder underernæring, dårlig miljø og manglende behandling av syke og skadde dyr. Domfelte stod på Mattilsynets liste over dyreholdere med kronisk dårlig dyrehold (KDD) og hadde fått flere reaksjoner, senest et overtredelsesgebyr 14. mars 2023. Tiltaleperioden gikk derfor fra 15. mars 2023 til 22. juni 2023. Lagmannsretten behandlet domfeltes anke over straffutmålingen. Innledningsvis uttaler lagmannsretten feilaktig at grovhetsvurderingen hører inn under skyldspørsmålet, og at de således var avskåret fra å vurdere dette. Ettersom momentene det skal legges vekt på ved grovhetsvurderingen i dyrevelferdsloven § 37 ikke er konkrete, hører vurderingen inn under straffespørsmålet, jf. HR-2024-1246-U avsnitt 14-17. Lagmannsretten fant at domfeltes brudd på dyrevelferdsloven hadde et mindre omfang og en kortere varighet enn tingretten, og mente at personlige forhold fikk en viss, men begrenset betydning i straffutmålingen. Det ble, i strid med etablert rettspraksis, lagt vekt på i formildende retning at domfel-

Illustrasjonsfoto. Foto: Pixabay

tes kreftsykdom påvirket henne psykisk og fysisk, og at hun tross alt hadde god omsorg for grisene. Omsorgen kunne lede domfelte til å ta irrasjonelle valg, som å la være å få griser avlivet. Straffens utgangspunkt ble satt til fengsel i ett år og fire måneder, og etter fradrag for saksbehandlingstid og tilståelse ble den samlede straffen satt til ti måneder fengsel.

Dyrevelferdsloven § 37 annet ledd, jf. første ledd, jf. § 23 og § 24.

Grovt uaktsom vanskjøtsel av storfe og brudd på aktivitetsforbud (LA-2025-46097)

Domfelte, en mann på 75 år, hadde unnlatt å gi 30 storfe, hvorav 5 kalver, tilstrekkelig tilsyn og stell og latt dyrene leve under uforsvarlige forhold. Dyrene gikk ute i kulda på et kaldt, tykt og ujevnt underlag av frossen møkk. Det var mangel på tørre liggeplasser og tilstrekkelig le for nedbør og vind. Dyrene hadde ikke tilstrekkelig tilgang til vann. Syke dyr og nyfødte kalver ble ikke tatt hånd om slik de skulle. Ved felles aksjon fra Mattilsynet og politiet ble det funnet tre døde kalver under snøen. To avmagrede kuer og to nyfødte kalver var i så dårlig forfatning at de måtte avlives på stedet. For resten av besetningen ble levestandarden vurdert så dårlig at hele dyreholdet, i mangel på alternative plasseringsmuligheter, ble avviklet og dyrene sendt til slakt. Domfelte ble funnet skyldig i grovt uaktsomme grove overtredelser, og lagmannsretten omtaler domfeltes dyrehold som uakseptabelt og under enhver kritikk, i strid med alle sentrale punkter i regelverket. Mattilsynet ila domfelte aktivitetsforbud på bakgrunn av observasjonene under aksjonen. Til tross dette gikk domfelte et halvår senere til anskaffelse av fem griser og 34 verpehøns. Han ble derfor også

domfelt for brudd på aktivitetsforbudet. Straffen ble samlet satt til fengsel i 6 måneder.

Dyrevelferdsloven § 37 annet ledd, jf. første ledd, jf. § 3, § 23 og § 24 og dyrevelferdsloven § 37 første ledd jf. § 33.

Frifinnelse for avlaving av rådyr med kniv (LA-2024-168896)

En jeger var satt under tiltale for at han – etter å ha skadeskutt et rådyr – dyrevelferdsmessig uforsvarlig avlivet det med kniv. Lagmannsretten kom til at handlingen ikke var grovt uaktsom, og frifant jegeren. Avlavingen hadde jegeren filmet med GoPro-kamera, og lagmannsretten la til grunn at rådyret var bevisst da det ble stukket og skåret med kniven. Videre fant retten det utvilsomt at avlavingen med kniv utsatte rådyret for fare for unødige påkjenninger og belastninger, jf. dyrevelferdsloven § 3, og at handlingen ikke var dyrevelferdsmessig forsvarlig, jf. § 20. Det ble funnet utvilsomt

at avlaving ved skudd mot hjernen ville påført rådyret mindre stress og smerte, og at dyret ville dødd momentant. Lagmannsretten uttalte at jegeren umiddelbart etter å ha funnet rådyret besluttet å skjære over halsen på dyret, og at dette skjedde uten tilstrekkelig overveieelse av situasjonen og handlingsalternativer, noe han var å bebreide. De ble ikke festet lit til forklaringen om at han hadde vurdert hodeskudd. Likevel fant lagmannsretten at han ikke hadde handlet svært klanderverdig, og at det ikke var grunnlag for å rette sterk bebreidelse. Jegeren hadde overskredet grensen for så langt som mulig å følge de alminnelige regler for ivaretagelse av dyrevelferden i denne siste delen av avlavingen under ettersøket. Sett hen til at rådyret allerede var påført skudd som i løpet av kort tid ville ha medført bevissthetstap og død sammenholdt med at avlavingen med kniv reduserte tiden frem til dette, anså ikke lagmannsretten handlingen

Illustrasjonsfoto. Foto: Pixabay

som grovt uaktsom. Formålet var å raskt avlive rådyret, noe jegeren gjorde, og som lagmannsretten uttalte at i seg selv er dyrevelferd. Lagmannsretten uttalte videre at det forhold at avlivingen kunne vært gjort på en mer dyrevelferdsmessig måte, i dette tilfellet ikke kunne lede til grunn til å anvende straff. Lagmannsretten vurderte ikke om handlingen kvalifiserte til straff etter viltloven § 19, som har simpel uaktsomhet som skyldkrav. Påtalemyndighetens anke av saksbehandlingen og lovanvendelsen til Høyesterett ble ikke tillatt fremmet.

Dyrevelferdsloven § 37 annet ledd, jf. første ledd, jf. § 20 og § 3.

Ikke etterkommet Mattilsynets vedtak – dyreholderbegrepet (TSOF-2024-157512)

Småbruker domfelt for forsettlig å ha unnlatt å etterkomme Mattilsynets vedtak om avvikling av sauehold. Domfelte anførte at vedtaket var rettet mot hans virksomhet, og at han som person derfor ikke kunne straffes. Tingretten viste til at plikter i forhold til tilsyn og stell av dyr i dyrevelferdsloven er rettet mot «dyreholder». Alle eide dyr har en dyreholder, og dette kan være både være eier eller annen person som har ansvaret for dyret, permanent eller midlertidig. Domfelte var eneste ansatte i virksomheten og den eneste som hadde ansvaret for dyrene, derfor var det utvilsomt at han måtte identifiseres med virksomheten og var «dyreholder». Han ble frifunnet for ett tiltalepunkt om manglende tiltak for å beskytte sauer mot fare for påkjørsel. Straffen ble satt til en bot på 20 000 kroner, subsidiært 20 dagers fengsel.

Dyrevelferdsloven § 37 første ledd, jf. § 30 første ledd.

Dyrevelferd beskyttes i stadig større grad – Menneskerettsdomstolens dom av 13. februar 2024

Saken gjaldt spørsmålet om hvorvidt et lovpålagt krav om forhåndsbedøving av dyr som skal slaktes, utgjorde en krenkelse av klagernes religionsfrihet og rett til å ikke bli diskriminert jf. EMK artikkel 9 alene og i kombinasjon med artikkel 14. Domstolen konkluderte enstemmig med at det ikke forelå noen krenkelse. Det gjengis fra det norske sammendraget:

Domstolen konstaterte at inngrepet var foreskrevet ved lov, og vurderte det slik at lovgivningens formål, dyrevelferd, forfølger det legitime hensynet å beskytte «moral». Ved vurderingen viste Domstolen til Konvensjonens dynamiske karakter.

Domstolen tok deretter stilling til om inngrepet var «nødvendig i et demokratisk samfunn». I den forbindelse uttalte Domstolen at skjønnsmarginen ikke var snever fordi saken angikk forholdet mellom stat og religion, og fordi det ikke foreligger konsensus blant medlemslandene. Det ble videre vektlagt at landene står overfor en utvikling der man i større og større grad beskytter dyrevelferden (min understrekning).

Executief van de moslims van België et autre mot Belgia (EMDN-2022-16760-J) - norsk oversettelse på Lovdata.

Tekst: politioverbetjent **Kenneth Didriksen**, Økokrim
// kenneth.didriksen@politiet.no

Rapport frå Egmont Group om arbeidet mot miljøkriminalitet

Anbefaler meir deling av informasjon

Eit prosjekt i regi av det internasjonale Egmont-samarbeidet har som mål å gjere FIU-einingane meir merksame om ulovleg finansiell aktivitet som stammer frå miljøkriminalitet, korleis dette kan henge saman med organisert kriminalitet, og korleis korrupsjon kan leggje til rette for slik kriminalitet.

Egmont Group er eit internasjonalt samarbeid mellom einingar for finansiell etterretning, såkalla FIU-einingar¹ (Financial Intelligence Units), frå land over heile verda. Hovudoppgåva deira er å motverke kvitvasking av pengar, terrorfinansiering og andre alvorlege økonomiske lovbrøt. Dette gjer ein ved å leggje til rette for informasjonsdeling, samarbeid og kapasitetsbygging mellom FIU-einingane i kvart av landa. Egmont Group, som har hovudsete i Canada, vart etablert i 1995 og er oppkalla etter Egmont-palasset i Brussel, der den første samlinga vart halden.

Prosjektet

For å sikre ei konsekvent tilnærming til datainnsamling og -analyse gjennomførte Egmont Group ei kartlegging av kva rolle dei ulike FIU-einingane har nasjonalt og internasjonalt i å førebu, oppdage og motverke miljøkriminalitet og kvitvas-

1. <https://www.okokrim.no/mer-om-fiu.562406.no.html>

king av utbytte frå slik verksemd. Kartlegginga skulle òg samle inn relevante saker som FIU-einingar har etterforska eller støtta med finansiell etterretning. Ambisjonane var å gje FIU-einingane kunnskap, verkty, retningslinjer og beste praksis til kampen mot desse typane miljøkriminalitet:

- ulovleg handel med dyreliv
- ulovleg/uregulert fiske
- ulovleg hogst og handel med tømmer
- ulovleg gruvedrift/utvinning av naturressursar
- forureiningskriminalitet

« FIU-einingar har vanskar med å oppdage, overvake, rapportere og/eller etterforske finansiell aktivitet knytt til miljøkriminalitet.

Rapporten², som vart publisert tidlegare i haust, summerer opp hovudfunna. Det kom inn svar frå 54 FIU-einingar, om lag 30 % av alle FIU-einingar på tvers av alle regionar. Ut frå svarprosenten kunne ein gjere ein moderat analyse av innsikta som vart gjeve.

Egmont-rapporten presenterer funna frå undersøkinga og gjev anbefalingar og forslag til arbeidet vidare, mellom anna konkrete leveransar for implementering av anbefalingane – anten som del av ein andre fase av prosjektet eller gradvis over tid, avhengig av kva ressursar ein har å bruke på det.

Hovudfunn

Hovudfunn 1: FIU-einingar har vanskar med å oppdage, overvake, rapportere og/

eller etterforske finansiell aktivitet knytt til miljøkriminalitet. Dei viktigaste årsakene er manglande merksemd, forståing og erfaring, små ressursar, hindringar i regelverk, utilstrekkeleg samarbeid og kompleksitet i dataanalyse og -tolking.

Hovudfunn 2: I fleire jurisdiksjonar inngår miljøkriminalitet i den nasjonale risikovurderinga (NRA), men temaa og risikovurderingane varierer frå land til land. Om miljøkriminalitet er inkludert eller ikkje i ei nasjonal risikovurdering, kan påverke FIU-eininga si rolle i kampen mot denne typen kriminalitet.

Hovudfunn 3: FIU-einingar ønsker meir spesifikke ressursar retta mot miljøkriminalitet, til dømes varselsignal/indikatorar, katalogar over typologiar og case-studiar for å støtte arbeidet dei gjer.

Hovudfunn 4: Strategiar som ein har foreslått for å styrke FIU-einingane si evne til å motverke miljøkriminalitet, inkluderer: styrkt samarbeid internasjonalt og mellom offentleg, privat og frivillig sektor, automatisering av prosessar, investering i kontinuerleg opplæring, gjennomføring av sektorspesifikke risikovurderingar, auka informasjonsdeling og etablering av tydelege kommunikasjonskanalar.

Ressursutfordringar og kompleksitet
Utfordringa som flest FIU-einingar rapporterte om, var mangelen på ressursar. Avgrensa ressursar kan hindre innsamling og analyse av data, og dermed evna

2. <https://egmontgroup.org/wp-content/uploads/2025/10/Public-Summary-FIUs-Role-in-Fighting-Enviro-Crime.pdf>

til å oppdage finansiell aktivitet knytt til miljøkriminalitet. FIU-einingar rapporterte om mangel på personell, opplæring og teknologi. Utan avanserte verktøy for finansiell analyse, som dataanalyseverktøy, vert det vanskeleg å handtere store datamengder for å identifisere teikn på miljøkriminalitet.

Miljøkriminalitet som ikkje etterlet seg tydelege eller direkte økonomiske spor, er spesielt vanskeleg å identifisere med tradisjonelle metodar. Til dømes kan eit oppgjør for ulovleg hogst eller handel med ville dyr skje via uformelle nettverk eller ved bytehandel eller kontanttransaksjonar som ikkje etterlet noko spor.

Kriminelle nettverk tyr òg ofte til komplekse strukturar som stråselkap, offshore-kontoar eller handelsbasert kvitvasking for å skjule ulovleg utbytte.

Ei manglande merksemd blant finansinstitusjonar, tilsynsmyndigheiter og FIU-einingar om korleis finansielle aktivitetar er knytte til miljøkriminalitet, kan svekke evna til å utvikle effektive strategiar for å oppdage og etterforske slik kriminalitet. Utan tydelege mønster eller opplæring er det vanskeleg å identifisere transaksjonar som gjeld miljøkriminalitet.

Juridiske, regulatoriske og internasjonale utfordringar

Miljøkriminalitet vert omfatta av ei rekkje lover og forskrifter som ikkje alltid er i tråd med standardar for å motverke kvitvasking og terrorfinansiering. Svake miljølover eller det at dei vert mangelfullt handheva, kan gjere det vanskeleg å knytte økonomisk kriminalitet direkte til miljølovbrot. FIU-einingar kan òg hindra av lover som regulerer datainnsamling og deling.

Miljøkriminalitet kryssar ofte grenser og involverer nettverk i fleire jurisdiksjonar, og ulike standardar for rapportering

og handheving kompliserer etterforskninga. I nokre land har miljøkriminalitet låg prioritet, noko som også svekker internasjonalt samarbeid.

Risikovurdering og eit ønske om fleire ressursar

Av 54 respondentar svarte 31 (57%) at miljøkriminalitet er tema i deira nasjonale risikovurdering om kvitvasking og terrorfinansiering. Nokre dreg fram forureiningskriminalitet som ei verksemd som

Kriminelle nettverk tyr og ofte til komplekse strukturar som stråselkap, offshore-kontoar eller handelsbasert kvitvasking for å skjule ulovleg utbytte.

inneber høg risiko, andre nemner tømmerhogst og handel med dyr og planter som viktige. Tema og risikovurderingane varierer ein god del. Ei årsak til dette kan vere ulik lovgiving, geografiske forhold, naturressursar og kor sentral rolle verksemda har i lovlege/ulovlege verdikjede.

Vegen vidare

Rapporten avsluttar med nokre anbefalingar for vegen vidare, og foreslår mellom anna å etablere rutinar for deling av etterretningsinformasjon nasjonalt og mellom relevante aktørar.

Ein peikar òg på at FIU-einingane bør identifisere og vurdere risikoen for kvitvasking knytt til miljøkriminalitet, særleg i nasjonale risikovurderingar.

Stor interesse for det første miljø- krimstudiet i ny modell

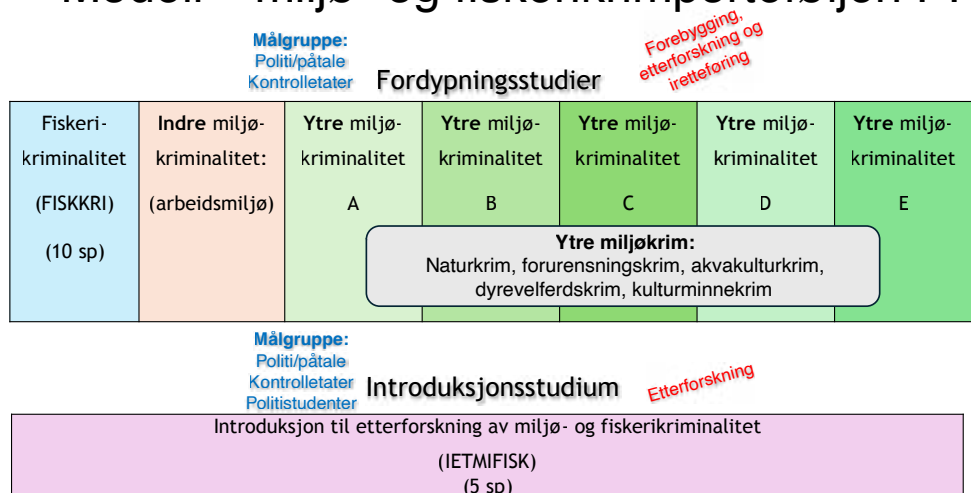
Den 1. desember 2025 starter det første studiet i den nye studieporteføljen til Politihøgskolen (PHS) innen miljø- og fiskerikriminalitet – «Introduksjon til etterforskning av miljø- og fiskerikriminalitet». Over 150 personer søkte om plass, og 145 fikk tilbud om plass på nettstudiet.

I januar 2025 fikk denne studieporteføljen ny fagansvarlig, etter at rollen hadde stått ubemannet på Politihøgskolen siden den forrige fagansvarlige, politioverbetjent Henny Bech, gikk av med pensjon i 2022. Dette markerer et nytt fokus på kriminalitetstypen fra Politihøgskolens side.

Politihøgskolens studietilbud er sentrale for kompetanseheving på dette feltet, siden det ikke finnes tilsvarende studier andre steder. Porteføljen har

våren 2025 vært gjennom en revisjon, foretatt av en arbeidsgruppe som har bestått av personer fra politidistrikter, påtalemyndighet, Økokrim, Sysselmes-teren på Svalbard, Fiskeridirektoratet og Politihøgskolen. I dette revisjonsarbeidet ble det sendt ut en spørreundersøkelse til både politiet, påtalemyndigheten, politistudenter og forvaltningsorganer for å kartlegge kompetansebehov og synspunkter på hvordan studiene burde

Modell – miljø- og fiskerikrimporteføljen PHS

Den nye studie-
modellen for PHS
sine miljø- og
fiskerikrimstudier
fra 2025. →

Tekst: fagansvarlig **Margrete Torseter**, PHS
// margrete.torseter@phs.no

utformes. Det kom 309 svar, og disse tilbakemeldingene har vært viktige bidrag til utarbeidelsen av både studieplan og det konkrete studieinnholdet, sammen med sentrale føringsdokumenter, evalueringsrapporter med mer. Svarene etterlater et inntrykk av at det er stort behov for helt grunnleggende kunnskap og kompetanse om håndtering av miljø- og fiskerikriminalitet for at denne sakstypen skal kunne behandles med god kvalitet.

Revisjonen har ført til en ny studiemodell innenfor denne porteføljen. Modellen har to nivå; et nettbasert introduksjonsstudium hvor det dannes et fundament for nivå to – fordypningsstudier. Her kan man velge fordypningsstudium etter behov og ønsker.

Første studium ut er nettstudiet «*Introduksjon til etterforskning av miljø- og fiskerikriminalitet*» (5 studiepoeng), som starter 1. desember 2025. Her følger studentene sin egen studieprogresjon, og tar eksamen når man er klar for det – seinest 28. februar 2026. Eksamensoppgaven utleveres ved oppstart, og det er et bestått/ikke bestått studium. Hovedfokus i dette studiet er å heve generalistens grunnkompetanse om etterforskning av miljø- og fiskerikriminalitet. Dette er viktig som grunnlag for å bygge mer spesialisert kunnskap knyttet til de enkelte kriminalitetstyper. Introduksjonsstudiet er også åpent for politistudenter – noe ingen av de tidligere studiene i denne porteføljen var. Årsaken til at det tilbys også politistudenter, er at dagens bachelorutdanning ved Politihøgskolen verken har miljø- eller fiskerikriminalitet som tema. De over 150 personene som søkte på dette nettstudiet kommer fra politiet, påtalemyndigheten, forvaltningsorganer – og altså også Politihøgskolens bachelorstudium.

Bestått introduksjonsstudium er et opptakskrav for fordypningsstudier, hvis man ikke har bestått noen av de tidligere studiene innenfor miljø- eller fiskerikriminalitet – eller andre relevante studier. Er det lenge siden man har tatt studier innenfor dette feltet, kan nettstudiet også være en fin anledning til å bli oppdatert på det grunnleggende om særtrekk, sentrale begreper, sentrale databaser og nettsteder, og det grunnleggende om de enkelte kriminalitetstypene. Politihøgskolen tar sikte på å tilby dette studiet på nytt høsten 2026 (søknadsfrist 1. mars 2026).

Det andre studiet som nå snart tilbys, er «*Forebygging og etterforskning av fiskerikriminalitet*» (10 studiepoeng). Det starter 1. juni 2026 og går hovedsakelig høsten 2026. Søknadsfrist er 1. mars 2026. Dette studiet er samlings- og nettbasert.

« Svarene etterlater et inntrykk av at det er stort behov for helt grunnleggende kunnskap og kompetanse om håndtering av miljø- og fiskerikriminalitet for at denne sakstypen skal kunne behandles med god kvalitet.

Det er viktig å vite at selv om bestått introduksjonsstudium (eller tilsvarende) er et opptakskrav til fiskerikrimstudiet, kan man søke fiskerikrimstudiet med den forutsetning at man består introduksjonsstudiet – altså før man har fått sensuren på introduksjonsstudiet.

Hva som blir neste fordypningsstudium ut etter fiskerikrimstudiet, er ikke avgjort ennå.

Ta kontakt med fagansvarlig Margrete Torseter dersom du har spørsmål:
margrete.torseter@phs.no

Blinkskudd

Honningbie. Foto: Asbjørn Vigane

Quiz

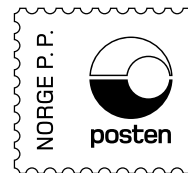

I Miljøkrim nummer 1/2025 presenterte vi en quiz for våre lesere. Det var 38 stykker som fullførte oppgaven, og det ble trukket ut én heldig vinner av gavepakken på bildet.

Vinneren denne gangen ble:
Halvor Røssum fra Leikanger

Skann koden, svar på 5 spørsmål og bli med i trekningen av en flott premie. Svarene finnes i bladet.

Returadresse: Økokrim, Pb. 2096 Vika, NO-0125 Oslo

Foto: Joachim Schjolden

Neste nummer kommer i juni 2026

Du finner tidligere nummer av Miljøkrim på <https://www.okokrim.no/fagbladet-miljoekrim>. Ønsker du å bestille bladet, endre mottakerinformasjon eller avslutte abonnementet, send en e-post til **miljokrim.okokrim@politiet.no**. Send e-post til samme adresse om du har innspill og/eller forslag til tema.

ØKOKRIM

www.miljokrim.no